

Załącznik nr 2
do uchwały xxx
Rady Miejskiej w Szczawnicy
z dnia xxxxx

***Diagnoza zjawisk
społeczno-ekonomiczno-przestrzennych
Miasta i Gminy Szczawnica
wraz ze wskazaniem obszaru
zdegradowanego i obszaru rewitalizacji***

Szczawnica, grudzień 2016

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	5
2. Charakterystyka gminy w aspektach społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzennych i technicznych	6
2.1. Zjawiska społeczne	7
2.2. Zjawiska gospodarcze	16
2.3. Zjawiska środowiskowe	18
2.4. Zjawiska przestrzenno-funkcjonalne	18
2.5. Zjawiska techniczne	20
2.6. Pozycja rozwojowa gminy Szczawnica na tle powiatu i województwa	21
3. Metodologia wyboru obszarów zdegradowanych i obszaru rewitalizacji	23
4. Uwarunkowania społeczne, gospodarcze, przestrzenne, środowiskowe i infrastrukturalne Jednostek Urbanistycznych	26
4.1. Diagnoza zjawisk społecznych	26
4.1.1. Czynniki związane z ubóstwem i wykluczeniem społecznym	26
4.1.2. Czynniki bezpieczeństwa	31
4.1.3. Czynniki demograficzne	35
4.1.4. Aktywność mieszkańców	36
4.2. Diagnoza zjawisk techniczno-środowiskowych	39
4.2.1. Czynniki gospodarcze	39
4.2.2. Czynniki przestrzenne	39
4.2.3. Czynniki techniczno-środowiskowe	40
4.3. Wybór obszarów zdegradowanych wraz z uzasadnieniem	45
5. Charakter potrzeb rewitalizacyjnych	47
5.1. Wskazanie obszaru rewitalizacji wraz z uzasadnieniem	47
5.1.1. Podobszar 1: Szczawnica Niżna	49
5.1.2. Podobszar 2: Szczawnica Centrum	52
5.1.3. Podobszar 3: Osiedle XX-lecia	56
5.1.4. Podobszar 4: Szczawnica Wyżna rejon ul. Sopotnickiej	58
5.1.5. Podobszar 1: Szlachtowa Centrum	60

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Gęstość zaludnienia w gminach powiatu w 2015 roku	7
Rysunek 2. Przyrost naturalny na 1 tys. ludności w 2015 roku	8
Rysunek 3. Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w 2015 roku	11
Rysunek 4. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2015 roku	15
Rysunek 5. Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa, podatek dochodowy od osób fizycznych w 2015 roku	17
Rysunek 6. Udział osób korzystających z wodociągu w ogóle ludności w 2014 roku	19
Rysunek 7. Jednostki urbanistyczne w gminie miejsko-wiejskiej Szczawnic	23
Rysunek 8. Granice jednostek urbanistycznych	23
Rysunek 9. Liczba NGO według rejestru powiatowego na 100 mieszkańców w 2015 roku	37
Rysunek 10. Frekwencja wyborcza w 2014 roku	37
Rysunek 11. Liczba zapisanych czytelników do biblioteki z danego rejonu na 100 mieszkańców	38
Rysunek 12. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1 000 ludności w 2015 roku	39
Rysunek 13. Stężenie pyłu zawieszonego PM10 – kryterium ochrony zdrowia	41
Rysunek 14. Stężenie pyłu zawieszonego PM2,5 – kryterium ochrony zdrowia	41
Rysunek 15. Zagrożenie azbestem	43
Rysunek 16. Obszary zdegradowane	46
Rysunek 17. Mapa koncentracji problemów społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-technicznych na obszarze gminy Szczawnica – efekt pracy warsztatowej fokusowe	48
Rysunek 18. Praca warsztatowa dotycząca koncentracji zjawisk kryzysowych	48
Rysunek 19. Obszar zdegradowany (kolor zielony) oraz obszar rewitalizacji (kolor żółty) w gminie Szczawnica	49
Rysunek 20. Podobszar rewitalizacji Szczawnica Niżna – obrys działek (1:2 000)	50
Rysunek 21. Szczawnica Niżna	51

Rysunek 22. Podobszar rewitalizacji Szczawnica Centrum – obrys działek (1:2 000)	53
Rysunek 23. Rejon Parku Dolnego.....	54
Rysunek 24. Ścisłe centrum miasta	56
Rysunek 25. Podobszar rewitalizacji Osiedle XX-lecia – obrys działek (1:2 000)	57
Rysunek 26. Osiedle XX-lecia – zdjęcie z okresu budowy osiedla (końcówka lat 60. ubiegłego wieku) oraz stan obecny	58
Rysunek 27. Podobszar rewitalizacji Szczawnica Wyżna rejon ul. Sopotnickiej – obrys działek (1:2 000)	59
Rysunek 28. Szczawnica Wyżna rejon ul. Sopotnickiej	60
Rysunek 29. Podobszar rewitalizacji Szlachtowa Centrum – obrys działek (1:2 000)	61
Rysunek 30. Szlachtowa centrum	62

SPIS WYKRES ÓW

Wykres 1. Piramida wieku w 2015 roku	7
Wykres 2. Przyrost naturalny na 1 tys. ludności.....	8
Wykres 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego: gmina, powiat, województwo	9
Wykres 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego w podziale na miasto i wieś.....	9
Wykres 5. Saldo migracji ogółem na 1 tys. ludności: gmina, powiat, województwo	10
Wykres 6. Saldo migracji ogółem na 1 tys. ludności w podziale na miasto i wieś	10
Wykres 7. Liczba komputerów w szkołach podstawowych w 2012 roku	11
Wykres 8. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych: gmina, powiat, województwo.....	12
Wykres 9. Wewnątrzgminne zróżnicowanie w zakresie skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych	12
Wykres 10. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół gimnazjalnych.....	13
Wykres 11. Liczba udzielonych porad na jednego mieszkańca w gminie oraz województwie i powiecie	14
Wykres 12. Zasięg korzystania z pomocy społecznej.....	14
Wykres 13. Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	15
Wykres 14. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności: gmina, powiat, województwo	16
Wykres 15. Wewnątrzgminne zróżnicowanie w zakresie liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys.	17
Wykres 16. Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa, podatek dochodowy od osób fizycznych na jednego mieszkańca	18
Wykres 17. Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie ludności: gmina, powiat, województwo	19
Wykres 18. Wewnątrzgminne zróżnicowanie w zakresie liczby osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie ludności.....	20
Wykres 19. Liczba korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców.....	27
Wykres 20. Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu bezrobocia na 100 osób w wieku produkcyjnym	27
Wykres 21. Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców	28
Wykres 22. Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu wielodzietności na 100 mieszkańców	28
Wykres 23. Liczba mieszkań socjalnych na 100 mieszkańców w 2015 roku	29
Wykres 24. Liczba kradzieży i rozbojów na 100 mieszkańców	32
Wykres 25. Liczba bójek, pobic, uszczerbków na zdrowiu i uszkodzeń mienia na 100 mieszkańców	32
Wykres 26. Liczba przestępstw w ruchu drogowym na 100 mieszkańców.....	33
Wykres 27. Liczba wykroczeń w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego na 100 mieszkańców	33
Wykres 28. Liczba interwencji związanych z przeciwdziałaniem alkoholizmowi na 100 mieszkańców	34
Wykres 29. Wskaźnik obciążenia demograficznego	35
Wykres 30. Współczynnik starości	36
Wykres 31. Czynniki przestrzenne	40
Wykres 32. Liczba interwencji OSP na 1 tysiąc ludności	42

SPIS TABEL

Tabela 1. Porównanie wskaźników charakteryzujących analizowane zjawiska w 2015 roku	21
Tabela 2. Wskaźniki z zakresu społecznego.....	29
Tabela 3. Wskaźniki z zakresu bezpieczeństwa	34

Tabela 4. Wskaźniki z zakresu czynników demograficznych	36
Tabela 5. Wskaźnik z zakresu aktywności mieszkańców	38
Tabela 6. Wskaźniki z zakresu techniczno-środowiskowego.....	44
Tabela 7. Wartości wskaźnika sum standaryzowanych dla zjawisk społecznych	45
Tabela 8. Wartości wskaźnika degradacji	46
Tabela 9. Kluczowe wskaźniki obrazujące stan kryzysu obszaru rewitalizacji z powodu koncentracji problemów.....	48
Tabela 10. Kluczowe zjawiska – negatywne i potencjały na obszarze Szczawnica Niżna	49
Tabela 11. Przestanki wyboru podobszaru rewitalizacji w opinii mieszkańców	50
Tabela 12. Kluczowe zjawiska – negatywne i potencjały na obszarze Szczawnica Centrum	52
Tabela 13. Przestanki wyboru podobszaru rewitalizacji w opinii mieszkańców	53
Tabela 14. Kluczowe zjawiska – negatywne i potencjały na obszarze Osiedle XX-lecia	56
Tabela 15. Przestanki wyboru podobszaru rewitalizacji	57
Tabela 16. Kluczowe zjawiska – negatywne i potencjały na obszarze Szczawnica Wyżna rejon ul. Sopotnickiej	58
Tabela 17. Przestanki wyboru podobszaru rewitalizacji	59
Tabela 18. Kluczowe zjawiska – negatywne i potencjały na obszarze Szlachtowa Centrum.....	60
Tabela 19. Przestanki wyboru podobszaru rewitalizacji	61

1. WSTĘP

Przemiany społeczno-gospodarcze na przestrzeni ostatniego ćwierćwiecza - wywołane procesem globalizacji oraz transformacją ustrojową i wyzwaniem gospodarki wolnorynkowej - spowodowały szereg niekorzystnych zjawisk i procesów na obszarach jednostek samorządu, takich jak degradacja tkanki materialnej oraz narastające problemy w sferze społeczno-gospodarczej. W takiej sytuacji szczególnego znaczenia zaczęło nabierać **planowanie** oraz **realizacja kompleksowych projektów rewitalizacyjnych**, obejmujących sferę przestrzenną, społeczną, gospodarczą, środowiskową i kulturową, a tym samym odpowiadających na indywidualny zestaw zidentyfikowanych problemów danego obszaru.

Na potrzeby projektowania i wdrażania interwencji w ramach procesu rewitalizacji, współfinansowanych środkami Unii Europejskiej, rewitalizację należy rozumieć jako: **wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez przedsięwzięcia całościowe (integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany przez określenie i realizację programów rewitalizacji.**

Udział w takim procesie jest ważny dla wielu osób i podmiotów z obszaru objętego działaniami rewitalizacyjnymi – w tym dla samorządu gminy, mieszkańców tego miejsca, organizacji społecznych, przedsiębiorców, zaś w szczególności wszystkich grup społecznych zagrożonych kryzysem na obszarze objętym procesami rewitalizacyjnymi.

Opracowanie *Diagnozy zjawisk społeczno-ekonomiczno-przestrzennych gminy Szczawnica wraz ze wskazaniem obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji* inicjuje działania związane z rewitalizacją gminy Szczawnica. Celem *Diagnozy* jest wskazanie, za pomocą zobjektywizowanych metod i wskaźników, tej części gminy Szczawnica, która charakteryzuje się szczególnie intensywną koncentracją szeregu niekorzystnych zjawisk. **Analiza zagadnień społecznych**, a w drugiej kolejności także **gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, techniczno-budowlanych** pozwoliła dokonać pełnej diagnozy problemów i zagrożeń, **wskazać obszary o największej koncentracji zjawisk kryzysowych, a w konsekwencji wyznaczyć obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji.**

Diagnoza została opracowana zgodnie z Ustawą o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku (Dziennik Ustaw 2015 Poz. 1777 tom 1) oraz *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* opracowanymi przez Ministra Infrastruktury i Rozwoju (MIiR/H 2014-2020/20(01)/07/2015) w lipcu 2015 roku.

2. CHARAKTERYSTYKA GMINY W ASPEKTACH SPOŁECZNYCH, GOSPODARCZYCH, ŚRODOWISKOWYCH, PRZESTRZENNYCH I TECHNICZNYCH

Na potrzeby *Gminnego Programu Rewitalizacji (GPR)* charakterystyka gminy Szczawnica została przygotowana w sześcioletnim horyzoncie czasowym, dla lat 2010-2015¹ lub 2009-2014 (w zależności od dostępności danych w GUS BDL²). Ponadto, w celu lepszego zobrazowania zjawisk – tło analiz stanowią analogiczne wskaźniki dla powiatu nowotarskiego oraz województwa małopolskiego, z tego samego okresu. Charakterystyka gminy składa się z analizy pięciu obszarów wyróżnionych zgodnie z definicją zawartą w *Ustawie o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 i Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* przygotowanych przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. Obejmują one kwestie społeczne, gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne i środowiskowe.

Całościowe spojrzenie na gminę, a także odniesienie się do wartości średnich z poziomu powiatu i województwa, pozwoliło w dalszej części prac nad dokumentem lepiej rozumieć i diagnozować procesy zachodzące wewnątrz gminy, a także ich skalę i na tej podstawie wyciągać wnioski co do istotności zdarzeń zachodzących w poszczególnych jednostkach urbanistycznych zdefiniowanych na poziomie gminy Szczawnica. Pomimo, iż dokument odnosi się do sytuacji wewnętrznej gminy w prowadzonej analizie zjawisk nie można abstrahować od wartości średnich dla porównywalnych jednostek, bowiem tylko wtedy możliwe jest rzetelne wskazywanie czy dane zjawisko rzeczywiście jest, czy nie jest, problemem i przesądza o obiektywnych czynnikach obniżających jakość życia mieszkańców danej jednostki urbanistycznej.

Gmina miejsko-wiejska Szczawnica położona jest w południowej części województwa małopolskiego, w powiecie nowotarskim. Szczawnica jest jednocześnie uzdrowiskiem obejmującym granice administracyjne miasta. Gmina Szczawnica obejmuje miasto oraz dwa wyodrębnione sołectwa: Szlachtową i Jaworki, stanowiące jednostki osadnicze o charakterze wiejskim. Najważniejszą drogą przechodzącą przez teren Miasta jest droga powiatowa łącząca Krościenko nad Dunajcem ze Szczawnicą i biegnąca aż do Jaworek. Droga ta łączy się w Krościenku z drogą krajową nr 969 łączącą Nowy Targ z Nowym Sączem. Czas połączenia drogowego z Krakowem wynosi ok. 112 minut, z Nowym Targiem ok. 39 minut, a z Popradem na Słowacji ok. 82 minuty³. Szczawnica od północy graniczy z Gminą Łącko, od zachodu z Gminą Krościenko nad Dunajcem, od wschodu z Gminą Piwniczna, natomiast od południa ze Słowacją. Granice Szczawnicy mają w większości charakter naturalny. Granica północna i częściowo wschodnia biegnie głównym grzbietem Pasma Radziejowej, pomiędzy Dzwonkówką, a Wielkim Rogaczem oraz przez Przełęcz Obidza. Granica południowa i częściowo wschodnia biegnie wzdłuż głównego grzbietu Małych Pienin i jest zarazem granicą państwową. Granica zachodnia biegnie wzdłuż Dunajca, a następnie wzdłuż potoku Ścigockiego. Granice w przewadze pokrywają się z granicami zlewni Grajcarka - prawobrzeżnego dopływu Dunajca III-go rzędu. Zlewnia ta w całości znajduje się na obszarze miasta, zajmując około 95% jego powierzchni.

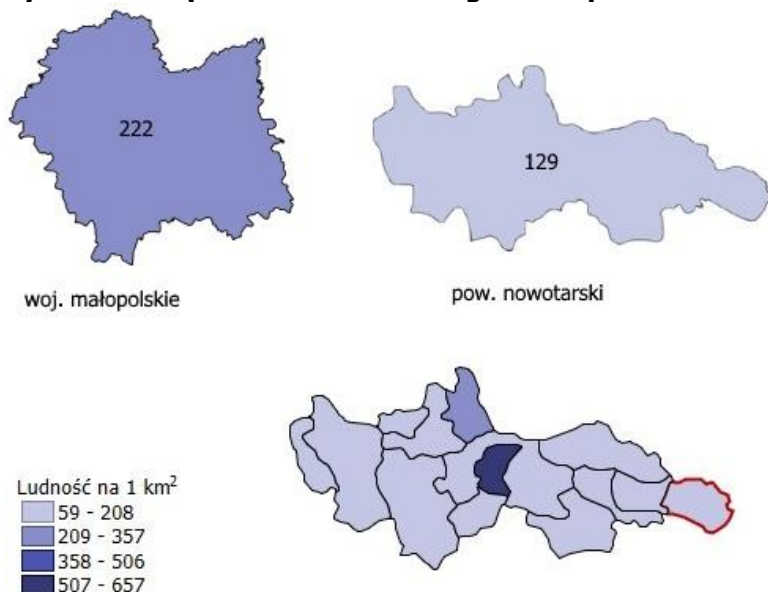
Szczawnicę zamieszkuje obecnie 7,4 tys. osób, z czego 80% jest mieszkańcami miasta. Liczba ludności całej gminy od 2010 roku wahała się, w tym samym czasie również wahała liczba ludności na terenach wiejskich, natomiast w mieście liczba ludności nieznacznie, ale systematycznie się zmniejszała. Przełożyło się to także na wahającą się gęstość zaludnienia, która w ostatnim roku wynosiła 84 osoby na km² (odpowiednio dla obszaru miejskiego 180 osób na km², dla obszaru wiejskiego 27 osób na km²).

¹ Wyjątek dane o wynikach egzaminów, które uwzględnia rok 2016 rok.

² Według stanu zasilenia na 30 VI 2016 roku.

³ Na podstawie danych Małopolskiego Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego.

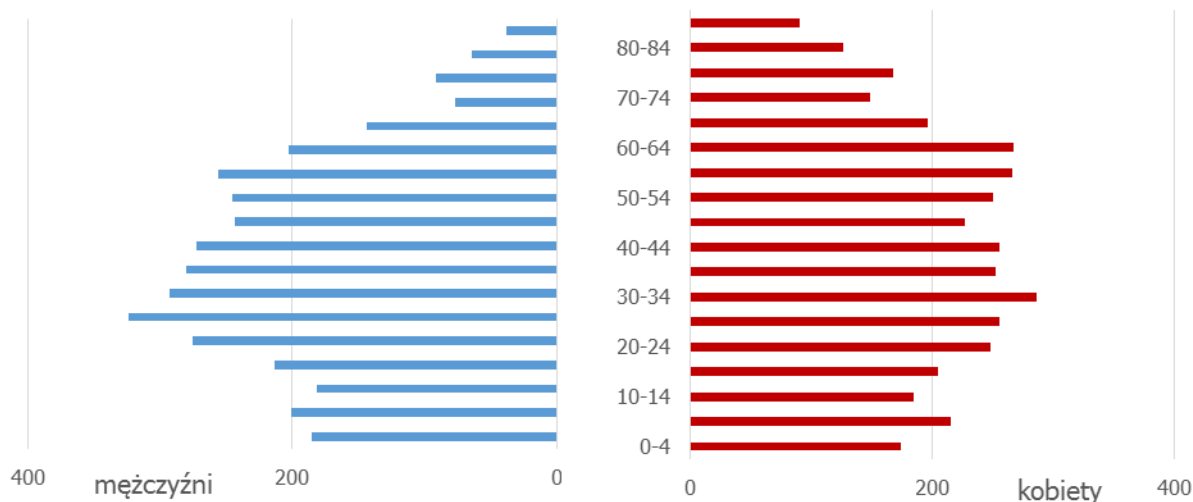
Rysunek 1. Gęstość zaludnienia w gminach powiatu w 2015 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W całej gminie Szczawnica oraz na terenie samego miasta liczba kobiet była większa od liczby mężczyzn (współczynnik feminizacji wynosił 107 – dla całej gminy, a 109 dla terenów miejskich). Na obszarach wiejskich więcej było mężczyzn niż kobiet, a współczynnik feminizacji wynosił 97. Zmiany demograficzne zachodzące w całym kraju można było również zauważyć w gminie Szczawnica, wykres przedstawiający piramidę wieku zwraca uwagę na niekorzystne jej zwężanie się w dolnej części, co jest związane z systematycznie malejącym udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym – w roku 2010 było to 20,2%, a w roku 2015 spadło do zaledwie 18,8%.

Wykres 1. Piramida wieku w 2015 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

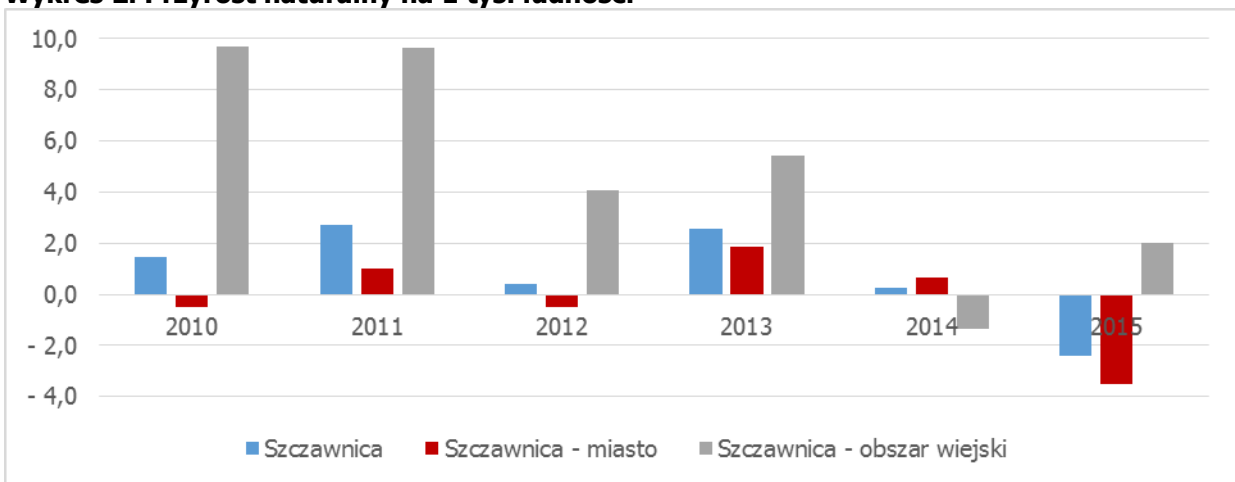
2.1. Zjawiska społeczne

Najbardziej istotnymi w kontekście GPR, zgodnie z *Ustawą o rewitalizacji* i ministerialnymi wytycznymi, są zjawiska społeczne, a w szczególności takie kwestie jak bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom edukacji lub kapitału społecznego oraz niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Ponadto do obszaru społecznego zostały również

przypisane zagadnienia z zakresu demografii. Poniżej zaprezentowano syntetyczny przegląd podstawowych danych:

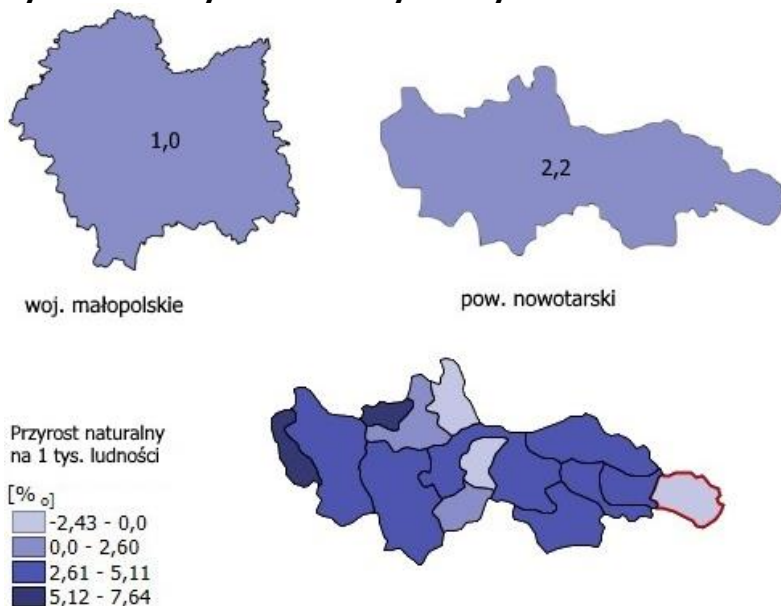
- W badanym okresie liczba ludności w gminie Szczawnica wahała się, natomiast w województwie i powiecie nowotarskim, w ostatnich latach liczba mieszkańców systematycznie rosła. Różnice występują również wewnątrz gminy, na terenie miasta liczba ludności od 2013 roku spadała, przy czym liczba mieszkańców wsi wahała się. Przyrost naturalny ogółem dla gminy do roku 2014 przyjmował wartości dodatnie, w 2015 roku odnotowano więcej zgonów niż urodzeń żywych (minus 2,4‰). Dodatni przyrost naturalny w gminie Szczawnica (do 2013 roku) wynikał głównie z dużych wartości osiąganych przez obszar wiejski, dla którego wskaźnik ten przyjmował wartości od 4,0‰ do 9,7‰. W mieście w latach 2010, 2013 i 2015 przyrost naturalny był ujemny. Relacja pomiędzy przyrostem naturalnym dla gminy Szczawnica, a województwa i powiatu była zmienna.

Wykres 2. Przyrost naturalny na 1 tys. ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Rysunek 2. Przyrost naturalny na 1 tys. ludności w 2015 roku

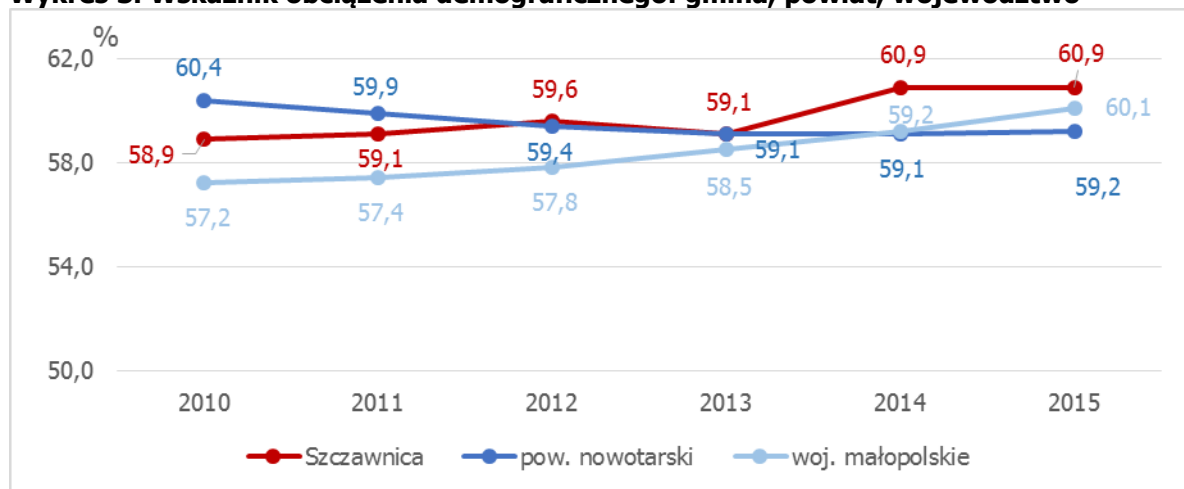
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

- W Szczawnicy wskaźnik obciążenia demograficznego, czyli liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, ulegał wahaniom (z tendencją rosnącą). W 2015 roku osiągnął poziom 60,9%. W przypadku Małopolski wskaźnik ten

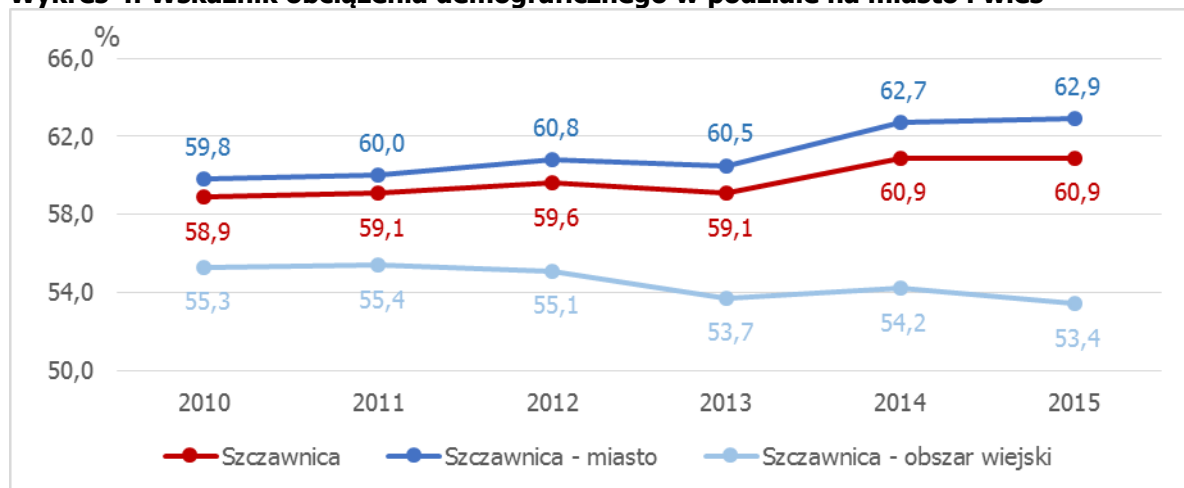
systematycznie wzrastał, a w powiecie malał (wyjątek 2015 rok). Analizując strukturę wewnątrzgminną, na obszarach miejskich wskaźnik obciążenia był wyższy z tendencją rosnącą, zaś na wsi zdecydowanie niższy z tendencją malejącą.

Wykres 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego: gmina, powiat, województwo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

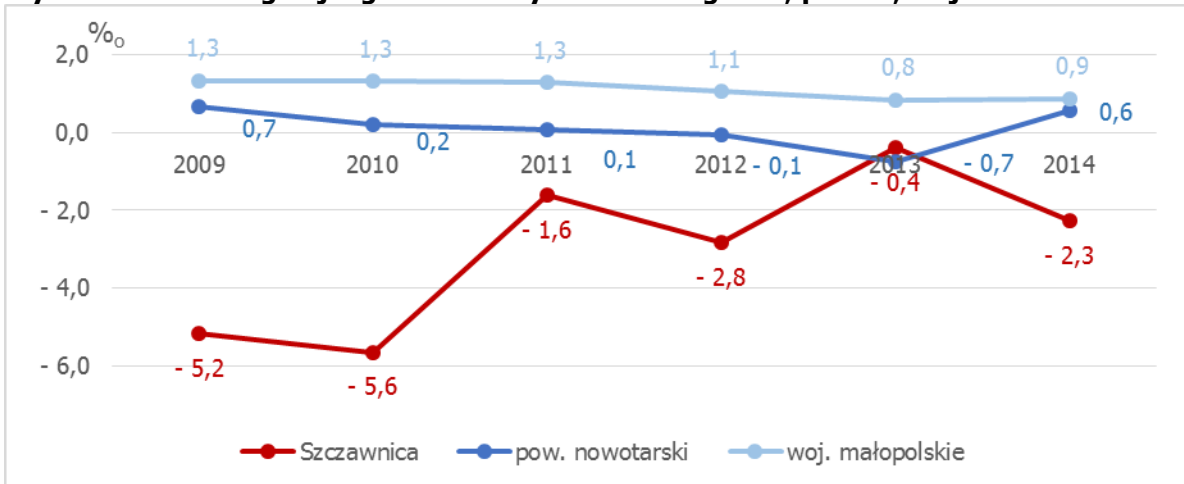
Wykres 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego w podziale na miasto i wieś

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

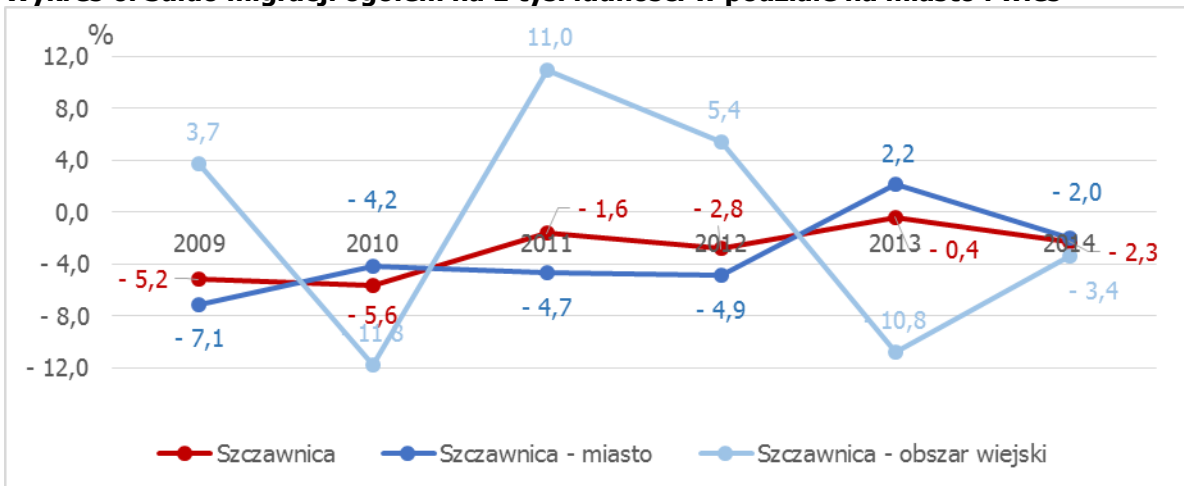
- W latach 2009-2014 saldo migracji, czyli różnica pomiędzy liczbą osób przyjeżdżających i wyjeżdżających na stałe do Szczawnicy, przyjmowało wartości ujemne, zawsze niższe niż w powiecie (wyjątek 2013 rok) oraz województwie. W podziale wewnątrzgminnym występują różnice w kierunkach migracji, miasto wyludnia się (w całym badanym okresie ujemne wartości wskaźnik), natomiast na obszarach wiejskich wskaźnik przyjmował wartości ujemne tylko w latach: 2010, 2013 i 2014.

Wykres 5. Saldo migracji ogółem na 1 tys. ludności: gmina, powiat, województwo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

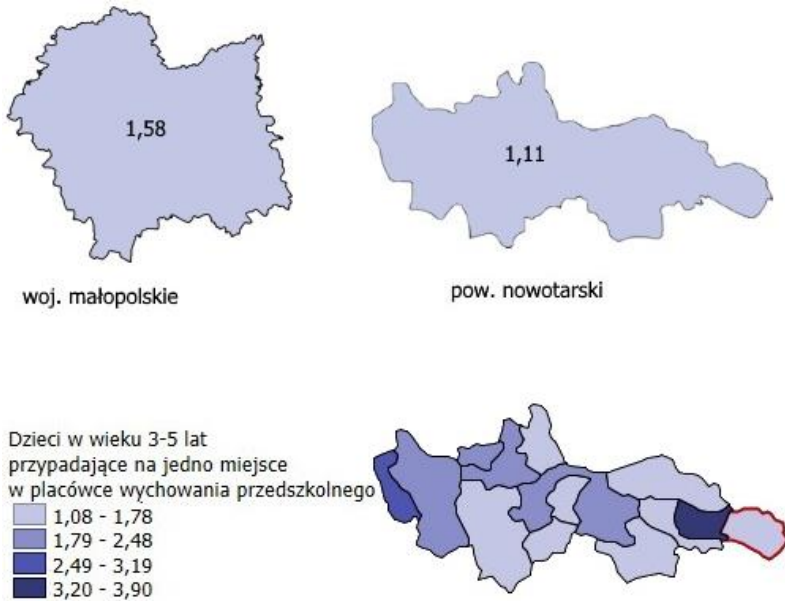
Wykres 6. Saldo migracji ogółem na 1 tys. ludności w podziale na miasto i wieś

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

- Na obszarze gminy funkcjonują obecnie 4 placówki przedszkolne: 2 przedszkola i 2 oddziały przedszkolne, z czego 2 przedszkola i 1 oddział przedszkolny zlokalizowane są w mieście, a 1 oddział przedszkolny na wsi.
- Liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadających na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w badanym okresie wahała się, aby w 2015 roku osiągnąć najniższą wartość z dotychczasowych. W 2015 roku wyniosła 1,45 i była na niższym poziomie niż średnia liczba dostępnych miejsc dla całego powiatu, ale wyższa niż dla województwa.

Rysunek 3. Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w 2015 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

- W 2015 roku liczba szkół podstawowych w gminie Szczawnica wynosiła 2 placówki (stała liczba od 2010 roku), z czego 1 znajdowała się w mieście, a 1 na wsi. W tym okresie liczba szkół w województwie i powiecie wahała się.
- W 2012 roku do użytku uczniów szkół podstawowych przeznaczono 33 komputery, z czego 11 na obszarach wiejskich. Na jeden komputer z dostępem do Internetu przypadało średnio 12,33 ucznia, czyli o 3,11 więcej w porównaniu do Małopolski i 4,28 więcej niż w powiecie. Łatwiejszy dostęp do komputerów mieli uczniowie terenów wiejskich Szczawnicy (8,45 ucznia na 1 komputer), dla miasta wskaźnik ten był blisko dwukrotnie wyższy. Analogicznie prezentowała się sytuacja dla województwa i powiatu, prawie dwukrotnie więcej dzieci przypadało na jeden komputer w mieście niż na wsi.

Wykres 7. Liczba komputerów w szkołach podstawowych w 2012 roku

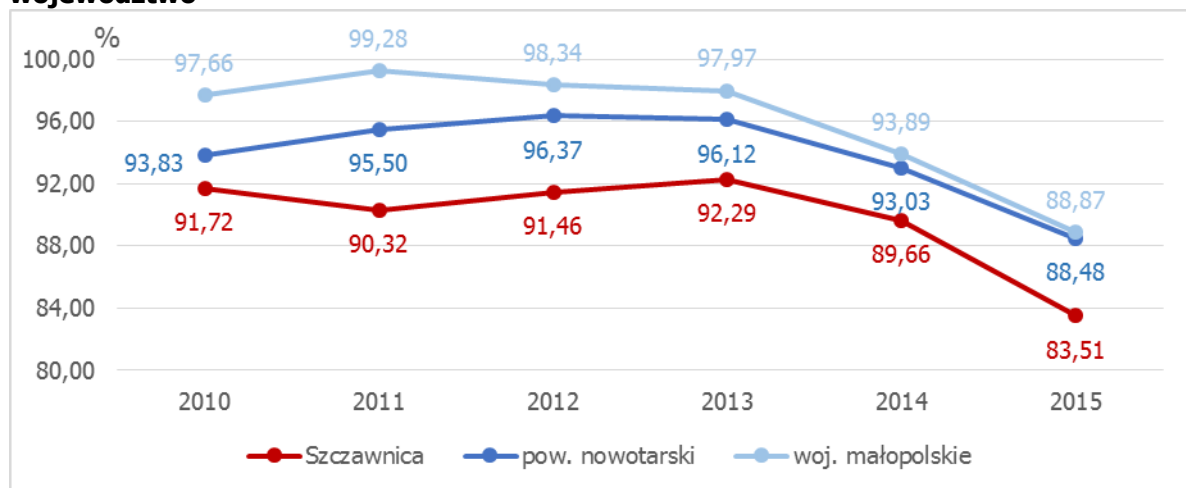
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

- W 2015 roku współczynnik skolaryzacji brutto⁴ dla szkół podstawowych wyniósł 83,51% i spadł o 6,15 punktu procentowego w porównaniu z rokiem poprzednim. W tym czasie spadek odnotowano również w porównywanych jednostkach terytorialnych i wynosił on

⁴ Udział wszystkich osób uczących się na danym poziomie do ogółu osób będących w wieku przypisanym temu poziomowi kształcenia.

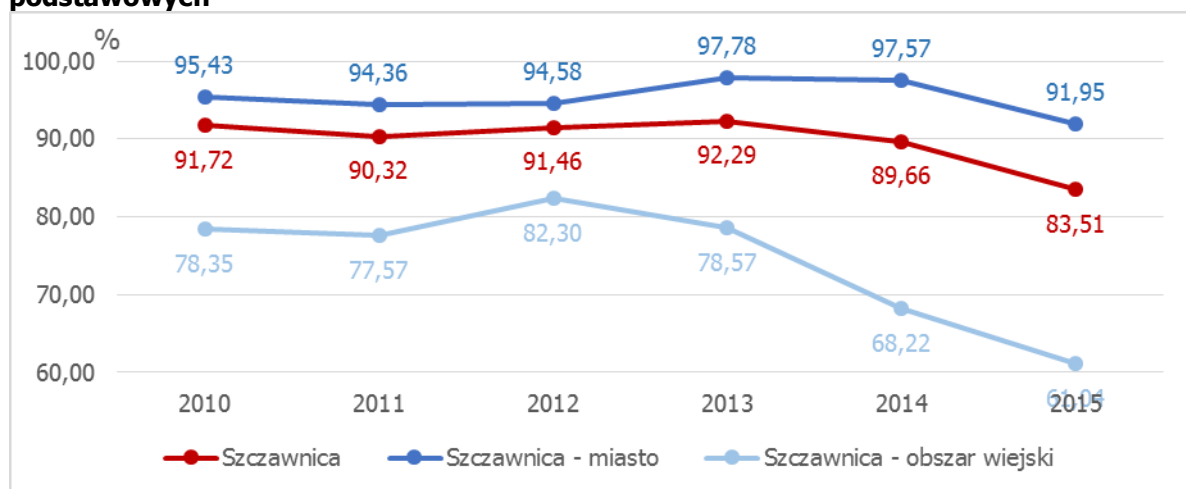
odpowiednio 5,02 punktu procentowego dla Małopolski i 4,55 punktu procentowego dla powiatu. W całym analizowanym okresie wartość współczynnika skolaryzacji brutto w gminie była niższa od wartości wskaźnika w obu porównywanych jednostkach. Udział uczących się w szkołach podstawowych w liczbie osób będących w wieku przypisanym temu poziomowi kształcenia w latach 2010-2015 był zawsze wyższy w mieście, największa różnica w 2015 roku – 30,91 punktu procentowe.

Wykres 8. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych: gmina, powiat, województwo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wykres 9. Wewnątrzgminne zróżnicowanie w zakresie skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych

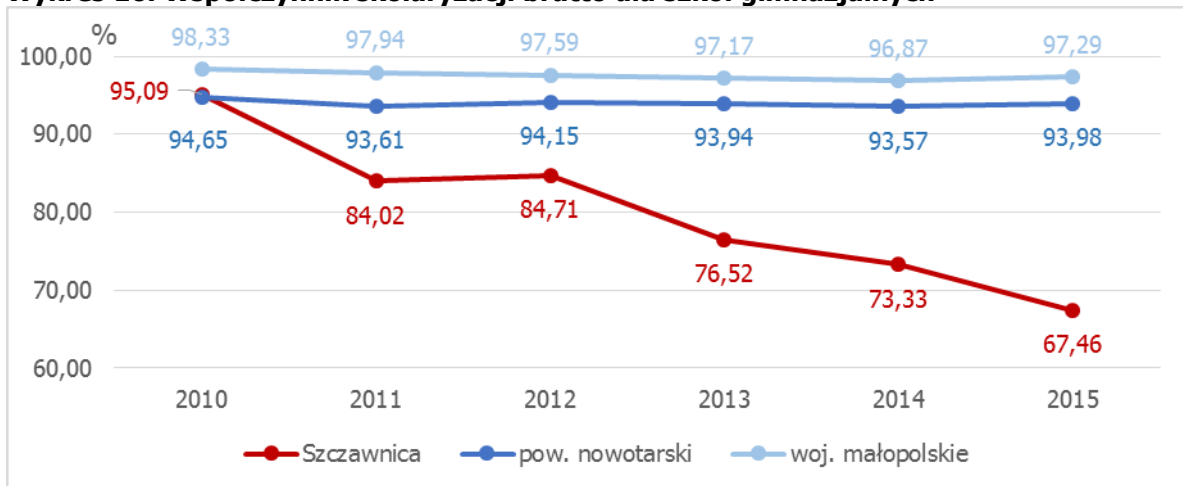

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

- Średni procentowy wynik sprawdzianu w szkołach podstawowych w gminie Szczawnica w 2016 roku wynosił 62,0%, a w 2015 roku 66,0%. W 2016 i 2015 roku wynik ten był niższy niż średni procentowy wynik dla całego województwa małopolskiego oraz powiatu.
- W całym analizowanym okresie liczba szkół gimnazjalnych utrzymywała się na stałym poziomie (1 placówka w mieście), natomiast w Małopolsce i powiecie nowotarskim w tym okresie odnotowano wzrost liczby szkół tego typu.
- W 2012 roku do użytku uczniów szkół gimnazjalnych przeznaczono 16 komputerów, z czego wszystkie miały dostęp do Internetu. Na jeden komputer z dostępem do Internetu przypadało średnio 13,50 ucznia, czyli o 3,32 więcej w porównaniu do Małopolski i o 4,47 osoby więcej w porównaniu do powiatu.

- W 2015 roku współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół gimnazjalnych wyniósł 67,46% i spadł o 5,87 punktu procentowego w stosunku do roku poprzedniego. Spadek analizowanego wskaźnika jest efektem absorpcji części uczniów przez niepubliczne gimnazjum w sąsiedniej gminie. W analizowanym okresie wskaźnik dla gminy był zawsze niższy od tego wskaźnika dla województwa i powiatu.

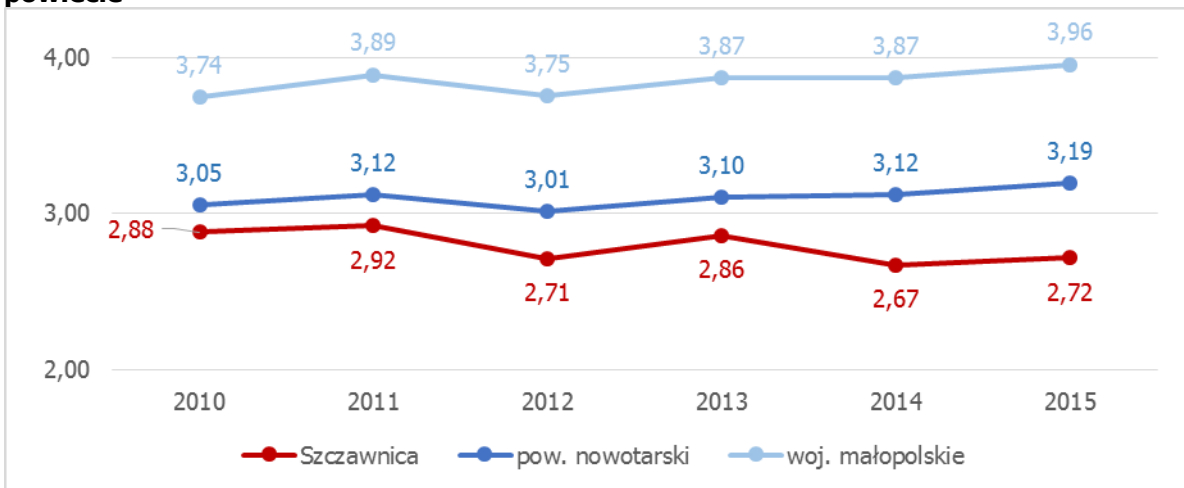
Wykres 10. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół gimnazjalnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

- Wyniki egzaminu gimnazjalnego w 2016 roku w gminie Szczawnica były niższe od wszystkich średnich dla województwa i powiatu (wyjątek język angielski):
  - język polski: Szczawnica – 65,0%, powiat – 69,0%, województwo – 72%,
  - matematyka: Szczawnica – 43,0%, powiat – 49,0%, województwo – 53,0%,
  - historia i wiedza o społeczeństwie: Szczawnica – 54,0%, powiat – 56,0%, województwo – 59,0%,
  - przedmioty przyrodnicze: Szczawnica – 49,0%, powiat – 52,0%, województwo – 54,0%,
  - język angielski poziom podstawowy: Szczawnica – 63,0%, powiat – 59,1%, województwo – 65,0%.
- W 2015 roku wyniki uzyskane w Szczawnicy dla wszystkich przedmiotów były niższe niż wyniki uzyskane w województwie i powiecie.
- Na terenie gminy działa 5 przychodni (wszystkie na terenie miasta), w których udzielono łącznie 20,2 tys. porad medycznych – wzrost o 221 w porównaniu z rokiem poprzednim. Liczba udzielonych porad na jednego mieszkańca oscylowała wokół 2,7-2,9 i była niższa niż wartość tego wskaźnika w województwie czy powiecie.

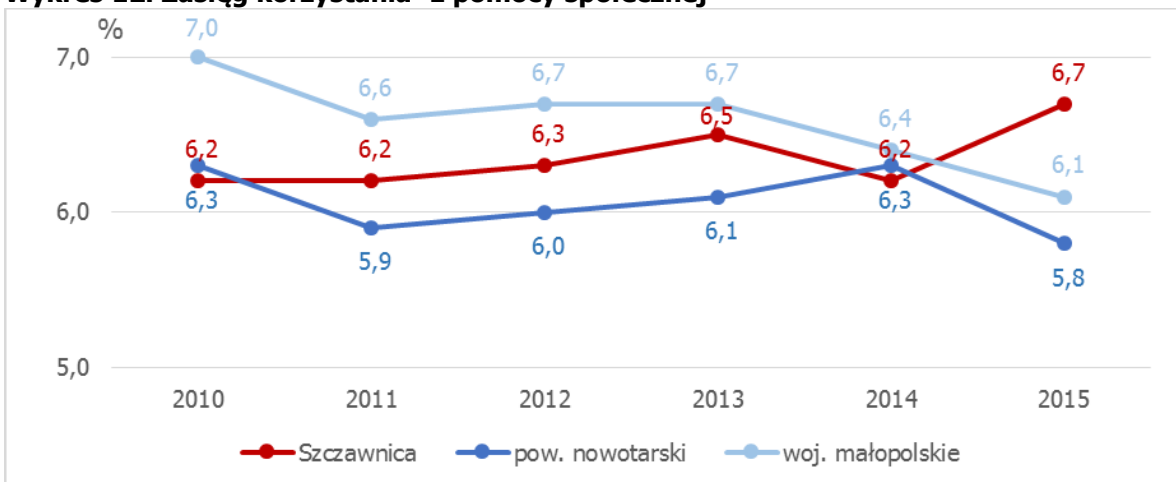
Wykres 11. Liczba udzielonych porad na jednego mieszkańca w gminie oraz województwie i powiecie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

- Mieszkańcy gminy mieli do dyspozycji 3 apteki - wszystkie na obszarze miasta. Obciążenie liczbą osób w analizowanym okresie ulegało wahaniom, w 2015 roku 2,4 tys. osób, dla województwa wskaźnik ten wynosił 3,0 a dla powiatu 3,5.
- Na terenie gminy funkcjonowała jedna placówka stacjonarnej pomocy społecznej, znajdująca się na obszarze wiejskim gminy.
- W 2015 roku spadła liczba gospodarstw domowych, a wzrosła liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, w analogicznym roku w przypadku województwa i powiatu obie wartości spadły. W Szczawnicy wzrosła również liczba gospodarstw i osób poniżej kryterium dochodowego sięgających po te świadczenia. Natomiast w obu porównywanych jednostkach wartości te spadły.
- W gminie Szczawnica w latach 2010-2015 udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem, podobnie jak udział ludności poniżej kryterium dochodowego, wahał się (w ostatnim roku wzrost). W analizowanym okresie udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego do 2014 roku był niższy od tego odsetka dla Małopolski, ale wyższy niż w powiecie (dla powiatu w latach 2011-2013 i 2015).

Wykres 12. Zasięg korzystania⁵ z pomocy społecznej

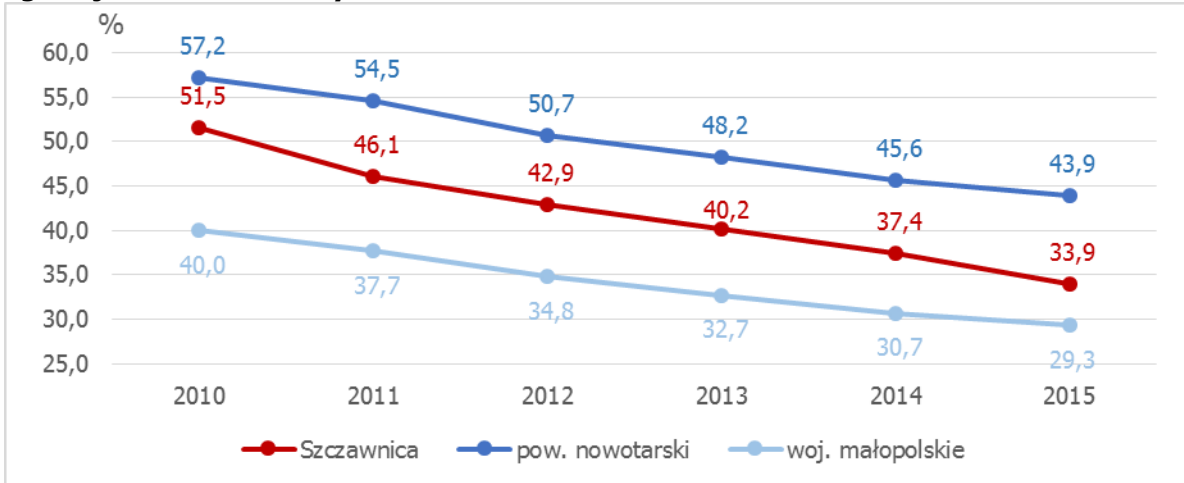

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

⁵ Zasięg korzystania z pomocy społecznej to udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem.

- W przypadku wszystkich trzech analizowanych jednostek terytorialnych nastąpił spadek liczby rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci do lat 17 oraz spadek udziału dzieci w wieku do lat 17, które otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku. Udział ten, dla gminy Szczawnica w latach 2009-2014, był zawsze wyższy od kilku do kilkunastu punktów procentowych od średniej dla województwa, ale niższy niż dla powiatu.

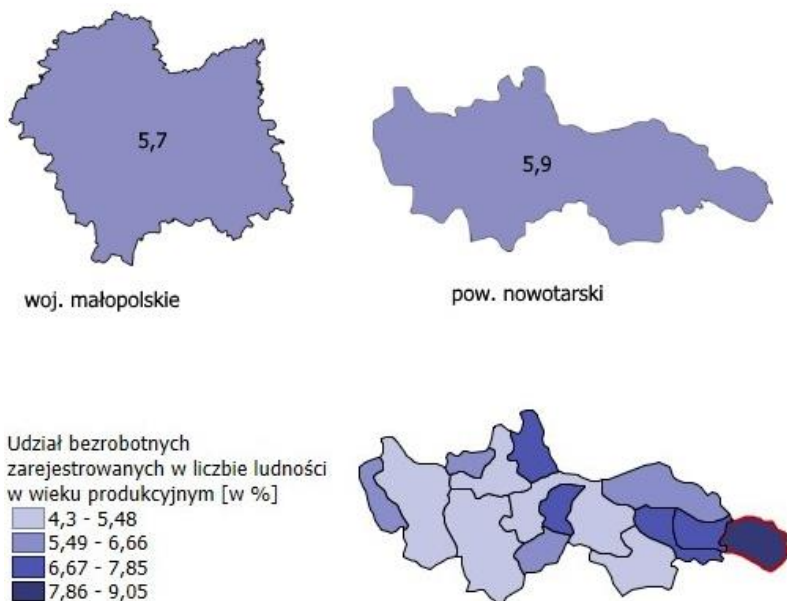
Wykres 13. Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

- Od 2013 roku liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców gminy oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym spadał. Podobnie prezentowała się sytuacja w porównywanych jednostkach. Inaczej niż w Małopolsce, a podobnie jak powiecie nowotarskim, mężczyźni stanowili nieznacznie licznější grupę wśród zarejestrowanych bezrobotnych.

Rysunek 4. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2015 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

- W 2015 roku w gminie Szczawnica działała 1 biblioteka z siedzibą na obszarze miasta. Obiekt nie jest przystosowany dla potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. W ostatnim roku liczba czytelników spadała, a wielkość księgozbioru

wzrastała, co oznacza rosnącą liczbę książek dostępnych dla jednego czytelnika. Jednocześnie mieszkańcy gminy Szczawnica mieli „lepszy” dostęp do księgozbioru od przeciętnego mieszkańca województwa i powiatu – na przestrzeni analizowanych lat liczba woluminów przypadających na 1 tys. ludności w gminie wahała się od 3,5 do 3,8 tys. woluminów.

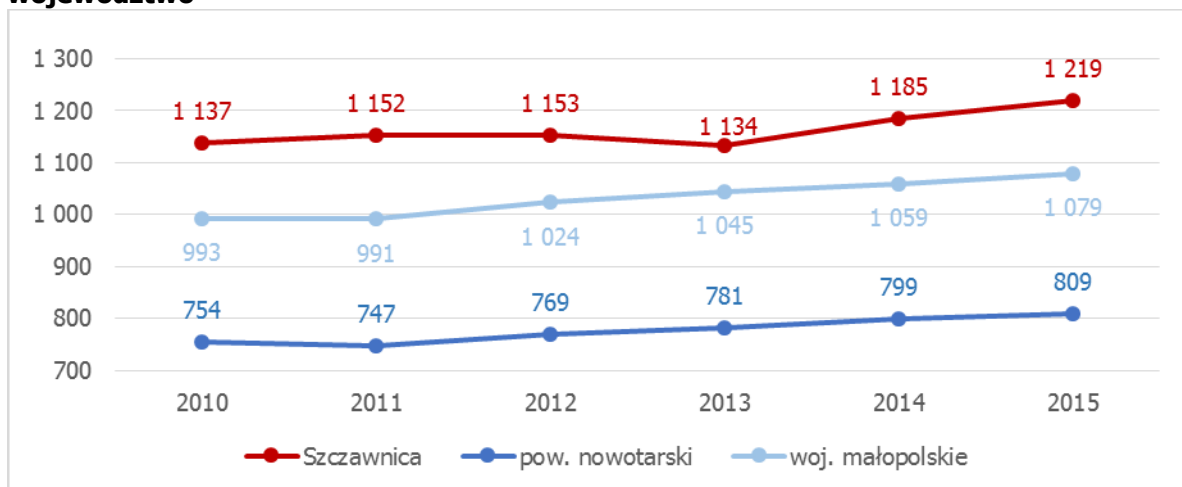
- Biblioteka w gminie dysponowała 4 komputerami, które były udostępnione do użytku czytelników, wszystkie komputery były podłączone do Internetu.

2.2. Zjawiska gospodarcze

Kolejnym obszarem, który został wytypowany zgodnie z *Ustawą* do analizy, jest obszar gospodarczy. Koncentruje się on na zjawiskach związanych z przedsiębiorczością oraz kondycją lokalnych przedsiębiorstw. Sytuacja gminy Szczawnica przedstawia się następująco:

- W 2015 roku na terenie gminy do rejestru REGON były wpisane 902 podmioty gospodarcze – nastąpił wzrost w porównaniu z 2010 rokiem. Podobnie jak w województwie i odwrotnie niż w powiecie - więcej podmiotów za swoją siedzibę miało miasto (dla Szczawnicy 86,6%). Najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych było w Sekcji I, w Dziale 55 – *zakwaterowanie* (270 podmiotów), a następnie w Sekcji G, w Dziale 47 – *sprzedaż detaliczna* (111 podmiotów). Pod względem wielkości dominowały mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające od 0-9 osób. W zbliżony sposób prezentowała się sytuacja w województwie tzn.: liczba podmiotów systematycznie rosła, przeważały podmioty z Sekcji G w Dziale 47 (druga w przypadku Szczawnicy) oraz o wielkości zatrudnienia 0-9 osób. W powiecie natomiast dominowały podmioty z Sekcji G Dział 47 – *roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków*. Należy również zwrócić uwagę, że struktura podmiotów gospodarczych pod względem PKD 2007 nieco różni się na terenach miejskich i wiejskich. W mieście dominują sekcje związane z zakwaterowaniem i handlem, na wsi najczęściej podmiotów było zarejestrowanych w Sekcja F Dział 41 – *roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków*. Turystyczny charakter gminy podkreśla przewaga podmiotów w Sekcji I Działu 55 – *zakwaterowanie*. W całym badanym okresie w porównaniu z województwem i powiatem, w gminie Szczawnica wskaźnik przedsiębiorczości przyjmował wyższe wartości. We wszystkich analizowanych jednostkach większą przedsiębiorczością odznaczeni się mieszkańcy miast.

Wykres 14. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności: gmina, powiat, województwo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

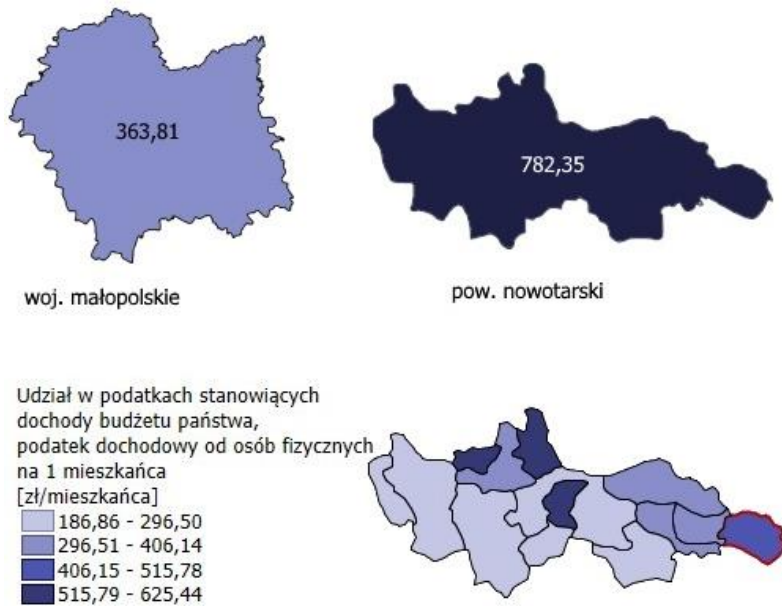
Wykres 15. Wewnątrzgminne zróżnicowanie w zakresie liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

- Ze względu na brak dostępnych danych przedstawiających wprost kondycję finansową mieszkańców gmin, do analizy wykorzystana została informacja o podatku dochodowym od osób fizycznych⁶, która jest pochodną przychodów mieszkańców.

Rysunek 5. Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa, podatek dochodowy od osób fizycznych w 2015 roku

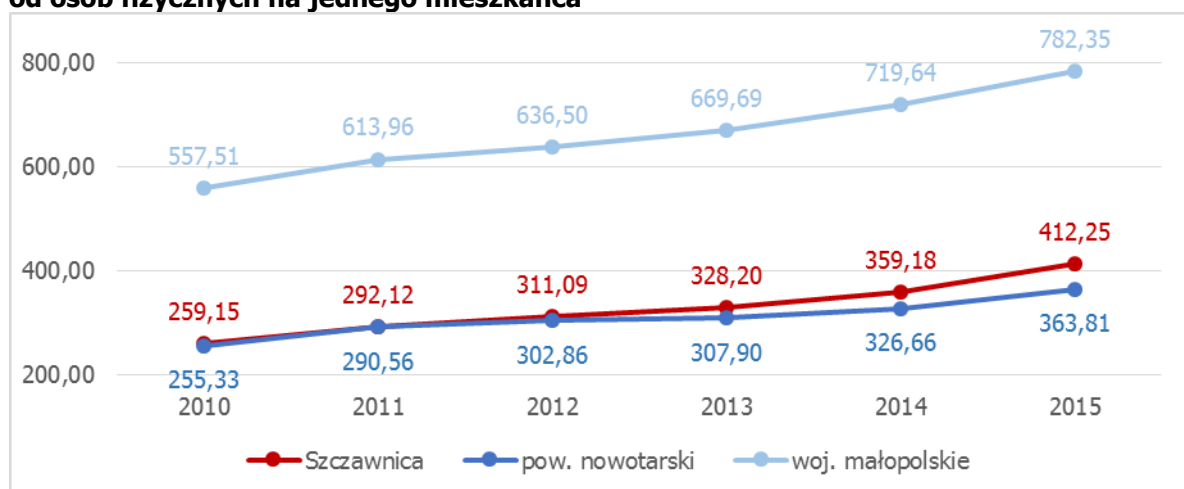
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

- W 2015 roku pozycja ta w dochodach własnych gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca wynosiła 540,06 zł, przy średniej dla gmin w powiecie 412,25 zł, natomiast przeciętna dla gmin w Małopolsce⁷ była blisko 2 razy większa.

⁶ Pozycja z dochodów własnych gmin – udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa, podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT).

⁷ z miastami na prawach powiatów.

Wykres 16. Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa, podatek dochodowy od osób fizycznych na jednego mieszkańca

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

2.3. Zjawiska środowiskowe

Kolejnym obszarem zdefiniowanym w *Ustawie* i *Wytycznych*, w którym należy badać zjawiska kryzysowe są kwestie związane z jakością środowiska. Obszar ten powiązany jest ze standardami środowiska, w tym gospodarką odpadami stanowiącymi zagrożenie dla życia, zdrowia lub stanu środowiska. Podstawowe dane dotyczące tego obszaru są następujące:

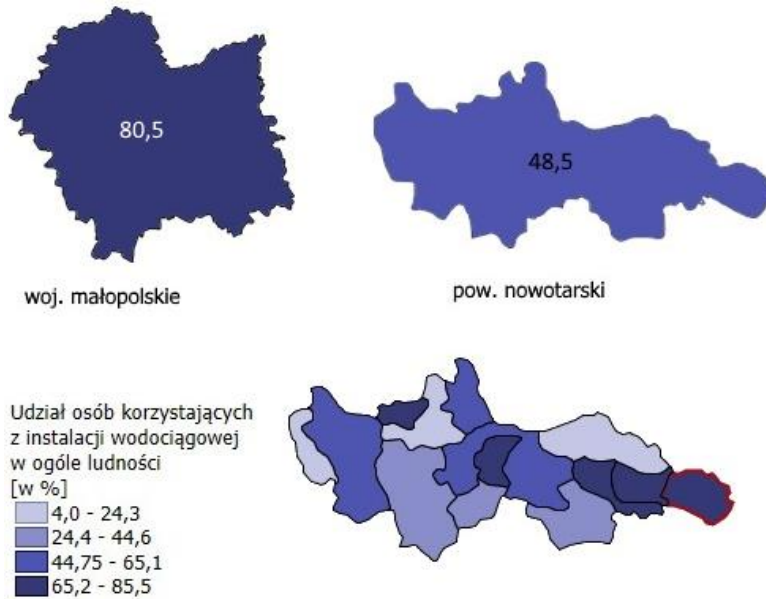
- Na terenie gminy Szczawnica znajdują się: rezerwy przyrody, parki narodowe i krajobrazowe oraz obszar chronionego krajobrazu, łącznie obszary prawnie chronione zajmują 100% powierzchni gminy.
- Na terenie gminy znajduje się 6 obszarów Natura 2000: Małe Pieniny PLH 120025, Ostoja Popradzka PLH 120019, Ostoja Popradzka PL159, Pienieniy PLH 120013, Podkowce w Szczawnicy PLH 120037, Środkowy Dunajec z dopływami PLH 120088.
- W 2015 roku w gminie działała 1 komunalna oczyszczalnia ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów (miasto), która obsługuje 82,7% ludności, czyli o 35,2 punktu procentowego więcej niż w przypadku tego udziału dla powiatu i 33,6 punktu procentowego więcej niż odsetek ten wynosi dla województwa. W podziale gminy na obszar miejski i wiejski, sytuacja w 2015 roku prezentowała się następująco:
  - obszar miejski: Szczawnica – 99,4%, województwo – 95,0%, powiat – 91,3%,
  - obszar wiejski: Szczawnica – 93,6%, województwo – 36,0%, powiat – 52,2%.
- W 2015 roku 67,9% powierzchni gminy stanowiły lasy, dla województwa wskaźnik ten wynosił 28,7%, a dla powiatu 37,2%.

2.4. Zjawiska przestrzenno-funkcjonalne

Czwartym z wytypowanych obszarów są zjawiska przestrzenno-funkcjonalne, które charakteryzują: wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną oraz stan tej infrastruktury, dostęp i jakości podstawowych usług, dostępność komunikacyjna:

- W 2014 roku udział osób korzystających z wodociągu w ogólnej liczbie ludności wynosił 73,5%, natomiast wartość tego wskaźnika dla Małopolski wynosiła 80,5%, a dla powiatu nowotarskiego 48,5%. W podziale gminy na obszar miejski i wiejski, sytuacja w 2014 roku prezentowała się następująco:
  - obszar miejski: Szczawnica – 91,5%, województwo – 95,1%, powiat – 78,6%,
  - obszar wiejski: Szczawnica – 0,4%, województwo – 66,7%, powiat – 37,0%.

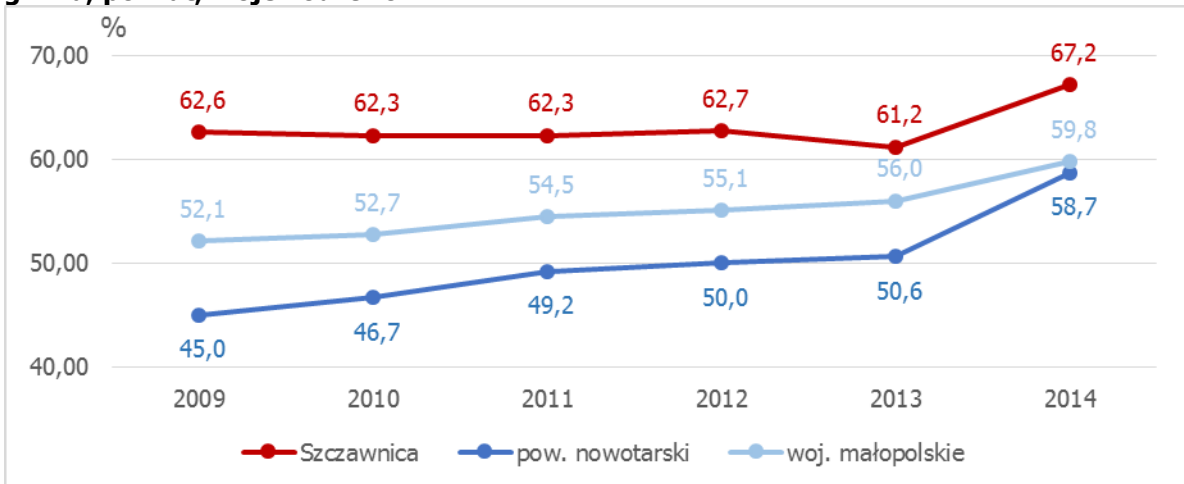
Rysunek 6. Udział osób korzystających z wodociągu w ogóle ludności w 2014 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

- Długość czynnej sieci kanalizacyjnej na 100 km² od roku 2009 systematycznie rosła do poziomu 21,5 km na km². W województwie wartość tego wskaźnika wynosiła 89,0 km na km², a w powiecie 72,1 km na km² również rosnąc od 2009 roku. Udział mieszkańców gminy korzystających z sieci kanalizacyjnej wynosił 67,2% (59,8% województwo, 58,7% powiat) i wzrósł w porównaniu z 2009 rokiem o 4,6 punktu procentowego. W tym samym czasie w powiecie odnotowano wzrost o 13,7 punktów procentowych, a w województwie o 7,7 punktów procentowych. Na obszarach wiejskich gminy Szczawnica statystyka GUSowska nie notuje istnienia sieci kanalizacyjnej⁸.

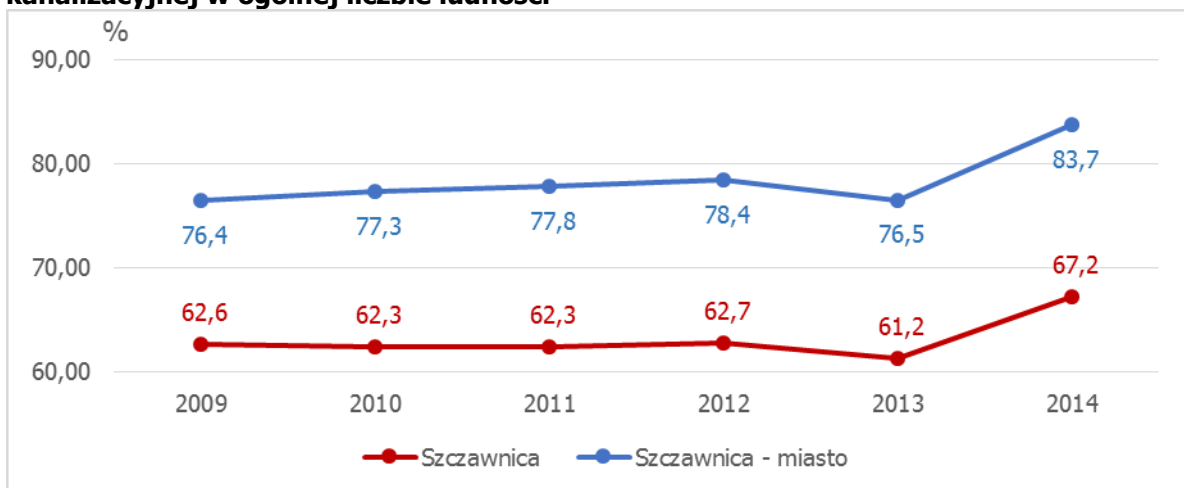
Wykres 17. Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie ludności: gmina, powiat, województwo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

⁸ W BDL przypis „wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe”

Wykres 18. Wewnątrzgminne zróżnicowanie w zakresie liczby osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

2.5. Zjawiska techniczne

- W gminie było 2 607 mieszkań w 1 782 budynkach mieszkalnych (wzrost od 2009 r.). Na jedno mieszkanie w całej gminie przypadały 2,84 osoby, w tym na obszarze miejskim 2,79 osoby, a wiejskim 3,07 osób. Ponad 81% zasobów mieszkaniowych znajdowało się na terenie miasta. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 86,9 m², czyli 30,6 m² na osobę. Mieszkania na obszarze miejskim były mniejsze o 1,8 m², a na terenie wiejskim większe o 7,9 m² od średniej. W 2015 roku gmina dysponowała 10 mieszkaniami socjalnymi; wszystkie znajdowały się na terenie miasta.
- W październiku 2015 roku do rejestru zabytków nieruchomości województwa małopolskiego wpisane były następujące obiekty w gminie Szczawnica:
  - kaplica pod wezwaniem Matki Boskiej Częstochowskiej, ul. Park Dolny;
  - kaplica pod wezwaniem Najświętszej Marii Panny, ul. Park Górny;
  - cmentarza parafialny (stary), ul. Główna;
  - kaplica grobowa Szalayów;
  - willa „Pod Bogurodzicą”, pl. Dietla;
  - willa „Stara Kancelaria”, pl. Dietla 3;
  - willa „Danusia”, pl. Dietla 5;
  - willa „Pałac”, pl. Dietla 7;
  - willa „Holenderka”, pl. Dietla 8;
  - willa „Nad Zdrojami”;
  - willa „Szwajcarka”, pl. Dietla 10;
  - willa „Marta”, ul. Manifestu Lipcowego 18;
  - dom, ul. Manifestu Lipcowego 25;
  - altana muzyczna, ul. Park Dolny;
  - altana widokowa, ul. Park Dolny;
  - sanatorium „Modrzewie”, ul. Park Górny;
  - sanatorium „Pod Batorym”, ul. Park Górny 13;
  - inhalatorium, ul. Park Górny;
  - willa „Alma”, ul. Park Górny 4;
  - willa „Palma I”, ul. Park Górny 14;
  - willa „Palma II” (d. „Magdalenka”), ul. Park Górny 15;
  - pensjonat „Szalay II”, ul. Jana Wiktora 12;
  - pensjonat „Hotel Narodowy”, obecnie „Szalay I” ul. Jana Wiktora 16;
  - altana zdroju „Waleria”, ul. Zdrojowa;

- o willa „Limba”, ul. Zdrojowa 21;
- o altana muzyczna, ul. Park Dolny;
- o cerkiew greko-katolicka pod wezwaniem św. Jana Chryzostoma, obecnie kościół filii rzymsko-katolickiej pod wezwaniem św. Jana, cmentarz przykościelny, ogrodzenie;
- o cerkiew greko-katolicka., obecnie kościół rzymsko-katolickiej parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Pośredniczki Łaski, dzwonnica, cmentarz cerkiewny.

2.6. Pozycja rozwojowy gminy Szczawnica na tle powiatu i województwa

Tabela 1. Porównanie wskaźników charakteryzujących analizowane zjawiska w 2015 roku

Wskaźnik	Szczawnica	woj. małopolskie	powiat nowotarski
Gęstość zaludnienia	84	222	129
Współczynnik obciążenia demograficznego	60,9	60,1	59,2
Kobiety na 100 mężczyzn	107	106	104
Przyrost naturalny na 1 tys. ludności	-2,4	1,0	2,2
Saldo migracji na pobyt stały na 1 tys. ludności ⁹	-2,3	0,9	0,6
Współczynnik skolaryzacji brutto – szkoły podstawowe	83,51	88,87	88,48
Współczynnik skolaryzacji brutto – szkoły gimnazjalne	67,46	97,29	93,98
Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego	1,45	1,11	1,58
Porady lekarskie ogółem na 1 mieszkańca	2,7	4,0	3,2
Ludność na 1 aptekę (w tys.)	2,5	3,0	3,5
Zasięg korzystania z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego (%) ¹⁰	6,7	6,1	5,8
Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	33,9	43,9	43,9
Ludność na 1 placówkę biblioteczną (w tys.)	7,4	4,4	3,4
Księgozbiór bibliotek na 1 000 ludności	3 777,8	3 271,4	3 584,8
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności	212	197	171
Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	13,2	15,0	13,1
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	9,0	5,7	5,9
Udział pracujących mężczyzn na terenie gminy	36,7	48,8	43,2
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	1 219	1 079	809
Lesistość ¹¹	67,9	28,7	37,2
Udział ludność korzystająca z oczyszczalni w ludności ogółem	98,2	64,6	63,0
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności – wodociąg ⁹	73,5	80,5	48,5
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności – kanalizacja ⁹	67,2	59,8	58,7
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej na 100 km ^{2 9}	21,5	89,0	72,1
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (m ²)	86,9	78,0	92,1

⁹ Dane dla 2014 roku

¹⁰ Zasięg korzystania z pomocy społecznej to udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem.

¹¹ Wskaźnik lesistości (lesistość) – stosunek procentowy powierzchni lasów do ogólnej powierzchni geograficznej kraju (danej jednostki terytorialnej: województwa, powiatu, gminy).

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	30,6	26,5	25,4
Mieszkania na 1 000 mieszkańców	352,2	339,2	275,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Jeżeli wskaźnik negatywnie odbiega od średniej dla województwa małopolskiego jest zaznaczany kolorem czerwonym.

3. METODOLOGIA WYBORU OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH I OBSZARU REWITALIZACJI

W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji opracowano diagnozę, która została przeprowadzona na podstawie wiarygodnych i mierzalnych danych pozyskanych z: Urzędu Miejskiego w Szczawnicy i jednostek organizacyjnych m.in. Ośrodka Pomocy Społecznej w Szczawnicy, Biblioteki Publicznej w Szczawnicy, Straży Miejskiej w Szczawnicy, a także Komendy Powiatowej Policji w Nowym Targu, OSP z terenu gminy, Głównego Urzędu Statystycznego, Starostwa Powiatowego w Nowym Targu.

Dla przestrzennego określenia problemów i potencjałów gminy wyznaczono **jednostki urbanistyczne** zgodne z okręgami wyborczymi. Jest to podział naturalny dla mieszkańców gminy, obejmuje tereny zamieszkałe, mające podobną charakterystykę i zbliżoną liczbę ludności. Podział ten umożliwia przeprowadzenie analizy różnicowania wewnątrzgminnego.

Rysunek 7. Jednostki urbanistyczne w gminie miejsko-wiejskiej Szczawnic

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 8. Granice jednostek urbanistycznych

Numer jednostki	Granice jednostki urbanistycznej	Nazwa jednostki urbanistycznej w dalszej części dokumentacji
1	ulice: Biała Woda, Czarna Woda, Kościelna, Pod Homolami, Zaskalskie	Jaworki
2	ulice: Berech, Cieśliska, Łemkowska	Szlachtowa II
3	ulice: Jana Pawła II, Kąty, Lipowa, Sielska, Słona Młaka, Wspólna	Szlachtowa I
4	ulice: Szlachtowska, Maćka z za ławy	Szczawnica Wyżna IV
5	ulice: Brzeg, Samorody, Sopotnica do nr 20	Szczawnica Wyżna III

6	ulice: Gabańka, Kunie, Niterberg, Partyzantów, Sopotnicka od nr 21 do końca, Staszowa	Szczawnica Wyżna II
7	ulice: Szalaya od nr 51 do końca, Zawodzie	Szczawnica Wyżna I
8	ulice: Aleja 1 Maja, Połoniny, Park Górny, Św. Krzyża, Bereśnik, Jana Wiktora	Szczawnica centrum I
9	ulice: Języki, Kowalczyk, Główna do nr 30, Park Dolny, Plac Dietla, Szalaya do nr 50, Zdrojowa	Szczawnica centrum II
10	ulice: Osiedle XX-lecia	Osiedle XX-lecia
11	ulice: Osiedle Połoniny	Osiedle Połoniny
12	ul.: Aleja Parkowa, Kwiatowa, Ogrodowa, Zielona, Główna od nr 31 do nr 100	Szczawnica Niżna IV
13	ulice: Pod Sadami, Skotnicka, Średniak, Wygon	Szczawnica Niżna III
14	ulice: Flisacka, Pienińska, Nad Grajcarciem, Groń, Zyblikiewicza	Szczawnica Niżna II
15	ulice: Główna od nr 101 do końca, Słoneczna, Widok	Szczawnica Niżna I

Źródło: Opracowanie własne

Biorąc pod uwagę, że rewitalizacja ma w pierwszej kolejności służyć poprawie jakości życia mieszkańców, uznano, że kwestie społeczne mają kluczowe i nadrzędne znaczenie dla wyznaczenia obszarów zdegradowanych. Dla wyznaczonych obszarów przeprowadzono diagnozę wskaźników opisujących negatywne zjawiska społeczne takie jak: zakres korzystania z pomocy społecznej, ubóstwo, przestępczość, niski poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, niewielka dostępność podstawowych usług w dziedzinie oświaty, zdrowia, kultury.

W celu wskazania obszarów wymagających rewitalizacji, na podstawie szeregu wskaźników opisujących problemy społeczne zbudowano tak zwany **wskaźnik syntetyczny**.

Pierwszym etapem budowy wskaźnika syntetycznego jest normalizacja zmiennych w celu sprowadzenia ich do porównywalnej skali tzw. skali niemianowanej, czyli nie związanej z jednostką miary. Jest to zabieg konieczny z punktu widzenia poprawności obliczeń, ponieważ dzięki niemu różne rozpiętości zmiennych nie będą sztucznie nadawały wagi, czynnikom przyjmującym wartość z wyższych przedziałów. W trakcie normalizacji zmiennych przekształcono również destymulanty w stymulanty. Jako stymulanty, na potrzeby wskazania obszarów zdegradowanych, przyjęte zostały zmienne, których wyższa wartość występowała w obszarach gminy kwalifikujących się jako obszary zdegradowane (np. liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 100 mieszkańców). Natomiast destymulantami były zmienne, których niższa wartość oznaczała bardziej problemowy obszar (np. liczba przedsiębiorstw na 1 000 mieszkańców). Obliczeń dokonano według następujących wzorów:

$$Z_{ij} = \frac{x_{ij} - \min_i\{x_{ij}\}}{\max_i\{x_{ij}\} - \min_i\{x_{ij}\}} \text{ dla stymulant}$$

$$Z_{ij} = \frac{\max_i\{x_{ij}\} - x_{ij}}{\max_i\{x_{ij}\} - \min_i\{x_{ij}\}} \text{ dla destymulant}$$

gdzie:

x_{ij} – to wartość i -tego obszaru (np. sołectwo) dla j -tej zmiennej,

Z_{ij} – to zmienna po normalizacji.

Syntetyczną miarę, odzwierciedlającą sytuację obszarów w poszczególnych zakresach, utworzono przy użyciu metody sum standaryzowanych. Metoda sum standaryzowanych należy do grupy metod bezwzorcowych porządkowania liniowego, zgodnego ze wzorem:

$$S_i = \sum_{j=1}^k Z_{ij} \quad i = 1, \dots, n$$

Wskaźnik sum standaryzowanych został skonstruowany na bazie wskaźników cząstkowych zaprezentowanych w rozdziale 3. Wskaźniki cząstkowe zsumowano, wszystkie wskaźniki cząstkowe pozostawione w modelu miały tę samą wagę równą 1. W wyniku analizy ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców gminy oraz wskazań z warsztatów rewitalizacyjnych czterem wskaźnikom

przyznano wagę 3: liczbie klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, liczbie osób bezrobotnych korzystająca z pomocy społecznej, liczbie klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu wielodzietności oraz wskaźnikowi obciążenia demograficznego.

Dla każdego obliczonego dla danej jednostki urbanistycznej wskaźnika syntetycznego, zasadniczo daną referencyjną jest średni wskaźnik sum standaryzowanych dla całej gminy, obliczony jako średnia arytmetyczna wskaźników syntetycznych dla jednostek urbanistycznych.

Najwyższe wartości obliczonego wskaźnika sumarycznego oznaczają największą koncentrację negatywnych zjawisk społecznych na tych obszarach. Za obszar objęty kryzysem społecznym uznano wszystkie jednostki, w których wartość wskaźnika sumarycznego była wyższa niż zmienna referencyjna, w tym przypadku wartość średnia wskaźnika syntetycznego dla zjawisk społecznych.

Jednostki urbanistyczne, dla których **społeczny** wskaźnik syntetyczny będzie gorszy niż wartości średnia dla gmin, mogą być potencjalnie uznane za zdegradowane, pod warunkiem występowania w nich dodatkowo co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk techniczno-środowiskowych:

- gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw;
- środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska;
- przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych;
- technicznych – w szczególności złego stanu obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz braku rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, przede wszystkim w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Analizy zjawisk techniczno-środowiskowych dokonano w oparciu o: czynniki techniczne, środowisko gospodarcze, przestrzenne i przyrodnicze. Analogicznie, jak w przypadku zjawisk społecznych, został skonstruowany wskaźnik syntetyczny, a wskaźniki cząstkowe, poddano standaryzacji. Otrzymano sumaryczny wskaźnik czynników techniczno-środowiskowych, który określał koncentrację zjawisk negatywnych.

Ostatnim etapem diagnozy było wskazanie obszarów zdegradowanych, które wykazują kumulację negatywnych zjawisk społecznych, a dodatkowo w analizowanych czynnikach techniczno-środowiskowych wykazują nagromadzenie negatywnych cech. Na bazie wcześniej obliczonych wskaźników sum standaryzowanych skonstruowano **wskaźnik degradacji obszaru**, wyliczony jako suma dwóch wcześniej uzyskanych wskaźników.

4. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE, GOSPODARCZE, PRZESTRZENNE, ŚRODOWISKOWE I INFRASTRUKTURALNE JEDNOSTEK URBANISTYCZNYCH

Przedmiotem niniejszego rozdziału jest analiza czynników społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych i techniczno-środowiskowych gminy Szczawnica i wskazanie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na obszarze gminy. Analizy dokonano zgodnie z zaleceniami wynikającymi z *Ustawy rewitalizacyjnej*, to znaczy w pierwszej kolejności dokonano pogłębionej analizy zjawisk społecznych, w tym w szczególności związanych z poziomem bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji, niskiego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym czy kulturalnym. Ponadto przeanalizowano zjawiska techniczno-środowiskowe (gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne i techniczno-środowiskowe). Koncentracja negatywnych zjawisk społecznych z jednoczesnym występowaniem jednego lub więcej negatywnych zjawisk w pozostałych obszarach pozwoliła wskazać i wyznaczyć obszary o największej kumulacji zjawisk kryzysowych.

4.1. Diagnoza zjawisk społecznych

Diagnoza uwarunkowań społecznych w gminie Szczawnica opierała się na zestawie wskaźników dotyczących:

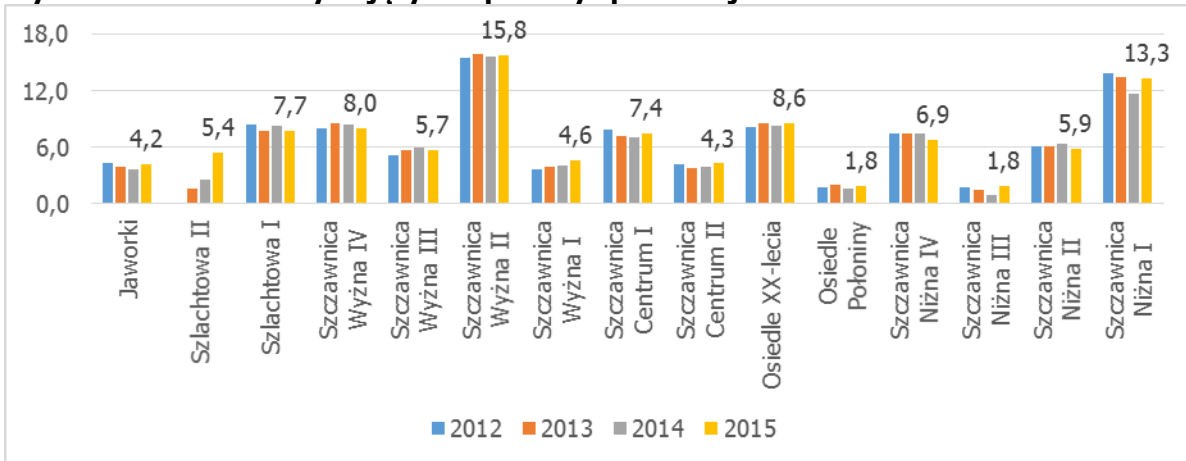
- czynników społecznych;
- czynników bezpieczeństwa;
- czynników demograficznych;
- aktywności mieszkańców.

4.1.1. Czynniki związane z ubóstwem i wykluczeniem społecznym

Gminny Ośrodek Pomoc Społecznej w Szczawnicy udostępnił 12 wskaźników informujących o liczbie osób korzystających ze wsparcia w poszczególnych jednostkach urbanistycznych gminy. Do analizy zostało wykorzystanych 10, które najlepiej opisują sytuację społeczną w Szczawnicy. Diagnoza uwzględniała wpływ wszystkich zmiennych, natomiast komentarz analityczny koncentruje się na kluczowych wskaźnikach z zakresu pomocy społecznej oraz dodatkowo na informacji o mieszkaniach socjalnych.

W latach 2012-2015 liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców wahała się od 0,0 do 15,89. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej przeliczona na jednego mieszkańca, mówi o skali tego zjawiska i obrazuje sytuację materialno-bytową ludności danej jednostki urbanistycznej. W całym badanym okresie negatywnie pod względem omawianego wskaźnika wyróżniały się następujące jednostki: Szczawnica Wyżna II oraz Szczawnica Niżna I.

Wykres 19. Liczba korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców

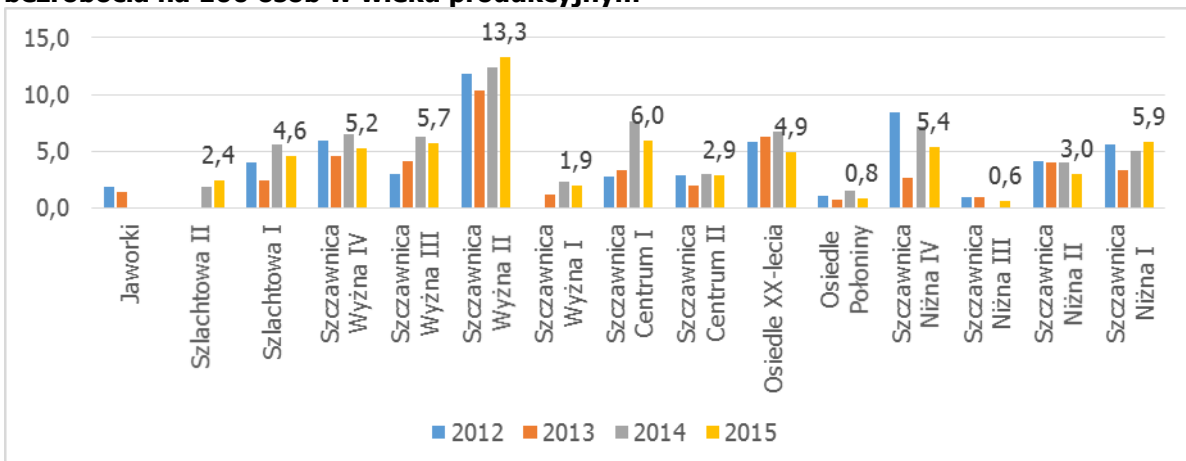

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szczawnicy

Jednocześnie należy podkreślić, iż w odniesieniu do całej gminy najczęstszymi powodami korzystania z pomocy społecznej jest bezrobocie i ubóstwo. Dodatkowo zjawiska takie jak bezrobocie, wielodzietność oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych były bardzo mocno podkreślane w trakcie konsultacji społecznych, jako szczególnie uciążliwe i negatywnie rzutujące na kondycję społeczną. Natomiast najrzadziej powodem korzystania ze świadczeń pomocy społecznej w gminie Szczawnica jest alkoholizm, potrzeba ochrony macierzyństwa, przemoc oraz niebieska karta. Co nie oznacza, że te zjawiska nie występują.

Osoby mające status bezrobotnych nie są w stanie zapewnić gospodarstwu stałego źródła dochodu z pracy zarobkowej, co może przekładać się na kondycję finansową wszystkich członków danego gospodarstwa domowego. W przypadku liczby korzystających ze wsparcia z powodu bezrobocia na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2012-2015 największą wartość tego wskaźnika odnotowano w Szczawnicy Wyżnej II. Zaś w badanym okresie dla całego obszaru wskaźnik przyjmował wartości od 0 do 13,28.

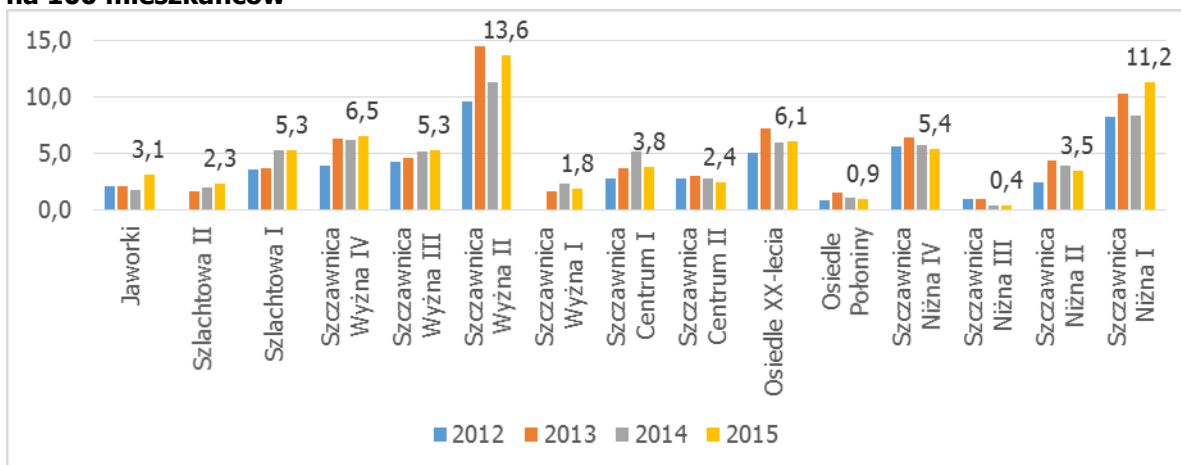
Wykres 20. Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu bezrobocia na 100 osób w wieku produkcyjnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szczawnicy

Ubóstwo jest pojęciem związanym z niemożliwością zaspokojenia podstawowych potrzeb egzystencjalnych, w przypadkach skrajnego ubóstwa może wystąpić biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. W latach 2012-2015 liczba korzystających ze wsparcia z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców przyjmowała wartości od 0,0 do 13,64. W całym badanym okresie najwyższe wartości tego wskaźnika wystąpiły w jednostkach: Szczawnica Wyżna II, Szczawnica Niżna I oraz Szczawnica Wyżna IV.

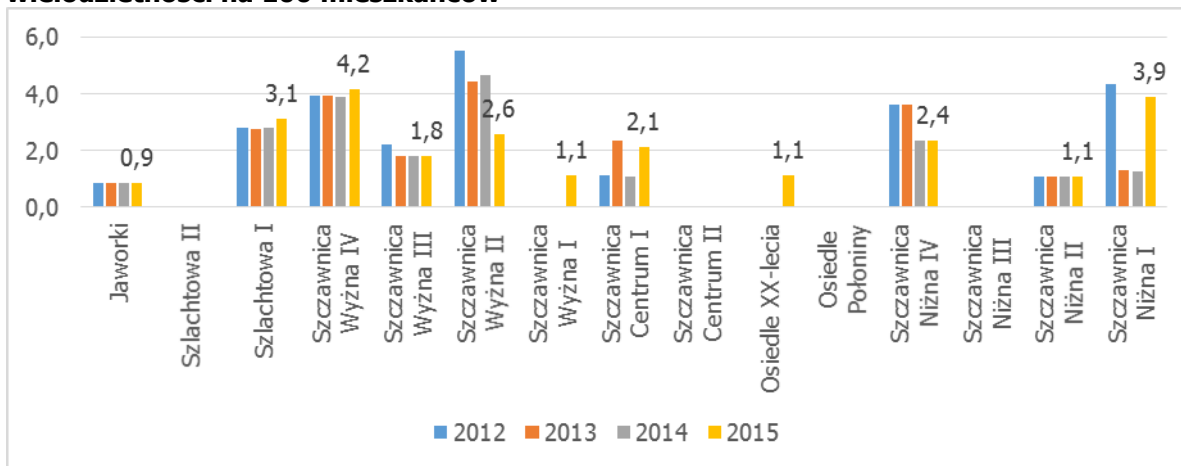
Wykres 21. Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szczawnicy

Ustawa o świadczeniach rodzinnych z 2003 r. określa rodzinę wielodzietną, jako rodzinę, w której co najmniej 3 dzieci pozostaje na utrzymaniu rodziców, uszczuplając w ten sposób dochód rozporządzalny na jedną osobę. Największym problemem rodzin wielodzietnych jest najczęściej niski dochód i zła sytuacja materialno-bytowa. W przypadku liczby osób korzystających ze wsparcia z powodu wielodzietności na 100 mieszkańców w latach 2012-2015, największą wartość tego wskaźnika odnotowano w jednostkach: Szczawnica Wyżna II, Szczawnica Wyżna IV, Szczawnica Niżna IV oraz Szlachtowa I. Natomiast w badanym okresie, dla całego obszaru, wskaźnik ten przyjmował wartości od 0,0 do 5,52.

Wykres 22. Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu wielodzietności na 100 mieszkańców

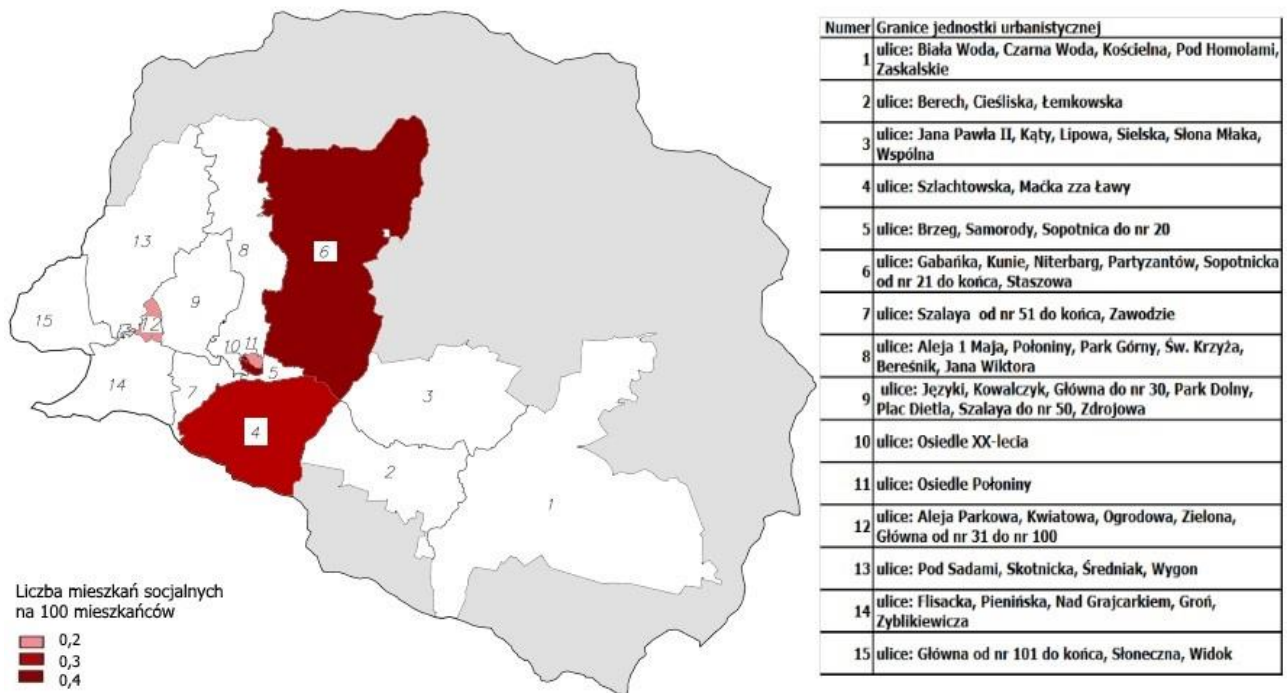

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szczawnicy

W przypadku przyznania przez sąd – mieszkańcy gminy, który znajduje się w trudnej sytuacji materialnej i mieszkaniowej – mieszkania socjalnego, obowiązek zapewnienia lokalu mieszkaniowego spoczywa na gminie zamieszkania tej osoby. Mieszkanie socjalne jest lokalem wynajmowanym po przystępnej cenie głównie przez urzędy gmin. Czynnosc za takie lokum jest kilkukrotnie mniejszy niż za mieszkanie o podobnej wielkości wynajmowane przez agencję mieszkaniową lub od prywatnego właściciela. Wysokość czynszu uzależniona jest od tego, ile właściciel musi wydać, by dostarczyć mieszkańcom wszystkich niezbędnych usług. Utrzymywanie przez gminę mieszkań socjalnych jest dodatkowym obciążeniem budżetu. Wskaźnik dotyczący lokali socjalnych jest ostatnim analizowanym z grupy czynników związanych z ubóstwem i wykluczeniem społecznym. W 2015 roku najwyższe wartości wskaźnika dotyczącego liczby

mieszkań socjalnych na 100 mieszkańców odnotowano dla Osiedla XX-lecia oraz Szczawnicy Wyżnej II.

Wykres 23. Liczba mieszkań socjalnych na 100 mieszkańców w 2015 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Szczawnicy

Tabela 2. Wskaźniki z zakresu społecznego

Jednostka urbanistyczna	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców				Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu alkoholizmu na 100 mieszkańców				Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 100 mieszkańców			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Jaworki	4,34	3,99	3,64	4,20	0,35	0,35	0,35	0,35	2,78	0,00	1,39	1,92
Szlachtowa II	0,00	1,67	2,55	5,37	0,00	0,56	0,57	0,56	0,00	1,67	1,13	2,26
Szlachtowa I	8,38	7,79	8,24	7,69	0,00	0,00	0,19	0,18	2,23	2,78	3,56	2,75
Szczawnica Wyżna IV	7,99	8,60	8,43	8,02	1,06	0,90	0,75	0,15	3,47	4,83	4,07	4,16
Szczawnica Wyżna III	5,14	5,68	6,01	5,68	2,02	2,01	1,82	1,83	2,75	3,48	3,28	2,93
Szczawnica Wyżna II	15,50	15,89	15,68	15,80	1,70	1,69	1,69	1,73	9,55	9,75	6,99	8,01
Szczawnica Wyżna I	3,66	3,94	4,07	4,57	0,00	0,00	0,00	0,00	0,23	1,16	2,04	2,28
Szczawnica Centrum I	7,94	7,25	7,05	7,43	0,00	0,00	0,00	0,21	2,04	1,92	2,35	2,97
Szczawnica Centrum II	4,22	3,81	3,98	4,28	0,40	0,40	0,40	0,41	2,61	1,20	1,79	2,24
Osiedle XX-lecia	8,16	8,52	8,22	8,59	0,74	0,37	0,75	0,57	4,82	4,81	4,30	4,20
Osiedle Połoniny	1,74	1,96	1,56	1,83	0,00	0,00	0,00	0,00	0,87	0,65	0,45	0,69
Szczawnica Niżna IV	7,49	7,49	7,45	6,85	0,43	0,43	0,43	0,43	5,14	5,14	3,19	3,85
Szczawnica Niżna III	1,80	1,44	0,90	1,83	0,00	0,00	0,00	0,00	1,08	0,72	0,00	0,37
Szczawnica Niżna II	6,09	6,07	6,33	5,87	1,74	1,74	1,75	1,74	3,70	3,69	3,06	3,26
Szczawnica Niżna I	13,88	13,40	11,65	13,32	1,03	1,29	1,77	1,04	10,28	7,22	6,08	6,27

Jednostka urbanistyczna	Liczba osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym				Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców				Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu długotrwałej bądź ciężkiej choroby na 100 mieszkańców			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Jaworki	1,86	1,34	0,00	0,00	1,39	0,69	1,04	0,70	1,74	0,69	1,39	1,05

Jednostka urbanistyczna	Liczba osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym				Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców				Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu długotrwałej bądź ciężkiej choroby na 100 mieszkańców			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Szlachtowa II	0,00	0,00	1,86	2,44	0,00	0,00	0,28	0,28	0,00	0,00	0,28	0,28
Szlachtowa I	4,00	2,40	5,52	4,59	0,00	1,11	0,75	0,37	1,49	1,67	1,50	0,73
Szczawnica Wyżna IV	5,91	4,61	6,54	5,18	3,32	1,66	1,81	2,08	3,77	2,11	2,11	2,38
Szczawnica Wyżna III	3,00	4,14	6,27	5,69	2,57	2,20	2,73	2,38	2,94	2,93	2,73	3,30
Szczawnica Wyżna II	11,76	10,33	12,36	13,28	4,03	3,18	3,81	4,55	7,64	3,81	4,24	4,98
Szczawnica Wyżna I	0,00	1,14	2,25	1,95	0,23	0,46	1,13	0,91	0,23	0,93	1,13	1,37
Szczawnica Centrum I	2,72	3,31	7,61	5,97	1,13	0,85	2,56	2,34	1,59	1,71	2,99	2,97
Szczawnica Centrum II	2,90	1,97	3,01	2,86	1,61	1,40	0,99	0,81	1,81	1,60	0,99	1,22
Osiedle XX-lecia	5,78	6,23	6,69	4,92	4,27	1,85	1,87	2,29	4,45	2,22	1,87	2,86
Osiedle Połoniny	1,04	0,73	1,52	0,80	0,65	0,00	0,45	0,69	1,08	0,44	0,45	0,92
Szczawnica Niżna IV	8,46	2,63	7,17	5,36	4,71	1,71	3,19	2,78	4,71	2,36	3,19	3,43
Szczawnica Niżna III	0,90	0,90	0,00	0,57	0,72	0,36	0,36	0,37	0,72	0,72	0,36	0,73
Szczawnica Niżna II	4,07	4,04	4,04	2,95	1,30	0,87	1,31	1,52	1,74	1,30	1,31	1,74
Szczawnica Niżna I	5,56	3,27	4,98	5,86	6,43	3,09	3,04	3,39	8,48	3,09	4,30	4,96

Jednostka urbanistyczna	Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa na 100 mieszkańców				Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu przemocy na 100 mieszkańców				Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Jaworki	0,00	0,00	0,00	0,00	1,39	1,39	0,35	1,75	2,08	2,08	1,73	3,15
Szlachtowa II	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,26	0,00	1,67	1,98	2,26
Szlachtowa I	1,30	1,30	2,81	2,93	0,00	0,74	2,06	1,28	3,54	3,71	5,24	5,31
Szczawnica Wyżna IV	1,36	1,36	1,36	2,82	0,30	0,30	0,90	0,89	3,92	6,33	6,17	6,54
Szczawnica Wyżna III	0,00	0,00	0,00	0,00	1,28	1,28	1,64	1,28	4,22	4,58	5,10	5,31
Szczawnica Wyżna II	1,27	1,27	1,27	2,60	3,82	3,81	2,54	0,87	9,55	14,41	11,23	13,64
Szczawnica Wyżna I	0,00	0,00	0,00	0,00	1,37	1,39	0,00	0,00	0,00	1,62	2,26	1,83
Szczawnica Centrum I	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,07	3,21	2,12	2,72	3,62	5,13	3,82
Szczawnica Centrum II	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00	2,61	1,99	0,00	2,81	3,01	2,78	2,44
Osiedle XX-lecia	0,93	0,93	0,00	1,15	0,00	0,00	0,00	0,00	5,01	7,22	5,98	6,11
Osiedle Połoniny	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,87	1,53	1,12	0,92
Szczawnica Niżna IV	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,07	1,06	0,00	5,57	6,42	5,74	5,35
Szczawnica Niżna III	0,00	0,00	0,00	0,00	1,08	1,08	0,72	1,65	0,90	0,90	0,36	0,37
Szczawnica Niżna II	0,65	0,65	0,00	0,00	0,00	0,87	3,28	4,57	2,39	4,34	3,93	3,48
Szczawnica Niżna I	1,29	1,29	0,00	4,44	0,00	1,55	3,29	3,13	8,23	10,31	8,35	11,23

Jednostka urbanistyczna	Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z powodu wieloletniej niepełnosprawności na 100 mieszkańców				Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w wieku 65 lat i więcej na 100 mieszkańców w wieku poprodukcyjnym				Liczba osób objętych niebieską kartą na 100 mieszkańców			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Jaworki	0,87	0,87	0,87	0,87	1,10	1,06	1,16	1,10	0,78	0,78	0,26	1,22
Szlachtowa II	0,00	0,00	0,00	0,00	1,82	1,92	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,41
Szlachtowa I	2,79	2,78	2,81	3,11	1,28	1,43	1,37	1,23	0,00	0,46	1,22	0,73
Szczawnica Wyżna IV	3,92	3,92	3,92	4,16	2,78	2,72	1,99	2,11	0,23	0,23	0,53	0,52
Szczawnica Wyżna III	2,20	1,83	1,82	1,83	1,94	2,04	2,00	1,04	0,83	0,82	1,09	0,82
Szczawnica Wyżna II	5,52	4,45	4,66	2,60	1,00	0,99	0,00	0,00	2,34	2,33	1,59	0,54
Szczawnica Wyżna I	0,00	0,00	0,00	1,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,80	0,81	0,00	0,00
Szczawnica Centrum I	1,13	2,35	1,07	2,12	1,10	1,09	0,00	0,00	0,00	0,64	2,03	1,38
Szczawnica Centrum II	0,00	0,00	0,00	0,00	1,65	1,57	0,79	0,75	0,60	1,70	1,39	0,00
Osiedle XX-lecia	0,00	0,00	0,00	1,15	4,72	2,96	2,13	2,10	0,00	0,00	0,00	0,00
Osiedle Połoniny	0,00	0,00	0,00	0,00	1,90	1,67	1,59	1,53	0,00	0,00	0,00	0,00
Szczawnica Niżna IV	3,64	3,64	2,34	2,36	3,94	4,13	4,88	5,56	0,00	0,75	0,74	0,00

Szczawnica Niżna III	0,00	0,00	0,00	0,00	0,88	0,88	0,00	0,00	0,63	0,63	0,45	1,01
Szczawnica Niżna II	1,09	1,08	1,09	1,09	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,54	2,07	2,93
Szczawnica Niżna I	4,37	1,29	1,27	3,92	5,00	5,80	5,26	5,97	0,00	1,03	2,03	1,83

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szczawnicy

Jednostka urbanistyczna	Liczba mieszkań socjalnych na 100 mieszkańców
	2015
Jaworki	0,00
Szlachtowa II	0,00
Szlachtowa I	0,00
Szczawnica Wyżna IV	0,30
Szczawnica Wyżna III	0,00
Szczawnica Wyżna II	0,43
Szczawnica Wyżna I	0,00
Szczawnica Centrum I	0,00
Szczawnica Centrum II	0,00
Osiedle XX-lecia	0,38
Osiedle Połoniny	0,23
Szczawnica Niżna IV	0,21
Szczawnica Niżna III	0,00
Szczawnica Niżna II	0,00
Szczawnica Niżna I	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Szczawnicy

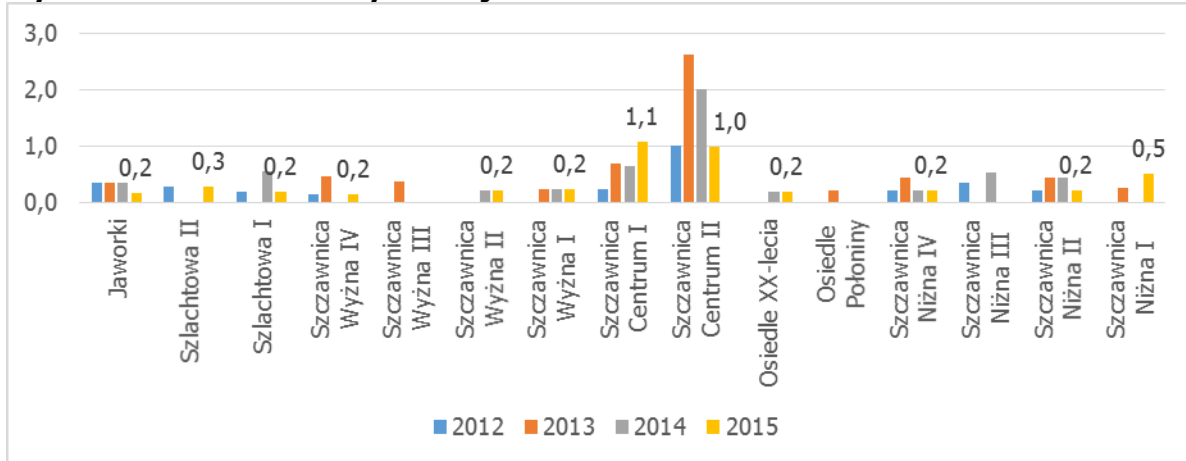
4.1.2. Czynniki bezpieczeństwa

Poczucie bezpieczeństwa jest jednym z podstawowych kryteriów oceny obszaru, w którym się żyje, pracuje i spędza czas. Przestępczość stanowi ważny czynnik wpływający, na jakość życia mieszkańców. Za zapewnienie bezpieczeństwa na terenie gminy Szczawnica odpowiada Policja i Straż Miejska. W celu wyznaczenia obszarów zdegradowanych wykorzystano 3 wskaźniki z zakresu statystyk policyjnych i 3 wskaźniki pochodzące z danych Straży Miejskiej. Podobnie jak w przypadku czynników związanych z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, diagnoza uwzględniała wpływ wszystkich zmiennych, natomiast komentarz analityczny koncentruje się na kluczowych wskaźnikach:

- liczbie kradzieży i rozbojów na 100 mieszkańców;
- liczbie bójek, pobić, uszczerbków na zdrowiu i uszkodzeń mienia na 100 mieszkańców;
- liczba przestępstw w ruchu drogowym na 100 mieszkańców;
- liczbie wykroczeń w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego na 100 mieszkańców;
- liczbie interwencji związanych z przeciwdziałaniem alkoholizmowi na 100 mieszkańców;
- liczbie wykroczeń w zakresie zachowania czystości i porządku na 100 mieszkańców.

Kradzież według Kodeksu Karnego jest zaborem cudzej rzeczy ruchomej w celu przywłaszczenia. Pod pojęciem zaboru rozumie się fizyczne wyjęcie rzeczy spod władztwa właściciela. Natomiast rozbój jest zaborem cudzej rzeczy ruchomej w celu przywłaszczenia przy użyciu jednego z trzech wymienionych sposobów: używając przemocy wobec osoby, grożąc natychmiastowym użyciem przemocy, doprowadzając człowieka do stanu nieprzytomności i bezbronności. Najczęściej przestępstwa tego rodzaju odnotowywano w rejonach: Szczawnicy Centrum I i II.

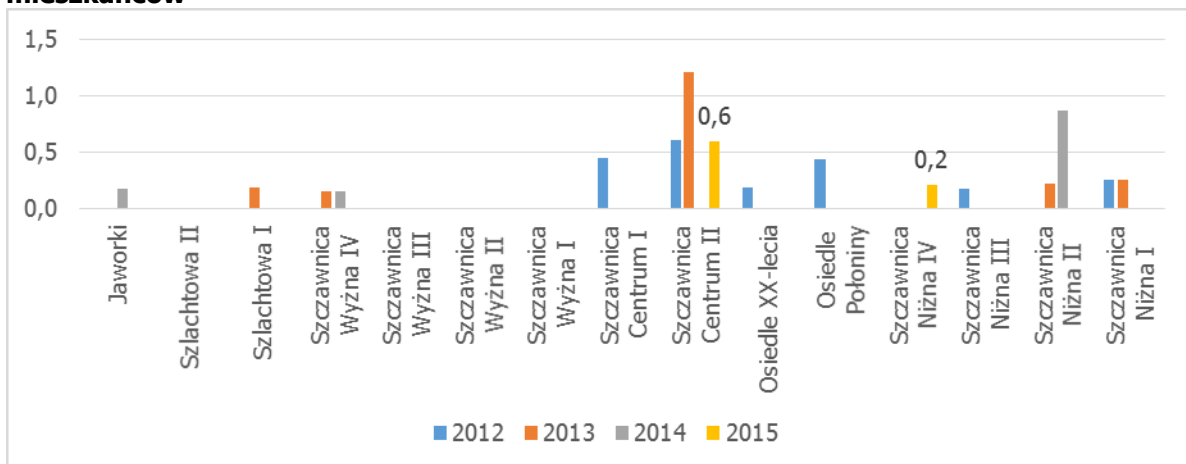
Wykres 24. Liczba kradzieży i rozbojów na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Policji w Nowy Targu (komisariat w Krościenku nad Dunajcem)

W przypadku drugiego ze wskaźników analizowanych w oparciu o statystyki policyjne, który łączy w sobie przestępstwa związane bójkami, pobiciami, uszczerbkiem na zdrowiu i uszkodzeniami mienia, najczęściej w badanym okresie policja interweniowała w Szczawnicy Centrum II, co bez wątpliwości związane jest także ze zwiększoną właśnie w tym obszarze obecnością osób (turystów) spoza grona mieszkańców.

Wykres 25. Liczba bójek, pobić, uszczerbków na zdrowiu i uszkodzeń mienia na 100 mieszkańców

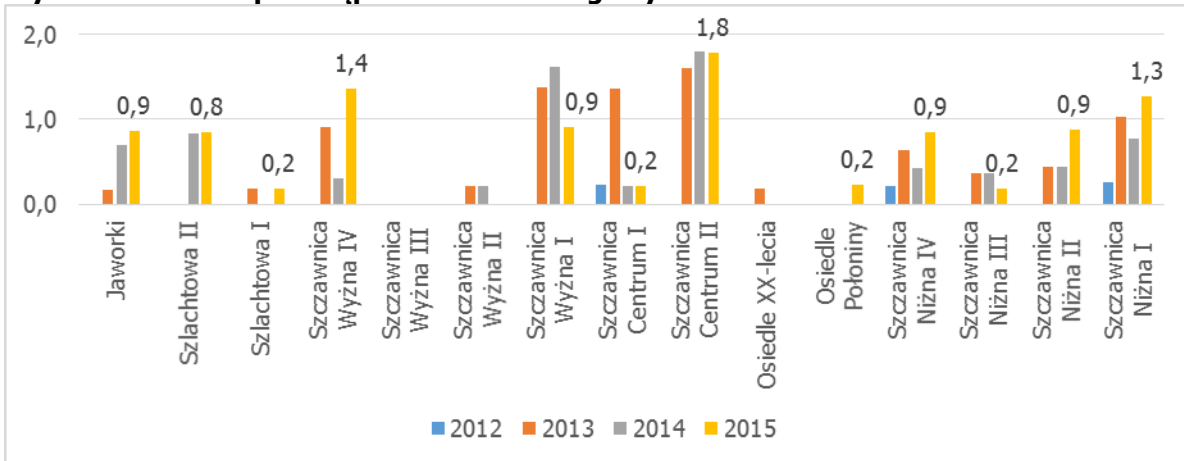

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Policji w Nowy Targu (komisariat w Krościenku nad Dunajcem)

Przez obszar gminy przechodzi droga powiatowa łącząca Krościenko nad Dunajcem ze Szczawnicą i biegnąca aż do Jaworek, a także szereg dróg gminnych o znacząco mniejszym natężeniu ruchu, które generują przestępstwa i wykroczenia związane z ruchem drogowym takie jak wypadki i kolizje. Wypadek drogowy jest zdarzeniem w ruchu drogowym, w którym jeden lub więcej uczestników zostało rannych lub poniosło śmierć. Inną formą wykroczenia, które występuje w ruchu drogowym jest kolizja. Jest to zdarzenie drogowe w wyniku, którego uszkodzeniu uległo jedynie mienie, a nie osoby w nim uczestniczące. Najwięcej przestępstw w ruchu drogowym na 100 mieszkańców w całym analizowanym okresie odnotowano w Szczawnicy Centrum II i Szczawnicy Niżnej I, czyli w miejscach o największym natężeniu ruchu w gminie, w tym w ogromnej części generowanego przez samochody spoza gminy Szczawnica.

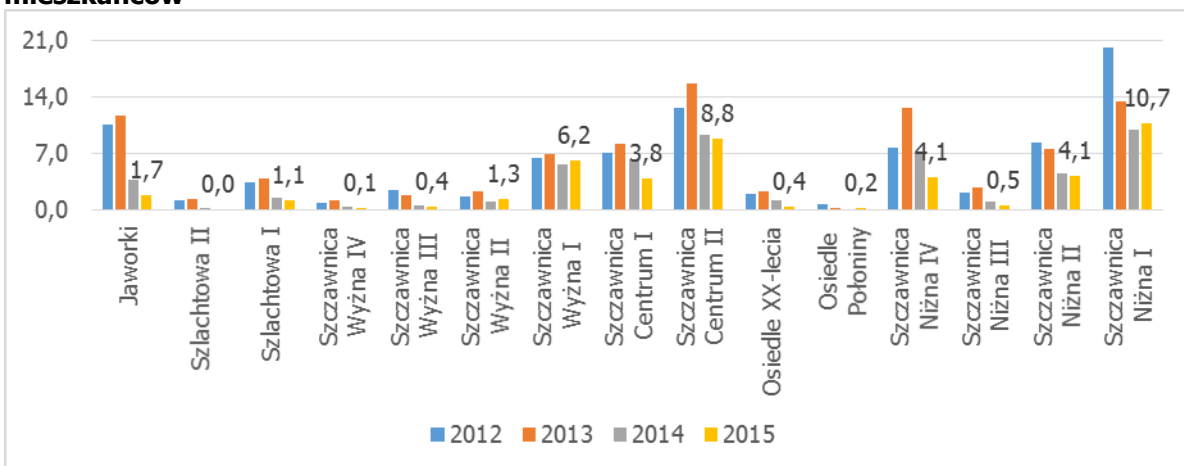
Wykres 26. Liczba przestępstw w ruchu drogowym na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Policji w Nowy Targu (komisariat w Krościenku nad Dunajcem)

Pierwszym wskaźnikiem z zakresu bezpieczeństwa pochodzącym ze statystyk straży miejskiej jest liczba wykroczeń w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego na 100 mieszkańców. W latach 2012 – 2015 najwyższą wartości tego wskaźnika odnotowano w jednostkach urbanistycznych: Szczawnica Centrum II, Szczawnica Niżna I oraz Szczawnica Niżna IV i także w tym przypadku wydaje się, iż w dużej części jest to wynikiem tego, że w tych jednostkach urbanistycznych jest największy ruch turystyczny i duża liczba osób przebywających czasowo, a nie na stałe w Szczawnicy.

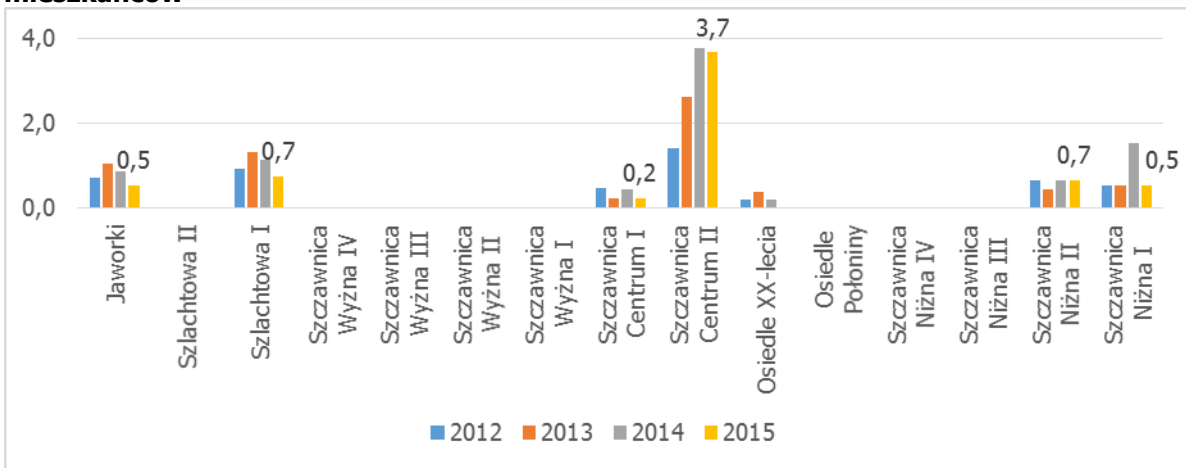
Wykres 27. Liczba wykroczeń w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Policji w Nowy Targu (komisariat w Krościenku nad Dunajcem)

Objawy alkoholizmu wśród członków rodziny mogą mieć istotny wpływ na sfery życia rodzinnego, prawidłowe wychowanie dzieci, codzienne funkcjonowanie w społeczeństwie. Alkoholicy oraz osoby z ich najbliższego otoczenia mogą mieć problem: z utrzymaniem regularnej pracy zarobkowej, z normalnymi kontaktami z otoczeniem. Duża liczba interwencji związanych z przeciwdziałaniem alkoholizmowi na 100 mieszkańców może wynikać z dwóch przyczyn: wewnętrznych i zewnętrznych. Jako czynnik zewnętrzny można uznać turystów przyjeżdżających do Szczawnicy i tak można tłumaczyć wysoką wartość wskaźnika w latach 2012 -2015 rejonie Szczawnicy Centrum. Natomiast w przypadku wysokich wartości wskaźnika dla jednostek: Szlachtowa I czy Szczawnica Niżna I, przyczyna w dużej mierze ma charakter uwarunkowań wewnętrznych.

Wykres 28. Liczba interwencji związanych z przeciwdziałaniem alkoholizmowi na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Policji w Nowy Targu (komisariat w Krościenku nad Dunajcem)

Tabela 3. Wskaźniki z zakresu bezpieczeństwa

Jednostka urbanistyczna	Kradzieże i rozboje ¹² na 100 mieszkańców				Liczba bójek, uszkodzeń na zdrowiu i uszkodzeń mienia na 100 mieszkańców				Wypadki i kolizje drogowe na 100 mieszkańców			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Jaworki	0,35	0,35	0,35	0,17	0,00	0,00	0,17	0,00	0,00	0,17	0,69	0,87
Szlachtowa II	0,28	0,00	0,00	0,28	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,84	0,85
Szlachtowa I	0,19	0,00	0,56	0,19	0,00	0,19	0,00	0,00	0,00	0,19	0,00	0,19
Szczawnica Wyżna IV	0,15	0,45	0,00	0,15	0,00	0,15	0,15	0,00	0,00	0,90	0,30	1,36
Szczawnica Wyżna III	0,00	0,37	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Szczawnica Wyżna II	0,00	0,00	0,21	0,21	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,21	0,21	0,00
Szczawnica Wyżna I	0,00	0,23	0,23	0,23	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,37	1,62	0,90
Szczawnica Centrum I	0,23	0,68	0,64	1,07	0,45	0,00	0,00	0,00	0,23	1,36	0,21	0,21
Szczawnica Centrum II	1,00	2,61	2,00	0,99	0,60	1,20	0,00	0,60	0,00	1,61	1,80	1,79
Osiedle XX-lecia	0,00	0,00	0,19	0,19	0,18	0,00	0,00	0,00	0,00	0,19	0,00	0,00
Osiedle Połoniny	0,00	0,22	0,00	0,00	0,43	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,22
Szczawnica Niżna IV	0,21	0,43	0,21	0,21	0,00	0,00	0,00	0,21	0,21	0,64	0,43	0,85
Szczawnica Niżna III	0,36	0,00	0,54	0,00	0,18	0,00	0,00	0,00	0,00	0,36	0,36	0,18
Szczawnica Niżna II	0,22	0,43	0,43	0,22	0,00	0,22	0,87	0,00	0,00	0,43	0,43	0,87
Szczawnica Niżna I	0,00	0,26	0,00	0,51	0,26	0,26	0,00	0,00	0,26	1,03	0,77	1,27

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Policji w Nowy Targu (komisariat w Krościenku nad Dunajcem)

¹² Obejmuje kradzież cudzej rzeczy, kradzież z włamaniem, rozbój, wymuszenie rozbójnicze

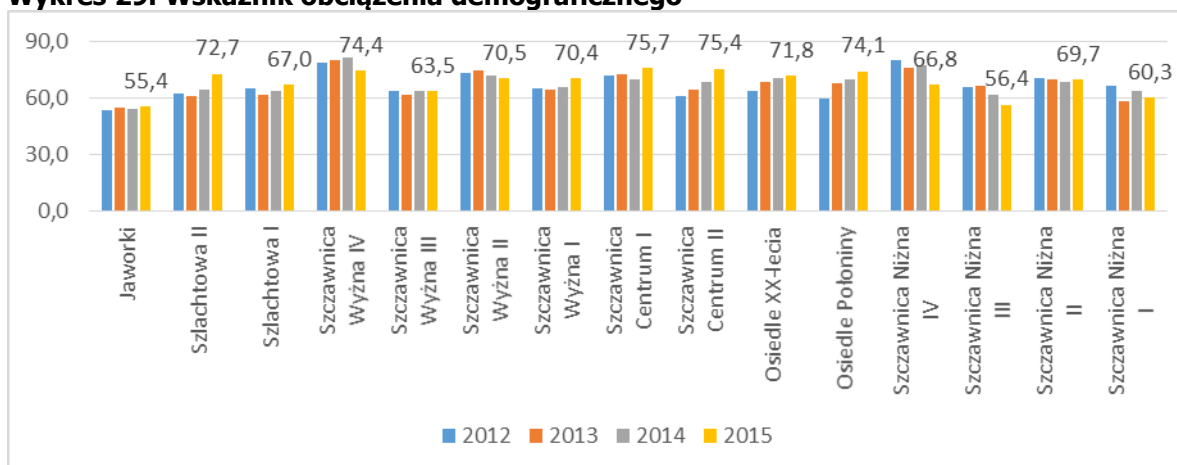
Jednostka urbanistyczna	Wykroczenia w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego na 100 mieszkańców				Interwencje związane z przeciwdziałaniem alkoholizmowi na 100 mieszkańców				Wykroczenia w zakresie zachowania czystości i porządku na 100 mieszkańców			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Jaworki	10,59	11,61	3,64	1,75	0,69	1,04	0,87	0,52	1,04	1,91	1,21	0,87
Szlachtowa II	1,12	1,39	0,28	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,56	2,23	0,85	0,28
Szlachtowa I	3,35	3,90	1,50	1,10	0,93	1,30	1,12	0,73	1,30	2,23	1,50	0,92
Szczawnica Wyżna IV	0,90	1,21	0,30	0,15	0,00	0,00	0,00	0,00	0,15	0,30	0,45	0,00
Szczawnica Wyżna III	2,39	1,83	0,55	0,37	0,00	0,00	0,00	0,00	0,37	0,37	0,36	0,00
Szczawnica Wyżna II	1,70	2,33	1,06	1,30	0,00	0,00	0,00	0,00	1,06	1,69	1,27	0,87
Szczawnica Wyżna I	6,41	6,94	5,66	6,16	0,00	0,00	0,00	0,00	1,14	1,39	0,90	0,91
Szczawnica Centrum I	7,03	8,10	6,20	3,82	0,45	0,21	0,43	0,21	0,68	1,71	1,71	1,49
Szczawnica Centrum II	12,65	15,63	9,34	8,76	1,41	2,61	3,78	3,67	0,80	2,20	2,98	1,83
Osiedle XX-lecia	2,04	2,22	1,12	0,38	0,19	0,37	0,19	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Osiedle Połoniny	0,65	0,22	0,00	0,23	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Szczawnica Niżna IV	7,71	12,63	7,23	4,07	0,00	0,00	0,00	0,00	1,07	1,93	2,34	1,71
Szczawnica Niżna III	2,16	2,69	1,08	0,55	0,00	0,00	0,00	0,00	0,36	1,08	1,44	0,18
Szczawnica Niżna II	8,26	7,59	4,59	4,13	0,65	0,43	0,66	0,65	0,43	1,74	2,40	1,52
Szczawnica Niżna I	20,05	13,40	9,87	10,70	0,51	0,52	1,52	0,52	0,51	1,29	1,01	0,78

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Straży Miejskiej w Szczawnicy

4.1.3. Czynniki demograficzne

Ze względu na szeroko dyskutowane problemy demograficzne związane ze starzeniem się społeczeństwa w analizie zjawisk społecznych uwzględniono również dwa wskaźniki z tej dziedziny: wskaźnik obciążenia demograficznego oraz udział osób starszych w całości populacji. Pierwszy z nich wskazuje na niekorzystną tendencję nadmiernego obciążenia ludności w wieku produkcyjnym, w cały badany okres, w Szczawnicy Wyżnej IV, a w 2015 roku również w Szczawnicy Centrum I i II.

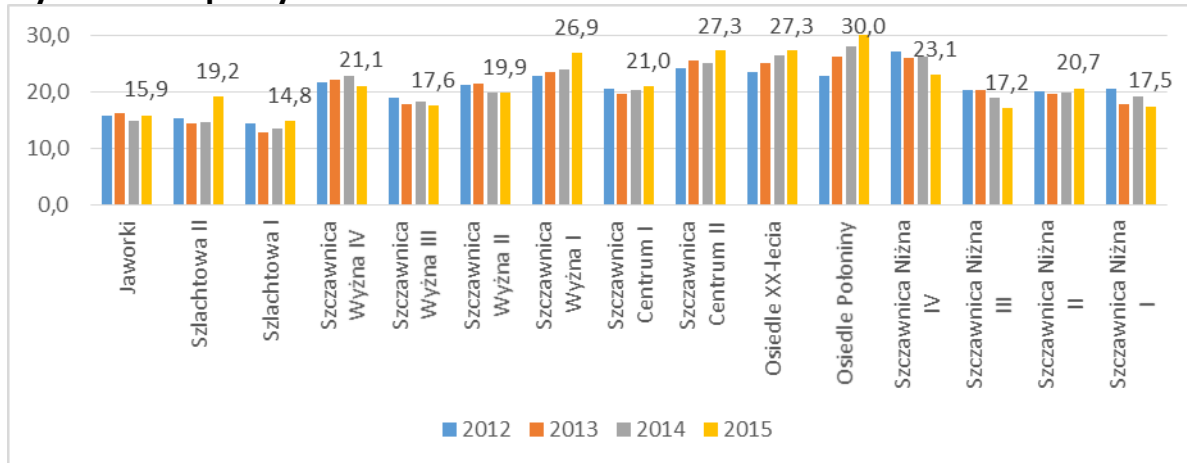
Wykres 29. Wskaźnik obciążenia demograficznego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Szczawnicy

Drugi wskaźnik, tj. zwiększający się udział osób starszych, które w przyszłości mogą wymagać odpowiednio dostosowanych placówek do swoich potrzeb, najwyższe wartości w latach w 2012 – 2015 przyjmował w jednostkach: Osiedle Połoniny oraz Osiedle XX-lecia.

Wykres 30. Współczynnik starości

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Szczawnicy

Tabela 4. Wskaźniki z zakresu czynników demograficznych

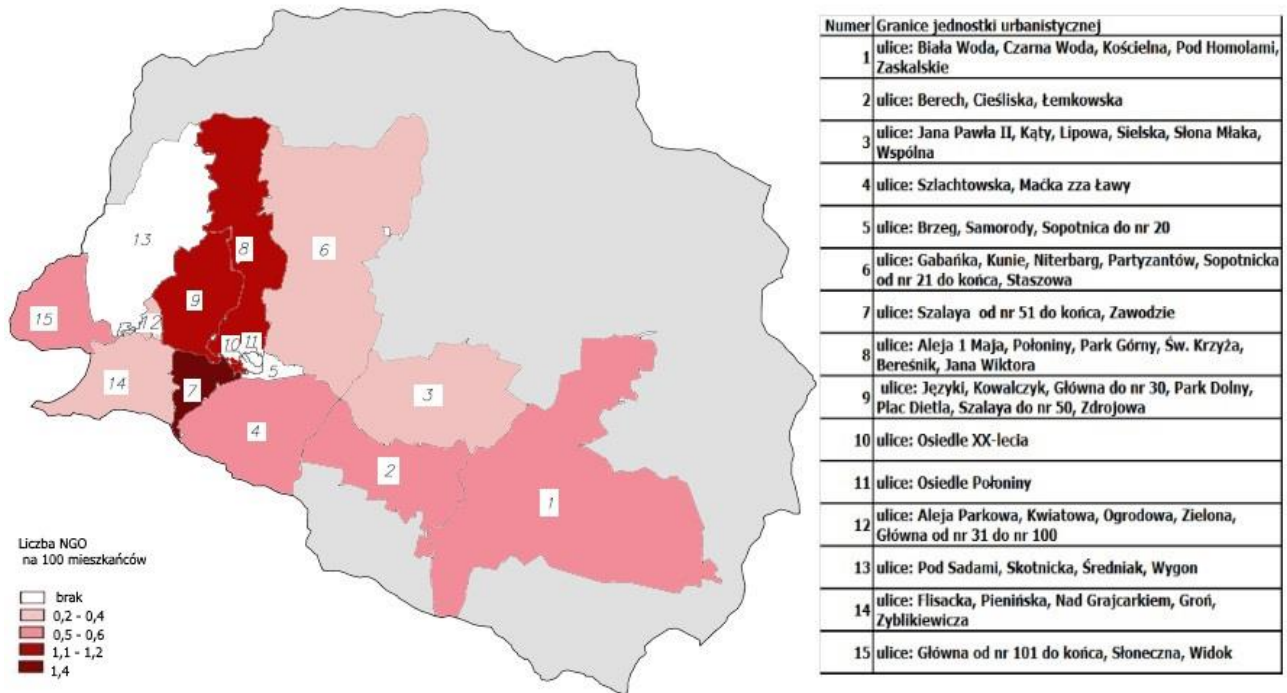
Jednostka urbanistyczna	Wskaźnik obciążenia demograficznego				Udział osób starszych			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Jaworki	53,19	54,69	53,87	55,43	15,80	16,29	14,90	15,91
Szlachtowa II	62,27	60,99	64,19	72,68	15,41	14,48	14,73	19,21
Szlachtowa I	65,23	61,86	63,80	66,97	14,53	12,99	13,67	14,84
Szczawnica Wyżna IV	78,23	79,67	80,93	74,35	21,72	22,17	22,74	21,10
Szczawnica Wyżna III	63,66	61,54	63,88	63,47	18,90	17,95	18,21	17,58
Szczawnica Wyżna II	73,16	74,17	71,64	70,48	21,23	21,40	19,92	19,91
Szczawnica Wyżna I	64,91	64,26	65,54	70,43	22,88	23,61	23,98	26,94
Szczawnica Centrum I	71,60	72,43	69,57	75,75	20,63	19,62	20,30	21,02
Szczawnica Centrum II	60,65	64,14	68,23	75,36	24,30	25,45	25,05	27,29
Osiedle XX-lecia	63,83	68,22	70,38	71,80	23,56	25,00	26,36	27,29
Osiedle Połoniny	59,52	67,52	69,70	74,10	22,78	26,14	28,13	29,98
Szczawnica Niżna IV	79,62	75,56	77,36	66,79	27,19	25,91	26,17	23,13
Szczawnica Niżna III	65,97	66,27	61,45	56,45	20,32	20,29	19,03	17,22
Szczawnica Niżna II	70,37	69,49	68,38	69,74	20,22	19,74	19,87	20,65
Szczawnica Niżna I	66,24	58,37	63,90	60,25	20,57	17,78	19,24	17,49

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Szczawnicy

4.1.4. Aktywność mieszkańców

Aktywność społeczności lokalnej może mieć istotny wpływ na zmiany zachodzące w ich otoczeniu. Jednym z przejawów aktywności mieszkańców jest liczba organizacji pozarządowych działających na terenie gminy, reprezentowana przez wskaźnik liczby NGO na 100 mieszkańców. Wskaźnik ten można interpretować, jako współczynnik aktywności społeczeństwa obywatelskiego – im większa liczba jednostek tego rodzaju, tym bardziej aktywna jest lokalna społeczność. Ze względu na cel analizy (wytypowanie obszarów wymagających rewitalizacji) istotne jest wskazanie jednostek o najniższych wartościach omawianego wskaźnika. W gminie Szczawnica – w pierwszej kolejności są to: Szczawnica Wyżna III, Osiedle XX-lecia, Osiedle Połoniny oraz Szczawnica Niżna III (brak organizacji pozarządowych), a następnie Szczawnica Niżna IV, Szczawnica Wyżna 2, Szczawnica Niżna2 oraz Sołectwo Szlachtowa 1.

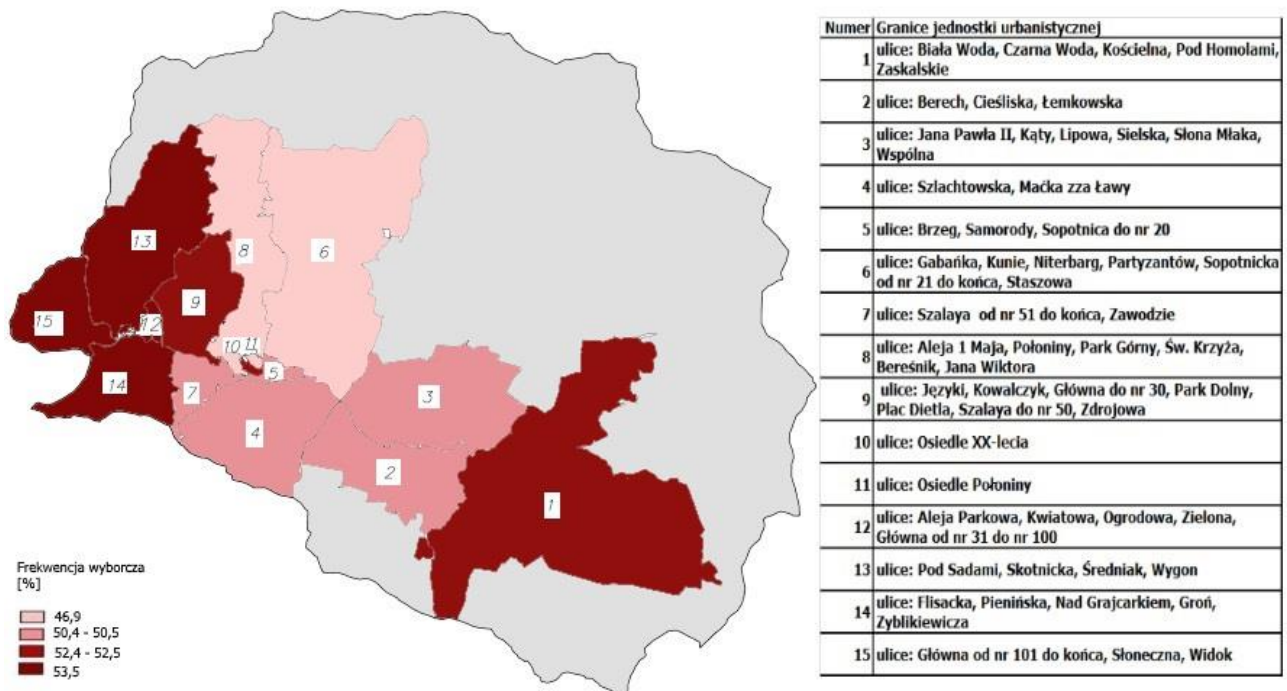
Rysunek 9. Liczba NGO według rejestru powiatowego na 100 mieszkańców w 2015 roku

Źródło: www.bazy.ngo.pl

Jedną z podstawowych form uczestnictwa obywatela w życiu publicznym, dostępną dla każdego uprawnionego, jest głosowanie w wyborach. Analiza rozkładu przestrzennego frekwencji w wyborach samorządowych, które miały miejsce w 2014 roku w poszczególnych rejonach pozwoliła wskazać obszary gminy z najmniejszą aktywnością mieszkańców w tym zakresie na terenie jednostek: Szczawnica Wyżna II, Szczawnica Centrum I oraz Osiedle Połoniny.

Rysunek 10. Frekwencja wyborcza w 2014 roku

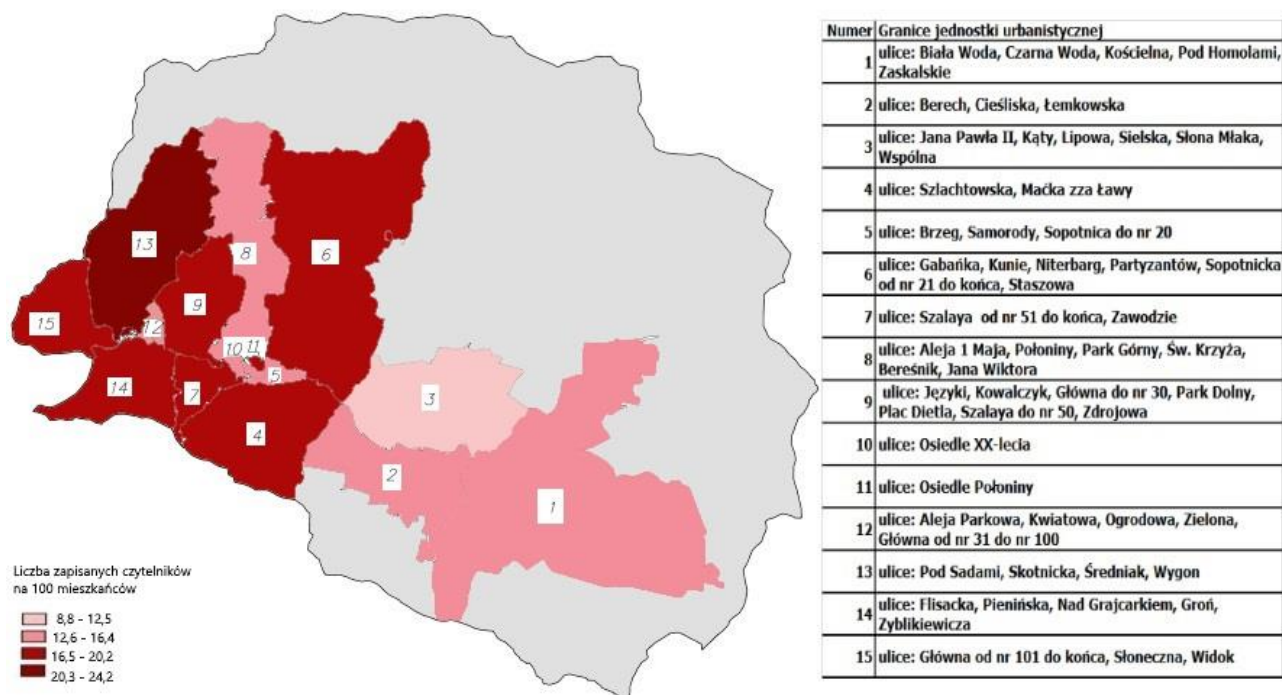

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej

Ostatnim ze wskaźników opisujących aktywność mieszkańców jest liczba aktywnych czytelników korzystających z bibliotek publicznych z danego rejonu. Analizując ten wskaźnik można

stwierdzić, że najmniej aktywni są mieszkańcy jednostek: Szlachtowa I, Szczawnica Niżna IV, i Jaworki.

Rysunek 11. Liczba zapisanych czytelników do biblioteki z danego rejonu na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej

Tabela 5. Wskaźnik z zakresu aktywności mieszkańców

Jednostka urbanistyczna	Liczba zapisanych czytelników do bibliotek z danego obszaru na 100 mieszkańców		NGO na 100 mieszkańców
	2015	2014	
Jaworki	13,81	52,38	0,52
Szlachtowa II	14,12	50,37	0,56
Szlachtowa I	8,79	50,37	0,37
Szczawnica Wyżna IV	17,83	50,45	0,46
Szczawnica Wyżna III	15,38	50,45	0,00
Szczawnica Wyżna II	17,75	46,88	0,21
Szczawnica Wyżna I	17,58	50,45	1,37
Szczawnica Centrum I	15,71	46,88	1,06
Szczawnica Centrum II	17,31	52,54	1,22
Osiedle XX-lecia	14,12	52,54	0,00
Osiedle Połoniny	16,93	46,88	0,00
Szczawnica Niżna IV	13,28	53,53	0,21
Szczawnica Niżna III	24,18	53,53	0,00
Szczawnica Niżna II	16,96	53,53	0,22
Szczawnica Niżna I	17,23	53,53	0,51

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Szczawnicy

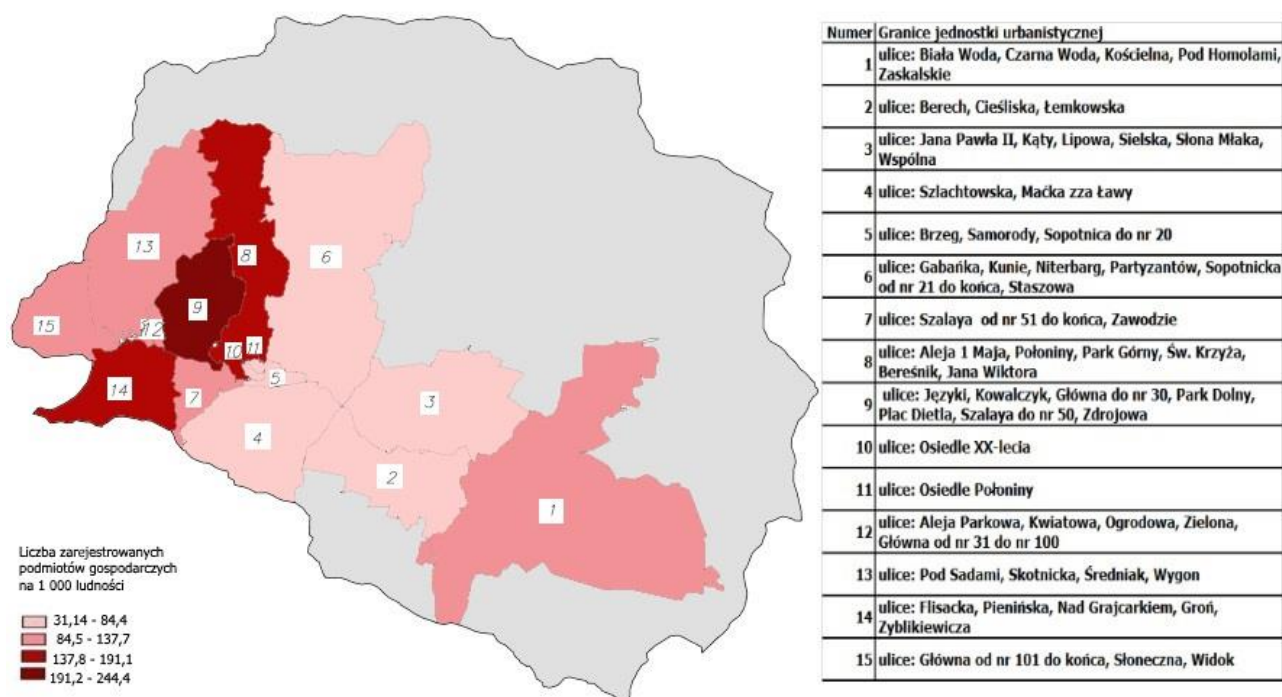
4.2. Diagnoza zjawisk techniczno-środowiskowych

Analizę zjawisk techniczno-środowiskowych przeprowadzono w oparciu o czynniki gospodarcze, przestrzenne, techniczne i środowiskowe.

4.2.1. Czynniki gospodarcze

Zgodnie ze wskaźnikami uwzględnionymi w *Ustawie o rewitalizacji*, sytuacja kryzysowa w danym obszarze może być również związana z niskim poziomem przedsiębiorczości na analizowanym terenie. Dobrze rozwinięta sfera działalności gospodarczej jest wypadkową wielu czynników: począwszy od kapitału ludzkiego, przez położenie gminy, na wsparciu władz lokalnych kończąc. Poziom przedsiębiorczości jest mierzony liczbą zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1 tysiąc mieszkańców. Wskaźnik przedsiębiorczości w jednostka urbanistycznych gminy Szczawnica w 2015 roku wahał się od ponad 31 podmiotów do blisko 245 podmiotów na 1 tysiąc mieszkańców. W gminie Szczawnica najniższy poziom przedsiębiorczości odnotowano w jednostkach: Szlachtowa I, Osiedle Połoniny, Osiedle XX-lecia i Szczawnica Wyżna III, czyli obszarach peryferyjnych w stosunku do centrum gminy.

Rysunek 12. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1 000 ludności w 2015 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Szczawnicy

4.2.2. Czynniki przestrzenne

Czynniki przestrzenno-funkcjonalne charakteryzowane są poprzez: wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną oraz stan tej infrastruktury w danym obszarze. W dalszej analizie wykorzystano trzy wskaźniki z tego zakresu:

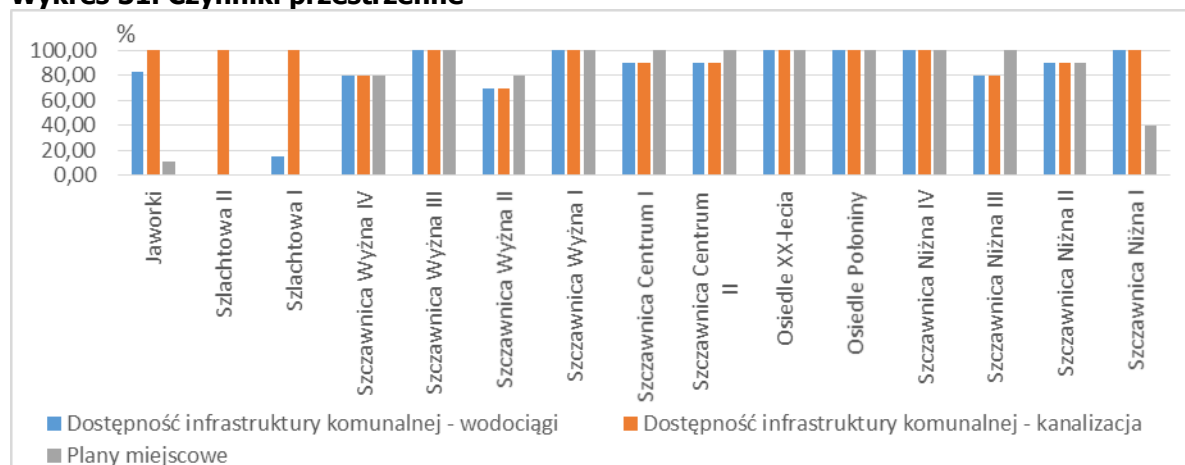
- pokrycie planami miejscowymi;
- dostępność infrastruktury komunalnej – wodociąg;
- dostępność infrastruktury komunalnej – kanalizacja.

Poziom pokrycia danego obszaru planami miejscowego zagospodarowania stanowi informację dla mieszkańców i potencjalnych inwestorów o przeznaczeniu konkretnych terenów w

gminie. W gminie Szczawnica rejony Szlachtowej I i II, nie posiadają planów miejscowego zagospodarowania, a Jaworki pokryte są nimi w zaledwie w 11%.

Wskaźniki opisujące dostępność infrastruktury pokazują, jaki procent jednostki urbanistycznej jest wyposażony w sieć wodociągową, a jaki w sieć kanalizacyjną. W sieć wodociągową nie jest wyposażony rejon Szlachtowej II, a rejon Szlachtowej I zaledwie w 15%. W gminie Szczawnica dostępność infrastruktury kanalizacyjnej jest na zdecydowanie wyższym poziomie niż dostępność infrastruktury wodociągowej. Najniższa wartość wskaźnika dla sieci kanalizacyjnej, tj. 70%, odnotowano w Szczawnicy Wyżnej II, a następnie w Szczawnicy Wyżnej IV i Szczawnicy Niżnej III - po 80%.

Wykres 31. Czynniki przestrzenne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Szczawnicy

4.2.3. Czynniki techniczno-środowiskowe

Kolejną badaną grupą czynników, o której mowa w *Wytycznych* Ministerstwa są czynniki związane ze stanem technicznym zabudowy znajdującej się na terenie gminy oraz ze standardami środowiska, w tym gospodarką odpadami stanowiącymi zagrożenie dla życia, zdrowia lub stanu środowiska. W dalszej analizie wykorzystano pięć wskaźników z tego zakresu:

- poziom zanieczyszczenia pyłami z palenisk domowych;
- liczbę zabytków wpisanych do rejestru zabytków na 1 km²;
- liczbę interwencji OSP na 100 mieszkańców;
- liczbę pozwoleń wydanych na budowę na 100 mieszkańców;
- zagrożenie azbestem.

Dodatkowo diagnozę wzbogacono o analizę treści raportu Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Krakowie pod tytułem *Ocena jakości powietrza w województwie małopolskim w 2014 roku*. Wskazuje on na przekroczenie emisji PM10 oraz PM2,5 (emisja pyłu zawieszanego o najdrobniejszych frakcjach mogących łatwo przedostać się do dróg oddechowych) z palenisk lokalnych.

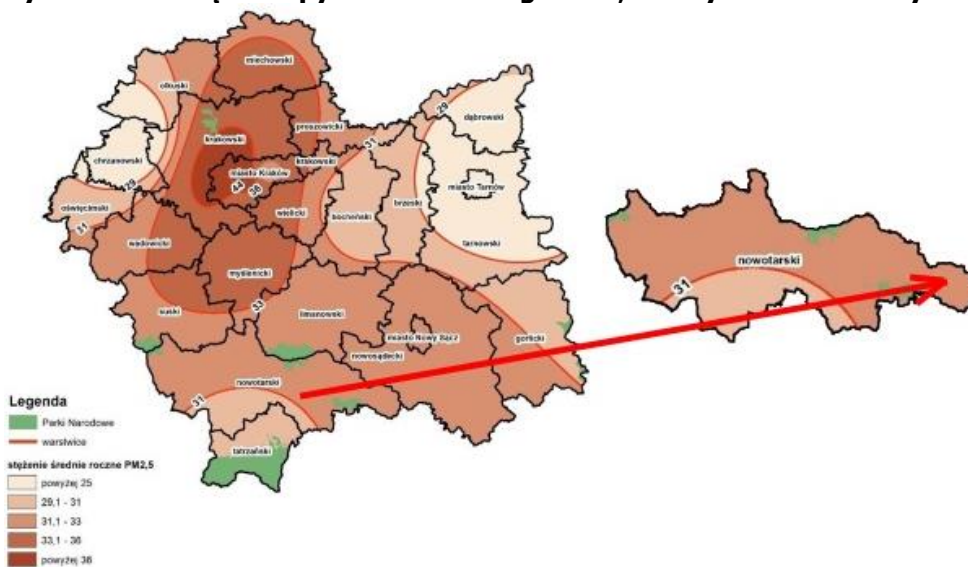

Rysunek 13. Stężenie pyłu zawieszonego PM10 – kryterium ochrony zdrowia

Źródło: Ocena jakości powietrza w województwie małopolskim w 2014 roku, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Krakowie

Rysunek 14. Stężenie pyłu zawieszonego PM2,5 – kryterium ochrony zdrowia

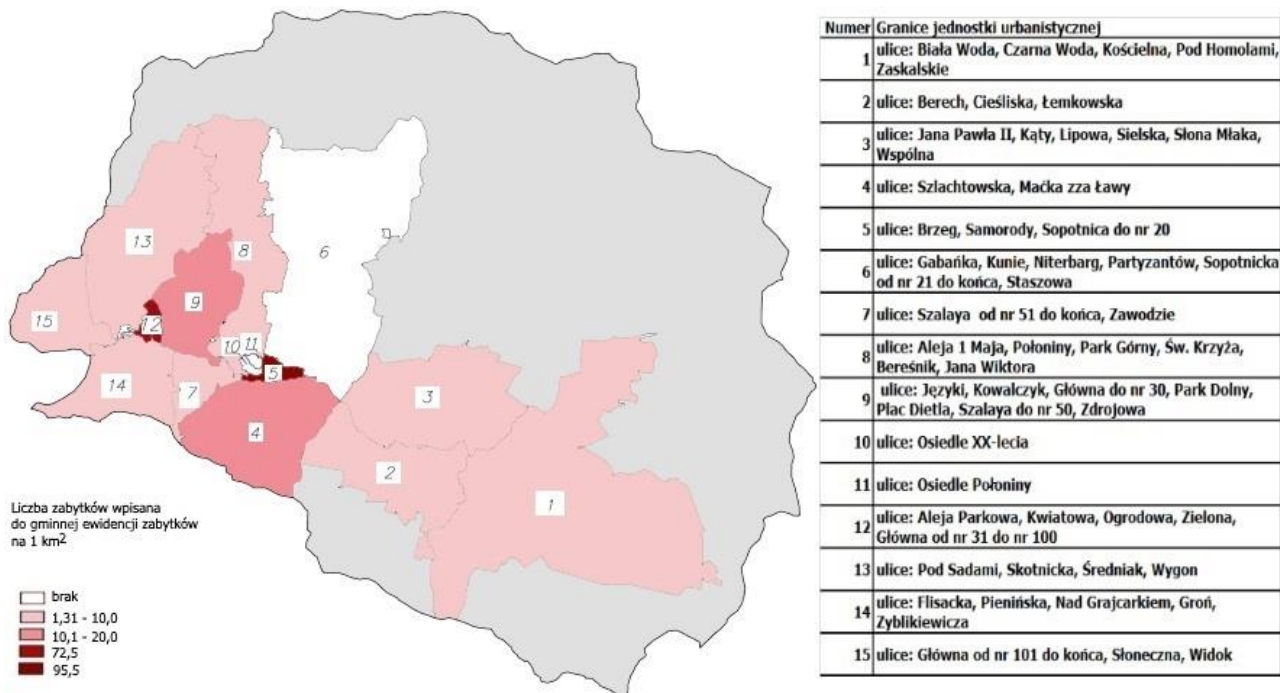

Źródło: Ocena jakości powietrza w województwie małopolskim w 2014 roku, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Krakowie

Mieszkańcy całej gminy Szczawnica są równomiernie narażeni na emisję pyłów zawieszonych PM10 oraz PM2.5. Wysokie stężenie pyłów zawieszonych ma wpływ na zachorowalność mieszkańców na choroby układu oddechowego, alergie oraz choroby nowotworowe. Częstsze zapadanie na choroby układu oddechowego wiąże się z większą liczbą porad udzielanych przez lekarzy oraz istotnym zagrożeniem dla życia i zdrowia mieszkańców. Odrębną kwestia jest spadek atrakcyjności turystycznej i uzdrowskiej spowodowanej zanieczyszczeniem oraz negatywnym obrazem dotyczącym tego zjawiska na zewnątrz gminy, który może być czynnikiem zniechęcającym do wyboru szczawnickiej destynacji jako miejsca wypoczynku czy kuracji sanatoryjnej.

Pierwszym analizowanym wskaźnikiem, pochodzącym z danych Urzędu Miasta Szczawnica, jest liczba zabytków na 1 km². Obiekty te – często o funkcjach mieszkaniowych – są bardzo często w złym stanie technicznym, co w jakiejś części może przekładać się na obraz stanu zasobu mieszkaniowego na obszarze gminy. Największą wartość tego wskaźnika odnotowano w rejonie Szczawnicy Wyżnej IV i Szczawnicy Niższej IV.

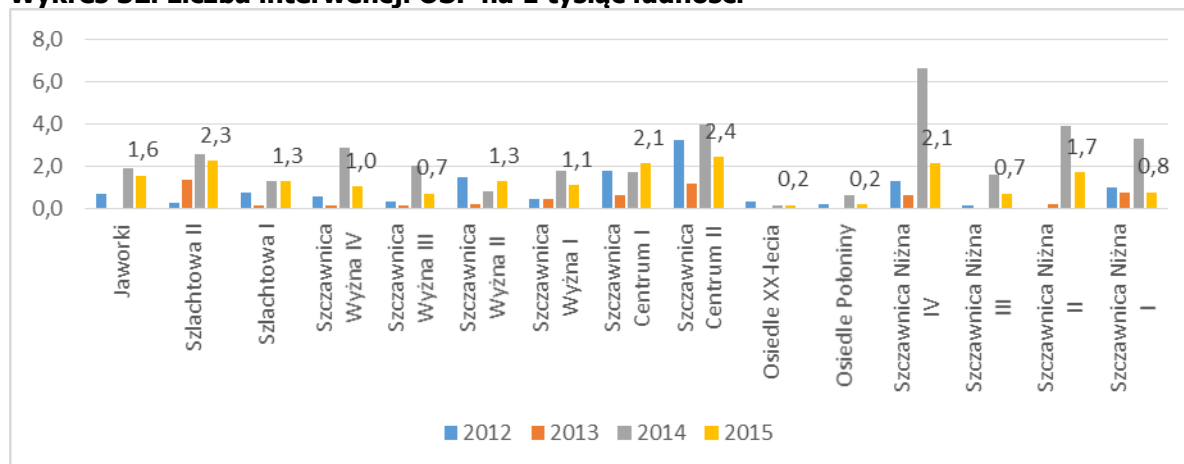
Rysunek 12. Liczba zabytków na 1 km² w 2015 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Szczawnicy

Liczba interwencji Ochotniczej Straży Pożarnej może wynikać między innymi ze stanu urządzeń grzewczych, wypalania pól oraz innych zdarzeń losowych, w tym ulewnych deszczy i lokalnych podtopień. W latach 2012 – 2015 wskaźnik ten przyjmował wartości z przedziału od 0,0 do 6,6 interwencji na 100 mieszkańców. W latach 2012 – 2015 najwięcej interwencji na 100 mieszkańców było w Szczawnicy Centrum II i Szczawnicy Niżnej IV.

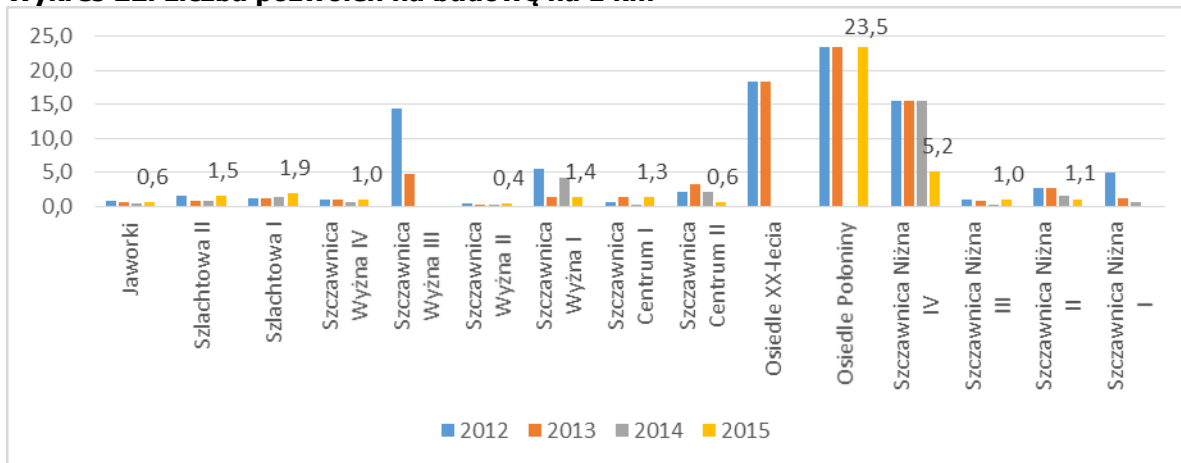
Wykres 32. Liczba interwencji OSP na 1 tysiąc ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Szczawnicy

Liczba wydawanych pozwoleń na budowę na 1 km² może wskazywać na większą atrakcyjność danego obszaru i w konsekwencji na jego większy potencjał osiedleńczy. Jednostki urbanistyczne, dla których wskaźnik ten ma niskie wartości mogą wymagać kosztownych inwestycji w celu podniesienia ich atrakcyjności zarówno dla potencjalnych mieszkańców, jak i przedsiębiorców. W całym analizowanym okresie najmniej pozwoleń na budowę wydawano w Szczawnicy Wyżnej II, a w ostatnich dwóch latach również w jednostkach: Szczawnica Wyżna II i Osiedle XX-lecia, co akurat w tym przypadku świadczy o dużym dogęszczeniu zabudowy i braku możliwości lokowania nowych inwestycji.

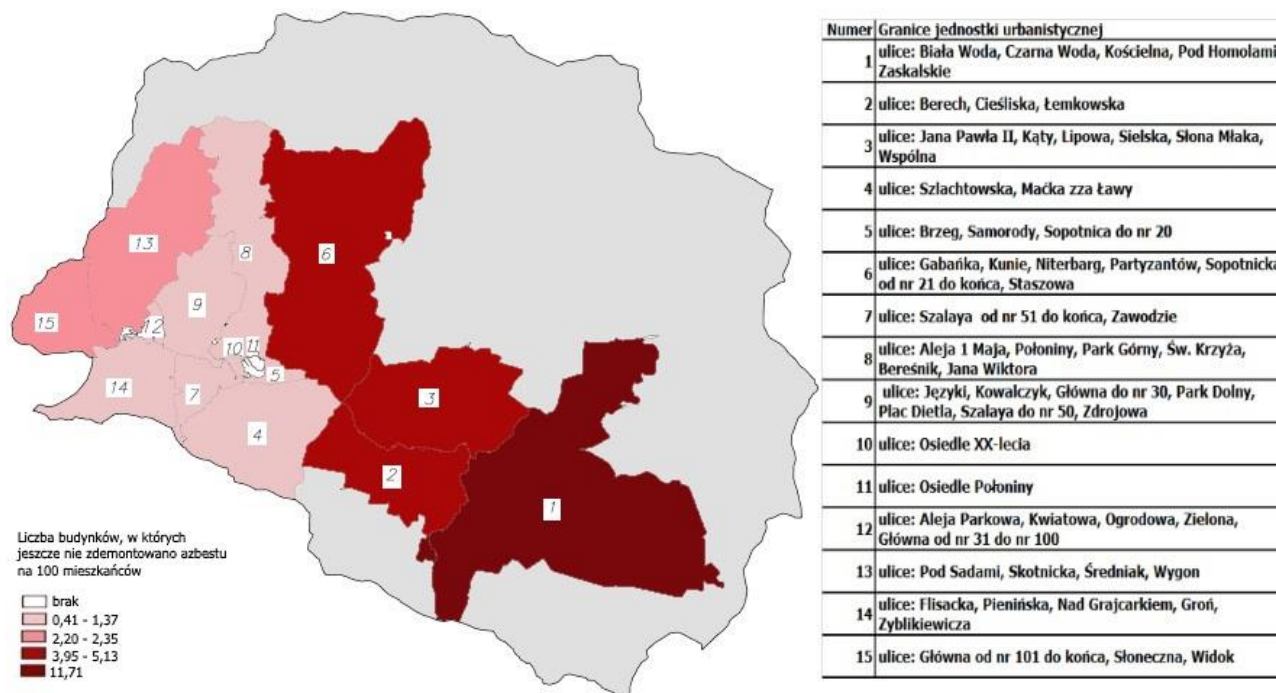
Wykres 22. Liczba pozwoleń na budowę na 1 km²

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Nowym Targu

Ostatnim wskaźnikiem z analizowanych czynników jest wskaźnik związany z narażeniem mieszkańców na szkodliwe działanie budynków zawierających wyroby z azbestu. Dowiedziono, że azbest ma oddziaływanie rakotwórcze, dlatego powinien być niezwłocznie usuwany z budynków, jednakże usuwanie azbestu jest czynnością skomplikowaną i generującą znaczne koszty. W 2015 roku najwięcej osób było wystawionych na niekorzystne działanie azbestu na – co zrozumiałe – obszarach wiejskich gminy czyli w Jaworkach, Szlachtowej I, a także w Szczawnicy Wyznej II, czyli także rejonie o dużej liczbie obiektów mieszkalnych o tradycyjnej (i często przestarzałej) konstrukcji.

Rysunek 15. Zagrożenie azbestem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Szczawnicy

Tabela 6. Wskaźniki z zakresu techniczno-środowiskowego

Jednostka urbanistyczna	Zjawiska gospodarcze	Zjawiska przestrzenne			Zjawiska techniczno-środowiskowe									
	Liczba przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą na 1 tys. mieszkańców	Dostępność infrastruktury komunalnej - wodociąg [%]	Dostępność infrastruktury komunalnej - kanalizacja [%]	Plany miejscowe [%]	Liczba zabytków wpisana do gminnej ewidencji zabytków na 1 km ²	Liczba interwencji OSP na 100 mieszkańców				Liczba wydanych pozwoleń na budowę na 1 km ²				Liczba budynków, w których jeszcze nie zdemontowano azbestu
	2015	2015	2015	2015	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2015
Jaworki	111,89	83,00	100,00	11,00	2,83	0,69	0,00	1,91	1,57	0,91	0,71	0,50	0,61	11,71
Szlachtowa II	62,15	0,00	100,00	0,00	1,52	0,28	1,39	2,55	2,26	1,52	0,76	0,76	1,52	3,95
Szlachtowa I	31,14	15,00	100,00	0,00	2,22	0,74	0,19	1,31	1,28	1,11	1,11	1,39	1,95	5,13
Szczawnica Wyżna IV	53,49	80,00	80,00	80,00	15,94	0,60	0,15	2,86	1,04	1,00	1,00	0,66	1,00	1,19
Szczawnica Wyżna III	45,79	100,00	100,00	100,00	95,46	0,37	0,18	2,00	0,73	14,32	4,77	0,00	0,00	0,73
Szczawnica Wyżna II	56,28	70,00	70,00	80,00	0,00	1,49	0,21	0,85	1,30	0,41	0,14	0,14	0,41	4,98
Szczawnica Wyżna I	95,89	100,00	100,00	100,00	4,21	0,46	0,46	1,81	1,14	5,61	1,40	4,21	1,40	1,37
Szczawnica Centrum I	150,74	90,00	90,00	100,00	7,78	1,81	0,64	1,71	2,12	0,65	1,30	0,32	1,30	1,06
Szczawnica Centrum II	244,40	90,00	90,00	100,00	24,28	3,21	1,20	3,98	2,44	2,21	3,31	2,21	0,55	0,41
Osiedle XX-lecia	47,71	100,00	100,00	100,00	0,00	0,37	0,00	0,19	0,19	18,31	18,31	0,00	0,00	0,00
Osiedle Połoniny	45,77	100,00	100,00	100,00	0,00	0,22	0,00	0,67	0,23	23,51	23,51	0,00	23,51	0,00
Szczawnica Niżna IV	132,76	100,00	100,00	100,00	72,55	1,28	0,64	6,60	2,14	15,55	15,55	15,55	5,18	0,64
Szczawnica Niżna III	122,71	80,00	80,00	100,00	1,31	0,18	0,00	1,62	0,73	1,05	0,79	0,26	1,05	2,20
Szczawnica Niżna II	156,52	90,00	90,00	90,00	1,62	0,00	0,22	3,93	1,74	2,70	2,70	1,62	1,08	1,30
Szczawnica Niżna I	133,16	100,00	100,00	40,00	5,06	1,03	0,77	3,29	0,78	5,06	1,26	0,63	0,00	2,35

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Szczawnicy

4.3. Wybór obszarów zdegradowanych wraz z uzasadnieniem

Ostatnim etapem diagnozy było wskazanie obszarów zdegradowanych, które wykazują kumulację negatywnych zjawisk społecznych oraz dodatkowo w pozostałych analizowanych zjawiskach wykazują także nagromadzenie negatywnych cech.

Na podstawie uzyskanego wskaźnika sum standaryzowanych dla zakresu **społecznego**, jako obszary o szczególnej koncentracji problemów w tym obszarze można wytypować następujące jednostki urbanistyczne: **Szczawnica Wyżna II, Szczawnica Niżna I, Szczawnica Niżna IV, Szczawnica Wyżna IV, Szczawnica Centrum II, Szczawnica Centrum I, Szczawnica Niżna II, Osiedle XX-lecia, Szlachtowa I**. W wymienionych jednostkach na uwagę zasługiwały problemy związane z ogólnym korzystaniem ze środków pomocy z powodu bezrobocia i ubóstwa. Mieszkańcy oprócz dwóch wyżej wymienionych problemów, podkreślili dodatkowo kwestię bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego oraz wielodzietności. Również bezpieczeństwo w tych jednostkach urbanistycznych nie jest na zadowalającym poziomie. Wysoka liczba interwencji Policji i Straży Miejskiej związanych z alkoholem występuje w innych rejonach (Szczawnica Centrum II), niż wysoki udział korzystania z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu, co może sugerować, że generują je osoby odwiedzające Szczawnicę. Turystyka, w szczególności uzdrowiskowa, ma kluczowe znaczenie dla rozwoju gminy Szczawnica, dlatego ważne jest przeciwdziałanie negatywnym czynnikom (bezpieczeństwo, środowisko), które mogą wpłynąć na zmniejszenie liczby turystów odwiedzających gminę. Struktura podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie gminy wyraźnie pokazuje jej specjalizację związaną z turystyką (Sekcja I dział 55 - *zakwaterowanie*). Niepokojące są również kwestie związane z niekorzystnymi zmianami demograficznymi, podkreślanymi przez mieszkańców, a w szczególności wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego, którego najwyższe wartości wystąpiły w Szlachtowej Wyżnej IV.

Tabela 7. Wartości wskaźnika sum standaryzowanych dla zjawisk społecznych

Jednostki urbanistyczne	Granice jednostek	Zjawiska społeczne	Zjawiska techniczno-środowiskowe
Szczawnica Wyżna II	ulice: Gabańka, Kunie, Niterberg, Partyzantów, Sopotnicka od nr 21 do końca, Staszowa	77,41	7,98
Szczawnica Niżna I	ulice: Główna od nr 101 do końca, Słoneczna, Widok	64,15	6,71
Szczawnica Niżna IV	ulice: Aleja Parkowa, Kwiatowa, Ogrodowa, Zielona, Główna od nr 31 do nr 100	56,98	5,53
Szczawnica Wyżna IV	ulice: Szlachtowska, Maćka zza Ławy	55,11	7,18
Szczawnica Centrum II	ulice: Języki, Kowalczyk, Główna do nr 30, Park Dolny, Plac Dietla, Szalaya do nr 50, Zdrojowa	43,84	7,80
Szczawnica Centrum I	ulice: Aleja 1 Maja, Połoniny, Park Górny, Św. Krzyża, Bereśnik, Jana Wiktora	43,29	6,99
Szczawnica Niżna II	ulice: Flisacka, Pienińska, Nad Grajcarkiem, Groń, Zyblikiewicza	41,73	6,14
Osiedle XX-lecia	ulice: Osiedle XX-lecia	40,80	3,49
Szlachtowa I	ulice: Jana Pawła II, Kąty, Lipowa, Sielska, Słona Młaka, Wspólna	39,65	8,09
Szczawnica Wyżna III	ulice: Brzeg, Samorody, Sopotnicka do nr 20	36,76	5,96
Szczawnica Wyżna I	ulice: Szalaya od nr 51 do końca, Zawodzie	24,04	5,40
Jaworki	ulice: Biała Woda, Czarna Woda, Kościelna, Pod Homolami, Zaskalskie	20,44	7,71
Osiedle Połoniny	ulice: Osiedle Połoniny	18,49	2,09
Szlachtowa II	ulice: Berech, Cieślińska, Łemkowska	16,77	9,39
Szczawnica Niżna III	ulice: Pod Sadami, Skotnicka, Średniak, Wygon	13,01	6,04

Źródło: Opracowanie własne na podstawie pozyskanych danych

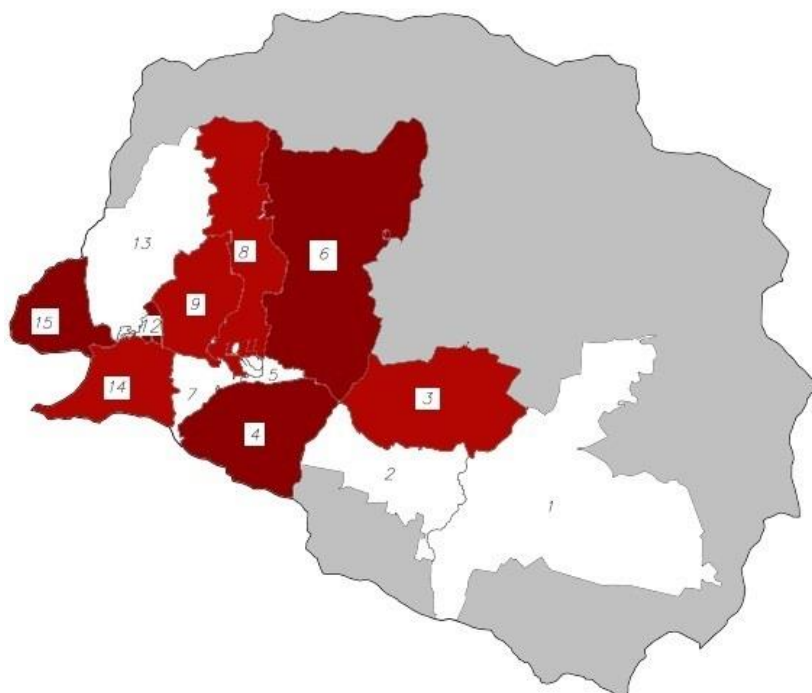
Opierając się na tak przeprowadzonym postępowaniu badawczym możliwe było wyznaczenie jednostek urbanistycznych, które charakteryzują się koncentracją negatywnych zjawisk, tj. noszą znamiona obszaru zdegradowanego w pierwszej kolejności ze względów społecznych, a następnie w 4 pozostałych kwestiach – gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej i technicznej.

Tabela 8. Wartości wskaźnika degradacji

Jednostki urbanistyczne	Wskaźnik degradacji	Skala degradacji (stan jednostki)	Zdiagnozowane problemy w poszczególnych aspektach rewitalizacji				
			społeczny	gospodarczy	przestrzenno-funkcjonalny	środowiskowy	techniczny
Szczawnica Wyżna II	85,40	bardzo zły	X	X	X	X	
Szczawnica Niżna I	70,86		X		X		
Szczawnica Niżna IV	62,51		X				X
Szczawnica Wyżna IV	62,29		X	X			
Szczawnica Centrum II	51,64	zły	X				X
Szczawnica Centrum I	50,32		X				X
Szczawnica Niżna II	47,87		X				X
Szlachtowa I	47,74		X	X	X	X	
Osiedle XX-lecia	44,29		X	X			
Szczawnica Wyżna III	42,72	przeciętny	X	X			X
Szczawnica Wyżna I	29,43	dobry	X				X
Jaworki	28,15				X	X	
Szlachtowa II	26,16				X	X	X
Osiedle Połoniny	20,58	bardzo dobry		X			
Szczawnica Niżna III	19,05				X		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie pozyskanych danych

Rysunek 16. Obszary zdegradowane

Numer	Granice jednostki urbanistycznej
1	ulice: Biała Woda, Czarna Woda, Kościelna, Pod Homolami, Zaskalskie
2	ulice: Berech, Cieśliska, Łemkowska
3	ulice: Jana Pawła II, Kąty, Lipowa, Sielska, Słona Młaka, Wspólna
4	ulice: Szlachtowska, Mačka z za ławy
5	ulice: Brzeg, Samorody, Sopotnica do nr 20
6	ulice: Gabańska, Kunie, Niterbarg, Partyzantów, Sopotnicka od nr 21 do końca, Staszowa
7	ulice: Szalaya od nr 51 do końca, Zawodzie
8	ulice: Aleja 1 Maja, Połoniny, Park Górny, Św. Krzyża, Bereśnik, Jana Wilkora
9	ulice: Języki, Kowalczyk, Główna do nr 30, Park Dolny, Plac Dietla, Szalaya do nr 50, Zdrojowa
10	ulice: Osiedle XX-lecia
11	ulice: Osiedle Połoniny
12	ulice: Aleja Parkowa, Kwiatowa, Ogrodowa, Zielona, Główna od nr 31 do nr 100
13	ulice: Pod Sadami, Skotnicka, Średniak, Wygon
14	ulice: Flisacka, Pienińska, Nad Grajcarkiem, Groń, Zyblikiewicza
15	ulice: Główna od nr 101 do końca, Słoneczna, Widok

Źródło: Opracowanie własne

5. CHARAKTER POTRZEB REWITALIZACYJNYCH

5.1. Wskazanie obszaru rewitalizacji wraz z uzasadnieniem

Synteza wyników uzyskanych z przeprowadzonej diagnozy oraz badań ilościowych i jakościowych obecnej sytuacji w gminie Szczawnica, a także oczekiwania i potrzeby lokalnej społeczności wyrażone podczas warsztatów rewitalizacyjnych, doprowadziły do **wyodrębnienia obszaru rewitalizacji na terenie gminy**, który cechuje się największą kumulacją negatywnych zjawisk i problemów.

Specyfika pracy w mniejszych gminach sprawia, iż **przy określaniu obszaru rewitalizacji najistotniejszym czynnikiem są indywidualne opinie mieszkańców**. W procesie tworzenia dokumentu najistotniejsze dla wspólnoty samorządowej było **uwzględnienie wewnętrznej różnorodności obszarów miejsko-wiejskich**, bowiem specyfika problemów jest inna w przysiółku obejmującym kilka-, kilkanaście domów, inna w centrum dużej wsi, a jeszcze inna w centrum uzdrowiska, czy na miejskim osiedlu. Różnice w wielkości i gęstości zaludnienia jednostek urbanistycznych są niezmiernie ważne, gdyż szczególnie na terenach wiejskich gęstość zamieszkania zupełnie zmienia relacje społeczne i dlatego przy wyznaczaniu obszaru rewitalizacji **kluczowe znaczenie miały opinie wyrażone przez mieszkańców**. Poglądy te zostały wyrażone w trakcie badań fokusowych, szerokiej ankietyzacji oraz spotkań z mieszkańcami. Opinie zebrane w czasie badań, wskazujące koncentrację i charakterystykę problemów, były podstawą do ostatecznego definiowania granic podobszarów rewitalizacji, a **najistotniejsze z nich znalazły się w opisie każdego z podobszarów rewitalizacji z podziałem na problemy społeczne i pozostałe** (por. tabela *Przesłanki wyboru podobszaru rewitalizacji*).

Analiza danych zastanych (*desk reaserch*), która opierała się na analizie danych i wskaźników w aspektach społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzennym i technicznym jako czynników obrazujących jakość życia na terenie jednostek urbanistycznych stanowiła punkt odniesienia do badań jakościowych i ilościowych. Wybór powyższych metod i technik badawczych podyktowany został specyfiką problematyki rewitalizacji, a jednocześnie pozwalał na skuteczne wyznaczenie obszaru rewitalizacji.

Badania ilościowe obejmowały:

- badania metodą CAWI mieszkańców i dotyczyły przede wszystkim jakości życia w gminie Szczawnica (liczba wypełnionych ankiet: 62, czas badania: 9.11.2016 - 9.12.2016);
- badania metodą CAWI liderów lokalnych w zakresie problemów i potencjałów w okolicy miejsca zamieszkania w gminie Szczawnica (czas badania: 9.11.2016 - 9.12.2016). Do wyrażenia swoich opinii w badaniach zaproszono osoby mieszkające lub pracujące na obszarze gminy Szczawnica pełniące w różnych organizacjach i instytucjach zlokalizowanych na terenie gminy znaczące funkcje..

Badania jakościowe przeprowadzono z wykorzystaniem techniki zogniskowanych wywiadów grupowych. Na potrzeby wyznaczenia obszaru rewitalizacji przeprowadzono 1 wywiad grupowy, w którym uczestniczyło łącznie 8 osób – członkowie organizacji pozarządowych, pracownik socjalny, urzędnicy samorządowi, przedsiębiorcy.

Bardzo ważnym elementem były warsztaty rewitalizacyjne podczas których stano się osadzić konkretne problemy, zarówno społeczne, jak i o charakterze infrastrukturalnym, gospodarczym i środowiskowym w konkretnych lokalizacjach

Rysunek 17. Mapa koncentracji problemów społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-technicznych na obszarze gminy Szczawnica – efekt pracy warsztatowej fokusowe

Źródło: Mapa z badania fokusowego w Urzędzie Miasta i Gminy w Szczawnicy

Rysunek 18. Praca warsztatowa dotycząca koncentracji zjawisk kryzysowych

Źródło: Peridea

Proces badawczy pozwolił określić lokalizację kluczowych problemów, a w konsekwencji wyznaczyć obszar rewitalizacji, **tylko tam gdzie na obszarze zdegradowanym była kumulacja problemów społecznych i minimum jeden kluczowy czynnik gospodarczy, środowiskowy, przestrzenny lub techniczny.**

Tabela 9. Kluczowe wskaźniki obrazujące stan kryzysu obszaru rewitalizacji z powodu koncentracji problemów

Problematyka	Wskaźnik	Gmina	Wskazany obszar rewitalizacji
Ubóstwo	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców	4,78	6,44
Bezrobocie	Liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców wieku produkcyjnym	4,16	5,66
Przestępczość	Liczba wykroczeń na 100 mieszkańców	2,90	3,92
Niski poziom kapitału społecznego	Liczba NGO na 1 000 mieszkańców	0,45	0,42
Poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym	Aktywność czytelnicza (liczba zapisanych czytelników na 100 mieszkańców)	16,07	15,44
Kluczowy czynnik (gospodarczy, środowiskowy, przestrzenny, techniczny) z kategorii pozostałych zjawisk negatywnych decydujący o wskazaniu obszaru	Jako kluczowe zjawisko negatywne dla obszaru wskazano zanieczyszczenie środowiska, głównie spowodowane niską emisją, które we wskazanym obszarze jest szczególnie duże z racji koncentracji zabudowy i ruchu komunikacyjnego.		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy w Szczawnicy

Szeroki udział mieszkańców na każdym etapie wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gwarantuje, że wybrane obszary są odpowiedzią na rzeczywiste zapotrzebowanie mieszkańców gminy Szczawnica. Trafne dopasowanie do postrzeganych i

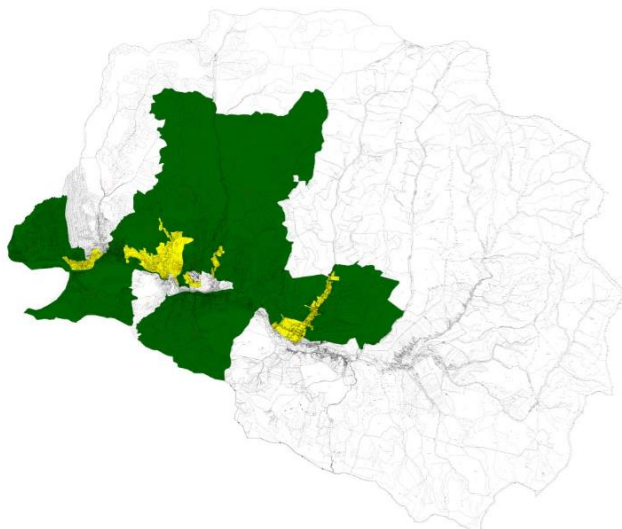

wskazywanych przez mieszkańców problemów pozwoli na podjęcie działań naprawczych, które dadzą oczekiwane przez społeczeństwo efekty.

Wyznaczono **obszar rewitalizacji o łącznej powierzchni 133,22 ha (tj. 1,52% powierzchni gminy)**, zamieszkały przez **2 218 osób (tj. 29,96% populacji gminy Szczawnica)**. Składa się on z 5 podobszarów:

- obszar Szczawnica Pieniny i Szczawnica Niżna;
- obszar Szczawnica Centrum;
- osiedle XX-lecia;
- obszar Szczawnica Wyżna (rejon ul. Sopotnickiej);
- obszar Szlachtowa Centrum.

Rysunek 19. Obszar zdegradowany (kolor zielony) oraz obszar rewitalizacji (kolor żółty) w gminie Szczawnica

Opracowanie: Ageos, Piotr Piszczek

5.1.1. Podobszar 1: Szczawnica Niżna

Podobszar rewitalizacji **Szczawnica Niżna** położony jest na obszarze trzech jednostek urbanistycznych uznanych za zdegradowane tj. Szczawnica Niżna 1, Szczawnica Niżna 2 oraz Szczawnica Niżna 4. Diagnoza przeprowadzona w rozdziale 4, wsparta wynikami warsztatów oraz analizą ankiet zbieranych w trakcie konsultacji społecznych wskazuje na następujące deficyty i potencjały obszaru i jego otoczenia:

Tabela 10. Kluczowe zjawiska – negatywne i potencjały na obszarze *Szczawnica Niżna*

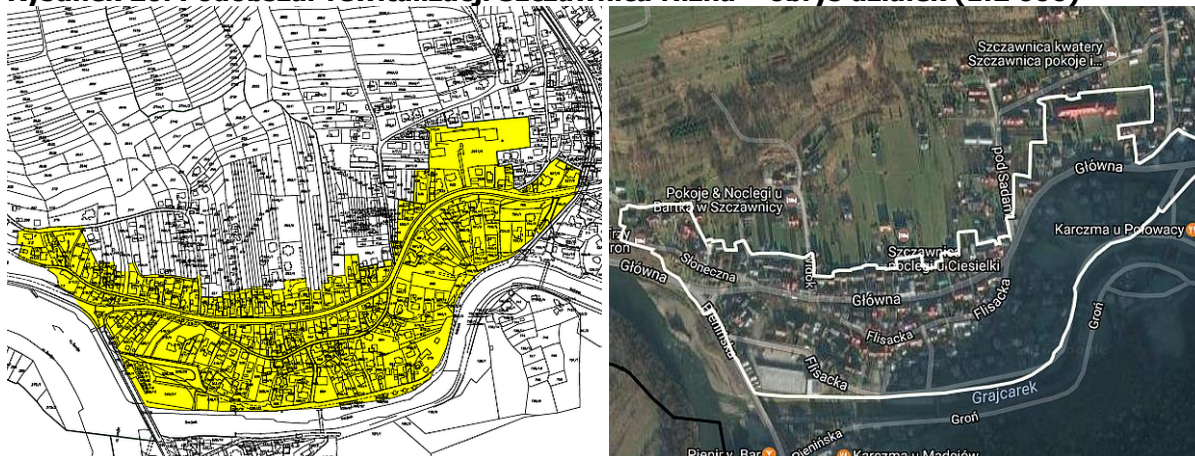
Kluczowe zjawiska	Negatywne	Potencjały
Społeczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Relatywnie duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej. 2. Duża liczba osób korzystająca z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu. 3. Przeciętna liczba osób korzystająca z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gosp. dom. 4. Duża liczba osób korzystająca z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności i choroby. 5. Duża liczba osób korzystająca z pomocy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Relatywnie niskie bezrobocie na obszarze. 2. Obszar względnie bezpieczny (dochodzi do przestępstw i wykroczeń, ale raczej incydentalnie). 3. Niski wskaźnik obciążenia demograficznego. 4. Niski współczynnik starości (z wyjątkiem jednostki urbanistycznej Szczawnica IV). 5. Najwyższa w gminie frekwencja wyborcza.

	<p>społecznej z powodu przemocy.</p> <p>6. Duża liczba osób starszych, wymagających wsparcia i opieki.</p> <p>7. Wysoki wskaźnik ubóstwa (z wyjątkiem jednostki urbanistycznej Szczawnica Niżna I).</p> <p>8. Niska aktywność społeczna.</p>	
<p>Pozostałe (w tym gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne)</p>	<p>1. Na części obszaru punktowe braki w dostępie do podstawowej infrastruktury wodno-ściekowej.</p> <p>2. Występują obiekty zabytkowe wymagające modernizacji (szczególnie w Szczawnicy Niżnej IV).</p> <p>3. Zalewanie części budynków (szczególnie w Szczawnicy IV spowodowane niedrożną kanalizacją burzową).</p> <p>4. Bardzo duże zanieczyszczenie powietrza.</p> <p>5. Bardzo duże obciążeniem ruchem samochodowych i dominującą funkcją parkingową.</p>	<p>1. Relatywnie wysoki wskaźnik przedsiębiorczości.</p> <p>2. Duża liczba wydawanych pozwoleń na budowę.</p> <p>3. Dogodne położenie komunikacyjne.</p> <p>4. Bardzo dużo obiektów pensjonowanych gastronomicznych.</p> <p>5. Tuż za granicą obszaru największa atrakcja Szczawnicy tj. końcowa stacja Spływu Dunajcem, co przekłada się na dynamizowanie rozwoju gospodarczego wokół funkcji turystycznych.</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych oraz wyników konsultacji społecznych (ankiety, warsztaty)

Podobszar rewitalizacji **Szczawnica Niżna** wskazany jako rewitalizowany charakteryzuje się największymi deficytami na położonych obok siebie trzech obszarach zdegradowanych (**Szczawnica Niżna 1, Szczawnica Niżna 2 oraz Szczawnica Niżna 4**), na których się znajduje, ale także stwarza realną możliwość kreowania pozytywnych zmian, które wpłyną zarówno na poprawę sytuacji na tym terenie, jak również będą pozytywnie oddziaływać na cały obszar zdegradowany.

Rysunek 20. Podobszar rewitalizacji Szczawnica Niżna – obrys działek (1:2 000)

Opracowanie: Ageos, Piotr Piszczek

Tabela 11. Przesłanki wyboru podobszaru rewitalizacji w opinii mieszkańców

Aspekty społeczne	Aspekty pozostałe (w tym gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne)
<p>1. Brak zainteresowania mieszkańców życiem społecznym.</p> <p>2. Dużo ludzi ubogich na obszarze i potrzebujących wsparcia.</p> <p>3. Zauważalny problem alkoholizmu wśród mieszkańców obszaru.</p> <p>4. Zakłócanie ciszy i porządku spowodowane dużym ruchem turystycznym.</p>	<p>1. Brak planów zagospodarowania przestrzennego, co uniemożliwia przeznaczenie terenów pod budownictwo mieszkaniowe.</p> <p>2. Na części obszaru brak sieci wodno-ściekowej.</p> <p>3. Duże zadymienie, szczególnie w zimie.</p> <p>4. Ogromny smog.</p> <p>5. Wąskie drogi, źle się poruszają.</p> <p>6. Zły dojazd do domów.</p>

5. Dużo osób starszych, samotnych, wymagających wsparcia i opieki.	
6. Atomizacja społeczności lokalnej, zamykanie się w granicach swoich posesji, swoich problemów.	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników konsultacji społecznych (ankiety, warsztaty, badania fokusowe)

Położenie podobszaru: Obszar wyznacza od południa brzeg potoku Grajcarek, a w dalszym przebiegu swym zakresem obejmuje ul. Flisacką i częściowo ul. Nad Grajcarem. Następnie biegnie lewym brzegiem potoku Skotnickiego, dochodzi do ul. Głównej, a stamtąd do ul. Wygon. Północną granicę tego obszaru wyznacza linia zabudowy nieruchomości przyległych do ul. Głównej wraz z budynkiem gimnazjum. W tym obszarze mieści się również fragment ul. Pod Sadami, a także część ul. Widok oraz ul. Słoneczną, która od zachodu łączy się z ul. Pienińską, by dojechać do potoku Grajcarek zamykając w ten sposób pętlę.

Powierzchnia podobszaru: 14,97 ha.

Ludność podobszaru: 559 osób.

Opis podobszaru: Na obszarze przeważa zabudowa mieszkaniowa, zasadniczo jedno- i dwukondygnacyjna. Wiek i stan techniczny budynków jest zróżnicowany. Z uwagi na migrację mieszkańców (ze Szczawnicy, albo do bardziej atrakcyjnych dzielnic gminy) bardzo dużo budynków (szczególnie w rejonie ul. Głównej) w tym obszarze jest opuszczonych, są to najczęściej budynki mające kilkadziesiąt i więcej lat, najczęściej w złym lub bardzo złym stanie technicznym, wymagające prac remontowych.

Obszar ma bardzo gęstą, nieuporządkowaną i chaotyczną zabudowę. Charakterystycznym elementem są wąskie, ciasne uliczki utrudniające wewnętrzną komunikację na obszarze.

Charakterystycznym elementem obszaru jest tzw. osada flisacka położona w jego dolnej części tj. w Szczawnicy Niższej, u wylotu potoku Grajcarek. Jest to zespół zabytkowych, i wpisanych do rejestru zabytków, dawnych zagród flisaków. Na obszarze tym ochroną konserwatorską objęte są zarówno zachowane do dzisiaj zabytkowe domy, posiadające już znaczne historyczne wartości architektoniczne, jak też układy działek siedliskowych i historyczna sieć drożna.

Charakterystyczną cechą obszaru jest bardzo wzmożony ruch samochodów (wjazd do Szczawnicy) oraz ogromne nagromadzenia parkujących samochodów i autokarów, spowodowany znajdującą się w pobliżu podobszaru rewitalizacji największą szczawnicką atrakcją tj. końcową przystanią spływu przełomem Dunajca. Problemu tego nie rozwiązał do końca wybudowany niedawno dwupoziomowy parking.

Niska zabudowa, znaczny wiek przeważającej części budynków, a co za tym idzie wyposażenie ich najczęściej w tradycyjne źródła ogrzewania i podgrzewania c.w.u., a także parkujące samochody oraz położenie u wylotu doliny, sprawiają, iż jest to obszar Szczawnicy o najbardziej zanieczyszczonym powietrzu, spowodowanym zarówno niską emisją z sektora bytowego, jak i o charakterze komunikacyjnym.

Na podobszarze rewitalizacji spora liczba obiektów o charakterze pensjonatowym, a także lokali gastronomicznych. W górnej części obszaru znajduje się także budynek jedyne go szczawnickiego gimnazjum publicznego. Stan techniczny obiektu raczej dobry. Od dawna sygnalizowanym oczekiwaniem lokalnej społeczności jest budowa pełnowymiarowej hali sportowej przy obecnym budynku gimnazjum.

Rysunek 21. Szczawnica Niżna

Źródło: <https://www.google.pl/maps>

5.1.2. Podobszar 2: Szczawnica Centrum

Podobszar rewitalizacji **Szczawnica Centrum** położony jest na obszarze dwóch jednostek urbanistycznych uznanych za zdegradowane tj. Szczawnica Centrum 1, Szczawnica Centrum 2. Diagnoza przeprowadzona w rozdziale 4, wsparta wynikami warsztatów oraz analizą ankiet zbieranych w trakcie konsultacji społecznych wskazuje na następujące deficyty i potencjały obszaru i jego otoczenia:

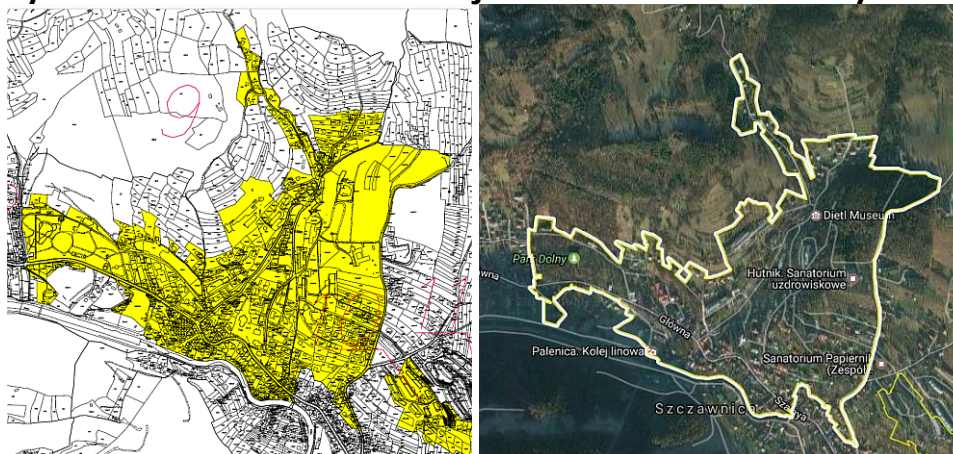
Tabela 12. Kluczowe zjawiska – negatywne i potencjały na obszarze *Szczawnica Centrum*

Kluczowe zjawiska	Negatywne	Potencjały
Społeczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Duża liczba osób korzystająca z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności i choroby. 2. Duża liczba osób korzystająca z pomocy społecznej z powodu przemocy. 3. Wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego. 4. Wysoki współczynnik starości. 5. Bardzo wysokie wskaźniki przestępczości, w tym kradzieże i bójki. 6. Duża liczba wypadków i kolizji drogowych. 7. Bardzo duża liczba wykroczeń w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego. 8. Częste spożywanie alkoholu w przestrzeni publicznej, a także interwencje związane z przeciwdziałaniem alkoholizmowi. 9. Niska aktywność społeczna (bardzo słaba frekwencja wyborcza).	<ol style="list-style-type: none"> 1. Relatywnie mało osób korzystających z pomocy społecznej. 2. Wśród mieszkańców nie występuje problem z alkoholizmem. 3. Relatywnie niskie bezrobocie. 4. Niskie wskaźniki ubóstwa. 5. Mała liczba osób niepełnosprawnych korzystających ze wsparcia.
Pozostałe (w tym gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno- funkcjonalne)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wysoka dostępność podstawowej infrastruktury wodno-ściekowej. 2. Występują obiekty zabytkowe wymagające modernizacji. 3. Duża liczba interwencji OSP.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wysoki wskaźnik przedsiębiorczości. 2. Bardzo duże nagromadzenie niszczyjących obiektów o funkcjach uzdrowiskowo-pensjonatowych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych oraz wyników konsultacji społecznych (ankiety, warsztaty)

Podobszar rewitalizacji **Szczawnica Centrum** wskazany jako rewitalizowany charakteryzuje się największymi deficytami na położonych obok siebie dwóch obszarach zdegradowanych **Szczawnica Centrum 1, Szczawnica Centrum 2**, na których się znajduje, ale także stwarza realną możliwość kreowania pozytywnych zmian, które wpłyną zarówno na poprawę sytuacji na tym terenie, jak również będą pozytywnie oddziaływać na cały obszar zdegradowany.

Rysunek 22. Podobszar rewitalizacji *Szczawnica Centrum* – obrys działek (1:2 000)

Opracowanie: Ageos, Piotr Piszczek

Tabela 13. Przesłanki wyboru podobszaru rewitalizacji w opinii mieszkańców

Aspekty społeczne	Aspekty pozostałe (w tym gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Brakuje usług społecznych. 2. Duża liczba osób spożywających alkohol w miejscach publicznych. 3. Brak miejsc opieki nad osobami starszymi. 4. Duża przestępczość w dużej mierze generowana przez turystów. 5. Wiele miejsc niedostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych. 6. Ogromny problem budynków zdegradowanych i nieczynnych w których gromadzi się młodzież (alkohol, narkotyki itp.). 7. Duże zanieczyszczenie powietrza, która wpływa na jakość życia. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Duży ruch samochodów, korki, zanieczyszczenie powietrza, wszędzie parkują samochody – szczególnie na ul. Głównej i przy pl. Dietla. 2. Ogromne zanieczyszczenie powietrza. 3. Bardzo dużo zniszczonych budynków – zły wizerunek miasta. 4. Korki i zanieczyszczenie komunikacyjne (brak miejsc parkingowych). 5. Powinno być więcej miejsc rekreacji dla mieszkańców, a nie tylko turystów. 6. Jest brudno i niebezpiecznie. 7. Problem z bezpańskimi psami.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników konsultacji społecznych (ankiety, warsztaty, badania fokusowe)

Położenie podobszaru: Granica obszaru rozpoczyna się w rejonie skrzyżowania ul. Głównej z al. Parkową. Od strony północnej obejmuje teren Parku Dolnego oraz zabudowania nad ul. Park Dolny (DW. Chemik, DW. Maria, a także źródło wody mineralnej Wanda), następnie dochodzi do ul. Zdrojowej i biegnie po granicy zabudowy dochodząc lewą stroną do ul. Języki, następnie wraca brzegiem potoku Szczawnego, obejmuje ul. Kowalczyk i dochodzi do potoku Kowalczyk. Od wschodniej strony obejmuje cały obszar Parku Górnego i górną granicą Parku dochodzi do ul. Połoniny. W kierunku południowym biegnie do połączenia z ul. Św. Krzyża (do budynku 7A). A stamtąd, ponad linią zabudowy ul. Szalaya, do mostu na ul. Zawodzie, gdzie od strony południowej granicę obszaru wyznacza linia prawego brzegu potoku Grajcarek. Ta strefa mieści parking przy PKL i tzw. goprówkę. W rejonie źródła Szymon granica obszaru wraca do ul. Głównej, w kierunku zachodnim obejmując dawny dworzec PKS wraz z obiektami towarzyszącymi, a także budynek dawnego ośrodka zdrowia. Wzdłuż ciek wodnego wraca w rejon skrzyżowania ul. Głównej i al. Parkowej.

Powierzchnia podobszaru: 66,50 ha.

Ludność podobszaru: 646 osób.

Opis podobszaru: Granice obszaru obejmują najstarszą, w dużej mierze zabytkową część Szczawnicy z licznymi zabytkami XVIII i XIX wiecznej architektury zdrojowej. Zabudowa ta posiada cechy stylu szwajcarskiego. Są to m.in. rzadkie już domy góralskie. Niektóre z nich zamiast numerów domów zachowały unikatowe herby - godła rodów szczawnickich (tzw. godła szalayowskie). Z okresu powojennego na uwagę zasługuje architektura sanatoryjna lat 60. i 70. tj. obiekty sanatoryjne: Górnik (obecnie Solar-Spa), Hutnik, Nauczyciel, Budowlani, Dzwonkówka,

Papiernik, Navigator oraz Zakład Przyrodolecznicy. Wśród ważniejszych zabytków na podobszarze rewitalizacji wymienić należy m.in. kaplicę Matki Boskiej Królowej Nieba w Parku Górnym (projektu Szalaya), z obrazem jego autorstwa, fontannę i obelisk na Placu Dietla (obecnie po rewitalizacji placu zastąpione nowymi obiektami), Kaplicę Matki Boskiej Częstochowskiej z XIX wieku (dawną pijalnię wody ze źródła Wanda) w Parku Dolnym, neogotycki Kościół św. Wojciecha z 1892 roku projektu Stanisława Eliasza Radzikowskiego, liczne zabytkowe wille i obiekty o funkcjach sanatoryjno-pensjonatowych.

Część tych obiektów znajduje się w strefie ochrony konserwatorskiej, która obejmuje Zespół Zdrojowy dawnej XIX-wiecznej i z początku XX wieku willowej zabudowy uzdrowiskowo-pensjonatowej w górnej części ulicy Zdrojowej, przy Placu Dietla, w obrębie Parku Górnego i przy ul. Jana Wiktora - wraz z dawnymi założeniami publicznej zieleni urządzonej Parku Górnego i Parku Dolnego, który z uwagi na wyjątkowe walory historycznego krajobrazu kulturowego powinien być przedmiotem podjętego zgodnie z Art. 16 powołanej ustawy odrębnego postępowania dotyczącego podjęcia przez Radę Miasta Szczawnica uchwały w sprawie utworzenia parku kulturowego tego obszaru. W skład strefy (i obszaru rewitalizacji) wchodzi także dawny cmentarz z kaplicą Szalayów, jak też położony w zakolu potoku Grajcarek dawny zespół dworski Szalayów, które stanowią enklawy tego parku.

Rysunek 23. Rejon Parku Dolnego

Źródło: Peridea

Podobszar rewitalizacji – *Szczawnica – Centrum* to z jednej strony obszar o dużej wartości architektonicznej, z drugiej – szczególnie w rejonie ul. Głównej charakteryzujący się ogromnym nieładem architektonicznym. Obok zabytkowych XIX wiecznych willi uzdrowiskowych ulokowano tu w latach 70. ubiegłego wieku obiekty kompletnie nie pasujące do charakteru tego miejsca (np. obiekty handlowe u zbiegu ul. Głównej i Zdrojowej). Problemem jest też brak polityki parkingowej na obszarze czy zasad porządkujących drobny handel. Obrazem, który dominuje w przestrzeni centrum są parkujące na chodnikach i ulicy samochody oraz stragany (każdy inny) z produktami regionalnymi, ale też żywnościowymi, czy tekstyliami. Brak uporządkowanego i zagospodarowanego centrum – w zgodzie z tradycją i klimatem całego uzdrowiska – rodzi duży dysonans z sukcesywnie odnawianymi przestrzeniami publicznymi i zabytkowymi obiektami. Jest też elementem, który w dużym stopniu niweluje efekty osiągnięte przez wcześniejsze inwestycje. Dbłość o wysoką jakość przestrzeni publicznej winna być w tym miejscu istotna zarówno z perspektywy charakteru miejscowości uzdrowiskowej, jak również procesów porządkowania tkanki miejskiej, szczególnie w kontekście jej zabytkowego charakteru. Ponadto brak dbałości o estetyczny wizerunek centrum miasta daje niejako „przyzwolenie” właścicielom obiektów, osobom prowadzącym tu działalność gospodarczą (stałą lub okazjonalną), a także mieszkańcom na działania psujące wizerunek miejscowości i pogłębiające wrażenie braku ład architektonicznego.

Do istotnych problemów tego obszaru należy zaliczyć:

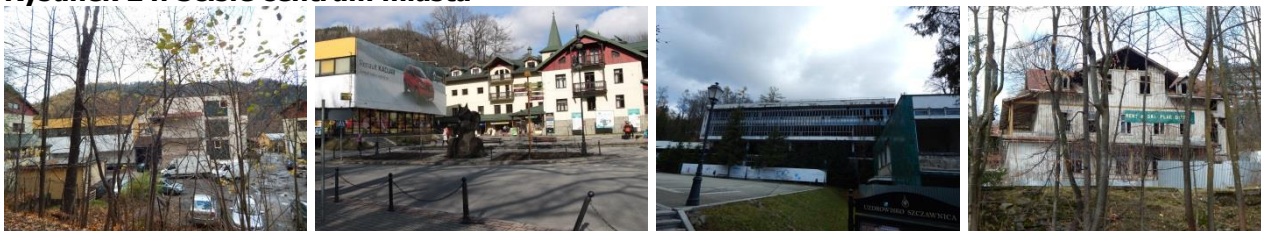
- brak spójności architektoniczno-estetycznej pomiędzy obszarami już odnowionymi, a ścisłym centrum miasta - obszar centrum – tereny położone wokół Parku Dolnego, ul. Głównej, rejon ulic Zdrojowa (w dolnym odcinku), Jana Wiktora i Szalaya znacząco odbiegają swoją stylistyką w zakresie przestrzeni publicznych od takich miejsc jak Park Dolny, rejon Placu Dietla i ul. Zdrojowej czy Promenady nad Grajcarem. Istotne jest zatem połączenie całego tego obszaru w jedną spójną architektonicznie całość;
- bardzo duża liczba budynków zdegradowanych i wyłączonych z użytkowania (szczególnie w górnej, uzdrowiskowej części obszaru), w tym także zabytkowych o funkcjach

pensjonatowych, sanatoryjnych czy gastronomicznych, które nie tylko psują wizerunek miejsca, ale grożą ich postępującą degradacją, która w przypadku braku działań rewitalizacyjnych doprowadzi do ich całkowitego zniszczenia. Część z nich jest miejscem gromadzenia się patologicznej młodzieży – dochodzi tutaj do najróżniejszego rodzaju wybryków chuligańskich, jest to miejsce w którym na porządku dziennym są narkotyki i alkohol. Obiekty te nie tylko są dalej systematycznie niszczone i rozgrabiane, ale istnieje też realne zagrożenie podpalenia i trwałego zniszczenia obiektów;

- bardzo duży chaos w przestrzeni publicznej - ściśle centrum, szczególnie w rejonie skrzyżowania ulic Głównej, Szalaya i Zdrojowej charakteryzuje się nieprawdopodobnym chaosem. Dominuje wszechobecna funkcja parkingowa (chodniki, ulice) oraz handlowa. Szczególnie ta ostatnia wymaga uporządkowania i znaczącego podniesienia estetyki stanowisk handlowych. Na relatywnie niewielkiej przestrzeni miasta handel odbywa się zarówno z budek handlowych (każda w innym stylu i innej konstrukcji), przybudówek do budynków, przyczep handlowych, straganów, stolików, i skrzynek – wszystko pod niezliczoną liczbą różnokolorowych parasoli i baldachimów;
- niewystarczająca – szczególnie jak na miejscowość uzdrowsko-rekreacyjną – liczba terenów o funkcjach rekreacyjnych w ścisłym centrum. Co prawda w ostatnich latach przestrzeń o charakterze spacerowym - Park Dolny, Promenada nad Grajcarkiem, zyskała nowe oblicze, jednak coraz mocniej odczuwany i artykułowany przez mieszkańców i odwiedzających jest brak infrastruktury do ćwiczeń na wolnym powietrzu w okolicy centrum;
- niedobory elementów małej architektury w przestrzeni niepoddanej jeszcze rewitalizacji - o ile miejsca poddane rewitalizacji w ramach wcześniejszych projektów zostały wyposażone w atrakcyjne wizualnie elementy małej architektury, o tyle przestrzeń wokół tych obszarów jest ich w zasadzie zupełnie pozbawiona – brak ławek, nieestetyczne kosze na śmieci, zdekapitalizowane, nieestetyczne latarnie. Nie sprzyja to spacerom i relaksowi, nie buduje też uzdrowsko-rekreacyjnego „klimatu” Szczawnicy;
- zły stan części infrastruktury parkowej – zarówno Parku Dolnego (w części nie poddanej rewitalizacji w latach wcześniejszych), jak i w szczególności Parku Górnego, w tym alejek, elementów małej architektury, elementów urządzeń uzdrowskich, czy założeń zieleni, a także fatalny stan dróg dojazdowych do Parku Górnego;
- brak infrastruktury rowerowej w centrum uzdrowska - rower, zarówno ze względu na styl życia, jak i kwestie zanieczyszczenia środowiska, staje się bardzo popularnym środkiem transportu - także w Szczawnicy. Rozwinięta sieć wypożyczalni rowerów, sprawia, że osoby odwiedzające miasto zachęcane są do korzystania z rowerów do codziennego przemieszczania się, zamiast korzystania z samochodu. Nie towarzyszy temu jednak infrastruktura rowerowa w centrum miasta odseparowana od ruchu samochodowego i pieszego;
- brak dbałości i niepełne wykorzystanie obszarów zieleni - w ścisłym centrum Uzdrowska ciągle zbyt mało jest zieleni urządzonej, co jest dziś wyznacznikiem miejscowości o charakterze turystyczno-rekreacyjno-uzdrowskim;
- niewyeksponowane schody terenowe w rejonie placu przy kolejce na Palenicę - położenie Szczawnicy daje dużą szansę na wykorzystanie jej zróżnicowanego położenia. Funkcję reprezentacyjnej przestrzeni mogłyby stanowić schody terenowe wiodące z ul. Głównej w kierunku kolejki na Palenicę, z których rozciąga się widok na całą dolinę Grajcarka. Dziś schody są zaniedbane, zieleń wokół nich nieurządzona, a całość ma funkcje wyłącznie „komunikacyjną”, a nie estetyczną;
- na obszarze znajduje się też ważny dla lokalnej społeczności i budujący historię miasta, a dziś mocno zaniedbany cmentarz szalayowski. Do cmentarza i zabytkowej kaplicy szalayowskiej przylega plac - obecnie nieuporządkowany, stał się miejscem ulicznego, przypadkowego handlu nieliczącego zarówno z funkcją terenu, jak i zabytkowymi obiektami położonymi wokół placu. Ponadto z racji swego położenia w centrum miasta, na osi łączącej promenadę uzdrowską z niezwykle atrakcyjną promenadą nad potokiem

Grajcarek, miejsce to powinno stać się nowoczesną i elegancką przestrzenią publiczną stanowiącą miejsce odpoczynku i zadumy, które łączy w jeden ciąg oba opisane powyżej trakty spacerowe.

Rysunek 24. Ścisłe centrum miasta

Źródło: Peridea

5.1.3. Podobszar 3: Osiedle XX-lecia

Podobszar rewitalizacji **Osiedle XX-lecia** w całości pokrywa się z obszarem zdegradowanym wyznaczonym w ramach jednostki urbanistycznej Osiedle XX-lecia. Diagnoza przeprowadzona w rozdziale 4, wsparta wynikami warsztatów oraz analizą ankiet zbieranych w trakcie konsultacji społecznych wskazuje na następujące deficyty i potencjały obszaru i jego otoczenia:

Tabela 14. Kluczowe zjawiska – negatywne i potencjały na obszarze *Osiedle XX-lecia*

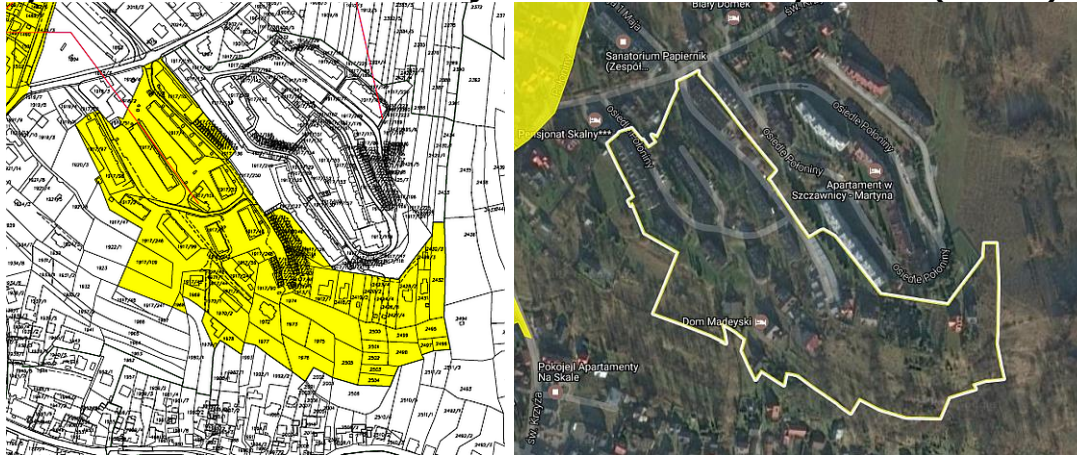
Kluczowe zjawiska	Negatywne	Potencjały
Spoleczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychow. i prowadzenia gosp. dom. 2. Wysoki wskaźnik ubóstwa. 3. Duża liczba osób starszych, wymagających wsparcia i opieki. 4. Wysoki współczynnik starości. 5. Niska aktywność mieszkańców (słaba aktywność czytelnicza, brak NGO). 6. Incydentalnie dochodzi do wykroczeń. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niskie bezrobocie na obszarze. 2. Duże poczucie bezpieczeństwa, niskie wskaźniki przestępczości.
Pozostałe (w tym gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niski wskaźnik przedsiębiorczości. 2. Duże zanieczyszczenie środowisko. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dostępna podstawowa infrastr. wod.-kan. 2. Dość dobry stan substancji mieszkaniowej (częściowo obiekty wymagają termomodernizacji).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych oraz wyników konsultacji społecznych (ankiety, warsztaty)

Podobszar rewitalizacji **Osiedle XX-lecia** w całości pokrywa się z obszarem zdegradowanym **Osiedle XX-lecia**, ale także stwarza realną możliwość kreowania pozytywnych zmian, które wpłyną zarówno na poprawę sytuacji na tym terenie, jak również będą pozytywnie oddziaływać na cały obszar zdegradowany.

Rysunek 25. Podobszar rewitalizacji Osiedle XX-lecia – obrys działek (1:2 000)

Opracowanie: Ageos, Piotr Piszczek

Tabela 15. Przesłanki wyboru podobszaru rewitalizacji

Aspekty społeczne	Aspekty pozostałe (w tym gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak miejsc, w którym starsi ludzie mogli by spędzić czas, a jest ich tu bardzo wielu. 2. Rosnący problem z osobami sięgającymi po używki (alkohol, narkotyki). 3. Nie ma miejsca, klub dla osób starszych i samotnych. 4. Brak dostępności komunikacyjnej z centrum – szczególnie uciążliwe dla osób starszych, bez samochodu. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak zagospodarowanych miejsc spotkań. 2. Brak atrakcyjnej infrastruktury spacerowej. 3. Zbyt mało elementów małej architektury, w tym w szczególności ławek.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników konsultacji społecznych (ankiety, warsztaty, badania fokusowe)

Położenie podobszaru: Obszar obejmuje cały teren osiedla XX-lecia wraz z blokami i wewnętrznym układem komunikacyjnym.

Powierzchnia podobszaru: 5,45 ha

Ludność podobszaru: 414 osób.

Opis podobszaru: Obszar obejmuje cały teren osiedla XX-lecia, w skład którego wchodzi 8 bloków mieszkalnych wraz z wewnętrzną infrastrukturą osiedla (drogi, parkingi, zieleń), a także znajdujące się na obszarze obiekty handlowe i usługowe, w tym jednopiętrowy pawilon handlowy wymagający prac modernizacyjno-estetyzujących.

Osiedle powstało na przełomie lat 60. i 70. ubiegłego wieku i było budowane przez Nowotarską Spółdzielnię Mieszkaniową. Obecny stan techniczny budynków mieszkalnych jest zadawalający. Część domów poddanych termomodernizacji, część wymaga dalszych zabiegów docieplających. Problemem jest ogrzewanie części mieszkań odbywające się w dalszym ciągu z wykorzystaniem tradycyjnych pieców. Także otoczenie bloków wymaga prac estetyzujących i porządkujących. Zieleń na osiedlu ma charakter raczej przypadkowy i nieurządzony (najczęściej jest inicjatywą mieszkańców najniższych kondygnacji bloków i sprowadza się do zagospodarowania „ogródków” przy mieszkaniach na parterze bloków).

Osiedle budowane blisko 40 lat temu ma dziś bardzo niekorzystaną strukturę wiekową – dominują osoby starsze, często także samotne. W ślad za tym nie idzie jednak tworzenie infrastruktury i oferty dla osób starszych, zarówno w przestrzeni otwartej, jak i w formule dostępnego miejsca spotkań, w którym możliwe byłoby zagospodarowanie czasu tych osób w ciągu dnia. Brak także infrastruktury rekreacyjnej dla dzieci – co mogłoby stanowić zachętę dla młodych ludzi do osiedlania się w tym miejscu i przełamania niekorzystnej struktury wiekowej.

Osiedla XX-lecia nie omijają także problemy typowe dla większych skupisk ludzi – zdarzają się akty wandalizmu, dochodzi do niszczenia zarówno wewnętrznych części budynków (np. klatek schodowych), jak również elementów małej architektury w przestrzeni publicznej.

Rysunek 26. Osiedle XX-lecia – zdjęcie z okresu budowy osiedla (końcówka lat 60. ubiegłego wieku) oraz stan obecny

Źródło: archiwum UM Szczawnica oraz <https://www.google.pl/maps>

5.1.4. Podobszar 4: Szczawnica Wyżna rejon ul. Sopotnickiej

Podobszar rewitalizacji **Szczawnica Wyżna rejon ul. Sopotnickiej** położony jest na fragmencie obszaru zdegradowanego obejmującego jednostkę urbanistyczną Szczawnica Wyżna 2. Diagnoza przeprowadzona w rozdziale 4, wsparta wynikami warsztatów oraz analizą ankiet zbieranych w trakcie konsultacji społecznych wskazuje na następujące deficyty i potencjały obszaru i jego otoczenia:

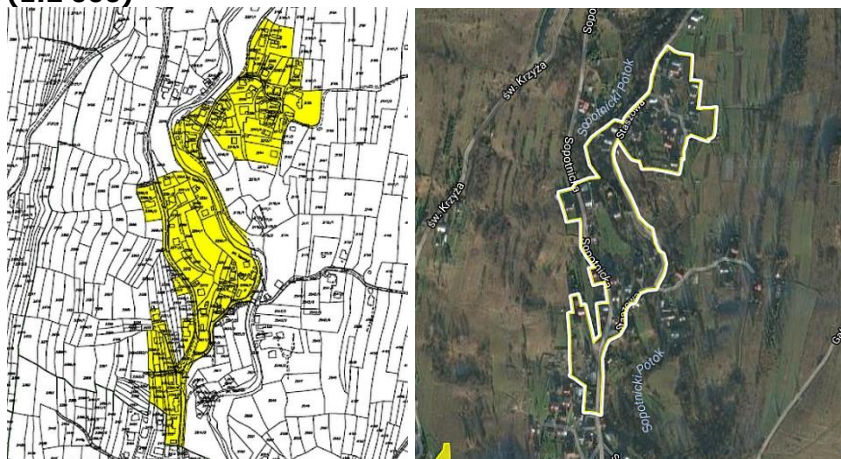
Tabela 16. Kluczowe zjawiska – negatywne i potencjały na obszarze Szczawnica Wyżna rejon ul. Sopotnickiej

Kluczowe zjawiska	Negatywne	Potencjały
Spoleczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wysoki wskaźnik ubóstwa (najwyższy w gminie). 2. Bardzo duża (najwyższa w gminie) liczba osób korzystających z pomocy społecznej. 3. Duża liczba (najwyższa w gminie) osób korzystająca z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu. 4. Bardzo duża (najwyższa w gminie) liczba osób korzystająca z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gosp. dom. 5. Bardzo duża liczba (najwyższa w gminie) osób korzystająca z pomocy społecznej z powodu bezrobocia. 6. Bardzo duża (najwyższa w gminie) liczba osób korzystająca z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności i choroby. 7. Duża liczba osób korzystająca z pomocy społecznej z powodu przemocy (duża liczba rodzin objęta niebieską kartą). 8. Niska aktywność społeczna (niska frekwencja wyborcza). 9. Wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Relatywnie młody obszar (niski współczynnik starości). 2. Silne więzi sąsiedzkie. 3. Obszar bezpieczny.
Pozostałe (w tym gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niski wskaźnik przedsiębiorczości. 2. Niepełne pokrycie infrastrukturą wodno-ściekową. 3. Występują deszcze nawalne, które powodują wylewanie potoku i zalewanie niżej położonych posesji. 4. Duży problem azbestu. 5. Duże zanieczyszczenie powietrza. 6. Dużo budynków drewnianych, często w złym stanie technicznym, pustostany. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dobry wewnętrzny układ komunikacyjny. 2. Potencjał obszaru wynikający z położenia poza ścisłym centrum.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych oraz wyników konsultacji społecznych (ankiety, warsztaty)

Podobszar rewitalizacji **Szczawnica Wyżna rejon ul. Sopotnickiej** wskazany jako rewitalizowany charakteryzuje się największymi deficytami na obszarze zdegradowanym **Szczawnica Wyżna 2**, na którym się znajduje, ale także stwarza realną możliwość kreowania pozytywnych zmian, które wpłyną zarówno na poprawę sytuacji na tym terenie, jak również będą pozytywnie oddziaływać na cały obszar zdegradowany.

Rysunek 27. Podobszar rewitalizacji Szczawnica Wyżna rejon ul. Sopotnickiej – obrys działek (1:2 000)

Opracowanie: Ageos, Piotr Piszczek

Tabela 17. Przesłanki wyboru podobszaru rewitalizacji

Aspekty społeczne	Aspekty pozostałe (w tym gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zła sytuacja materialna dużej części mieszkańców. 2. Bardzo złe relacje społeczne. 3. Bardzo wysokie bezrobocie. 4. Nieład na części posesji. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak infrastruktury wodociągowej i kanalizacji na części obszaru. 2. Trudny teren (ciężki, górski teren). 3. Trudny dojazd. 4. Duża odległość od centrum – długi dojazd. 5. Drogi nieprzejezdne i nieodśnieżane. 6. Uciążliwości związane z gospodarką leśną.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników konsultacji społecznych (ankiety, warsztaty, badania fokusowe)

Położenie podobszaru: Obszar od zachodu obejmuje część zabudowań przy ul. Sopotnickiej (powyżej budynku nr 20), następnie biegnie w kierunku północnym obejmując tereny najbardziej zurbanizowane. Górna granica obszaru na wschód przecina koryto potoku Sopotnickiego i obejmuje po jego drugiej stronie ul. Staszową zawracając w kierunku południowym, aż do połączenia linii wyznaczającej strefę.

Powierzchnia podobszaru: 6,20 ha

Ludność podobszaru: 144 osoby.

Opis podobszaru: Dominuje tu niska zabudowa mieszkaniowa, częściowo także o charakterze zagrodowym. Stan i estetyka budynków bardzo zróżnicowany. Część obszaru wyposażona w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, część poza zasięgiem sieci komunalnych. Znaczącym problemem obszaru są czynne tereny osuwiskowe oraz zagrożenie powodowane nawałnymi deszczami, które podnoszą poziom lokalnego potoku, zalewają niżej położone tereny oraz niszczą infrastrukturę drogową, w tym mosty odcinając część obszaru od reszty gminy. Charakterystyczną cechą obszaru są trudne relacje sąsiedzkie prowadzące do częstych sytuacji konfliktowych wewnątrz lokalnej wspólnoty.

Dużym problemem – szczególnie w sezonie grzewczym jest niska emisja z sektora bytowego.

Rysunek 28. Szczawnica Wyżna rejon ul. Sopotnickiej

Źródło: Peridea

5.1.5. Podobszar 1: Szlachtowa Centrum

Podobszar rewitalizacji **Szlachtowa Centrum** położony jest na fragmencie obszaru zdegradowanego obejmującego jednostkę urbanistyczną Szlachtowa 1. Diagnoza przeprowadzona w rozdziale 4, wsparta wynikami warsztatów oraz analizą ankiet zbieranych w trakcie konsultacji społecznych wskazuje na następujące deficyty i potencjały obszaru i jego otoczenia:

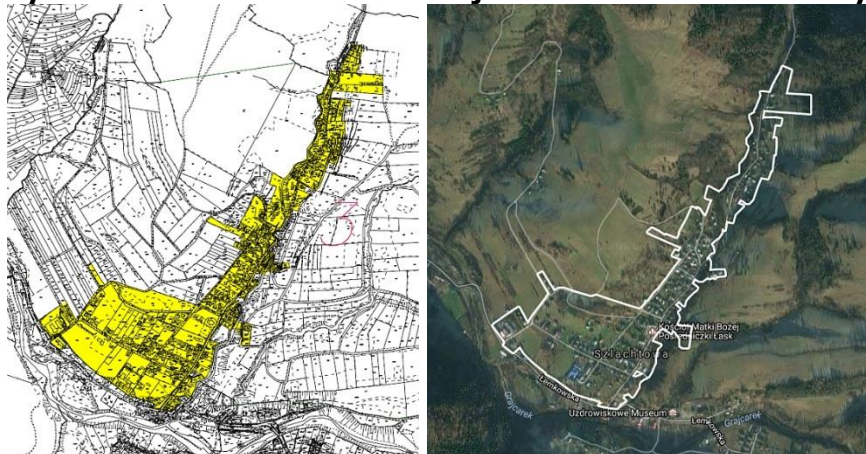
Tabela 18. Kluczowe zjawiska – negatywne i potencjały na obszarze Szlachtowa Centrum

Kluczowe zjawiska	Negatywne	Potencjały
Spoleczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Relatywnie duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej. 2. Duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa. 3. Duża liczba rodzin wielodzietnych korzystających ze wsparcia pomocy społecznej. 4. Często dochodzi do interwencji związanych z alkoholem oraz porządkiem i zachowanie czystości. 5. Bardzo słaba aktywność czytelnicza. 6. Relatywnie niska frekwencja wyborcza. 7. Słabo rozwinięty trzeci sektor. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niskie bezrobocie na obszarze. 2. Zaradni mieszkańcy. 3. Obszar bezpieczny.
Pozostałe (w tym gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niski wskaźnik rozwoju przedsiębiorczości. 2. Bardzo słaby dostęp do wodociągu. 3. Mała liczba wydawanych pozwoleń na budowę. 4. Bardzo duże zagrożenie azbestem. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Potencjał rozwoju agroturystyki. 2. Atrakcyjne położenie.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych oraz wyników konsultacji społecznych (ankiety, warsztaty)

Podobszar rewitalizacji **Szlachtowa Centrum** wskazany jako rewitalizowany charakteryzuje się największymi deficytami na obszarze zdegradowanym **Szlachtowa 1**, na którym się znajduje, ale także stwarza realną możliwość kreowania pozytywnych zmian, które wpłyną zarówno na poprawę sytuacji na tym terenie, jak również będą pozytywnie oddziaływać na cały obszar zdegradowany.

Rysunek 29. Podobszar rewitalizacji Szlachtowa Centrum – obrys działek (1:2 000)

Opracowanie: Ageos, Piotr Piszczek

Tabela 19. Przesłanki wyboru podobszaru rewitalizacji

Aspekty społeczne	Aspekty pozostałe (w tym gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Mieszkańcy mało ze sobą rozmawiają. 2. Słabe relacje społeczne – nie rozmawiamy ze sobą, nie spędzamy wspólnie czasu. 3. Brak świetlicy, pomieszczenia gdzie można spędzać czas. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak infrastruktury rekreacyjno-sportowej. 2. Brak infrastruktury kulturalnej. 3. Brak zaplecza usług turystycznych, które zatrzymałyby na dłużej turystów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników konsultacji społecznych (ankiety, warsztaty, badania fokusowe)

Położenie podobszaru: Obszar obejmuje ściśle centrum Szlachtowej zamknięte w kwadracie ulic: Słona Młaka – Lipowa – Wspólna Jana Pawła – Sielska.

Powierzchnia podobszaru: 40,10 ha.

Ludność podobszaru: 455 osób.

Opis podobszaru: Szlachtowa to dawna wieś łemkowska. Jest najbardziej wysuniętą na zachód wsią w Polsce, zamieszkałą niegdyś przez autochtoniczną ludność ruską. Dawniej tereny te określano jako Ruś Szlachtowska. Obszar rewitalizacji obejmuje najbardziej zurbanizowaną część wsi. Dominuje tu niska zabudowa mieszkaniowa, częściowo także o charakterze zagrodowym. Stan i estetyka budynków bardzo zróżnicowany.

Na obszarze znajdują się także obiekty o charakterze publicznym, w tym pochodząca z przełomu XIX/XX wieku dawna cerkiew grekokatolicka pw. Opieki (Pokrowy) NMP (obecnie rzymskokatolicki kościół Matki Boskiej Pośredniczki Łask), szkoła podstawowa o ponad stuletniej historii. Nieopodal także remiza OSP mieszcząca się w budynku z lat 50 w stanie technicznym dostatecznym. Na obszarze rewitalizacji znajdują się także działka, na której przedsiębiorstwo uzdrowskie prowadziło niegdyś szklarnie na użytek sanatoryjnej kuchni, a także uprawiano kwiaty wykorzystywane do wiosenno-letnich obsadzeń na terenie uzdrowiska. Dziś teren pozostaje dalej w gestii Uzdrowiska Szczawnica S.A., jednak jest nieużytkowany. Na ogrodzonym obszarze leżącym w centrum miejscowości (i obszaru rewitalizacji) znajdują się niszczące pozostałości obiektów szklarniowych. Niezagospodarowane obiekty stanowią z jednej strony zagrożenie dla osób, które mogą się przedostać na teren dawnego gospodarstwa, z drugiej stanowią atrakcyjne działki w centrum miejscowości, które powinny służyć rozwojowi obszaru.

Obszar w całości wyposażony w infrastrukturę kanalizacyjną i w dużej części w wodociąg. Na obszarze zlokalizowane są także trzy większe zakłady produkcyjne (Romipol, Zakład Kamieniarski, MM Bolcsystem) o niewielkiej dla mieszkańców sąsiednich działek.

Obszar rewitalizacji obejmuje także tereny położone nad potokiem Sielskim, który w przypadku nawałnych deszczy stanowi zagrożenie dla okolicznych budynków, a także niszczy infrastrukturę drogową (mosty) odcinając część mieszkańców dalej położonych przysiółków.

W bezpośrednim sąsiedztwie obszaru także zdegradowany budynek należący do przedsiębiorstwa uzdrowskiego, w którym obecnie mieszczą się lokale na wynajem, zajmowane przez uboższą grupę mieszkańców Szczawnicy. W pobliżu obszaru także jedyna na terenie Szczawnicy noclegownia prowadzona przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej zamieszkiwana średnio przez około 5 osób, z tendencją rosnącą w okresach zimowych.

Rysunek 30. Szlachtowa centrum

Źródło: Peridea